

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

28

YASAMA YILI

2

SIRA SAYISI: 160

**Rize Milletvekili Harun Mertoğlu ve
71 Milletvekilinin Hayvanları Koruma
Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair
Kanun Teklifi (2/2275) ve Tarım, Orman ve
Köyişleri Komisyonu Raporu**

Not: Bu Sıra Sayısına; elektronik ortamda
<https://www.tbmm.gov.tr/yasama/komisyon-raporlari>
internet adresindeki sorgu sayfası üzerinden erişilebilmektedir.

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

• 2/2275 Esas Numaralı Teklifin

- TBMM Başkanlığına Sunuş Yazısı	4
- Katılma Yazıları	5
- Genel Gerekçesi	7
- Madde Gerekçeleri.....	11
• Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu Raporu.....	15
• Muhalefet Şerhleri	23
• Teklif Metni.....	100
• Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin.....	100

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Hayvanları Koruma Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifimiz ve gerekçesi ekte sunulmuştur.

Gereğini arz ederiz.

<i>Harun Mertoğlu</i> Rize	<i>Tuba Köksal</i> Kahramanmaraş	<i>Meryem Göka</i> Konya
<i>Havva Sibel Söylemez</i> Mersin	<i>Ayşe Böhürler</i> Kayseri	<i>Sunay Karamık</i> Adana
<i>Kayhan Türkmenoğlu</i> Van	<i>Bünyamin Bozgeyik</i> Gaziantep	<i>Ahmet Zenbilci</i> Adana
<i>Faruk Aytek</i> Adana	<i>Muhammet Müfit Aydın</i> Bursa	<i>İsmail Erdem</i> İstanbul
<i>Selman Özboyacı</i> Konya	<i>Mehmet Eyup Özkeçeci</i> Gaziantep	<i>Mervan Gül</i> Siirt
<i>Zeynep Yıldız</i> Ankara	<i>Mustafa Yavuz</i> Bursa	<i>Osman Zabun</i> Isparta
<i>Sayın Bayar Özsoy</i> Kayseri	<i>Abdullah Doğru</i> Adana	<i>Mehmet Uğur Gökgöz</i> Isparta
<i>Selman Oğuzhan Eser</i> Karaman	<i>Ahmet Kılıç</i> Bursa	<i>Süleyman Şahan</i> Yozgat
<i>Abdulkadir Akgül</i> Yozgat	<i>Abdürrahim Dusak</i> Şanlıurfa	<i>Halit Yerebakan</i> İstanbul
<i>Hasan Arslan</i> Afyonkarahisar	<i>İbrahim Yurdunuseven</i> Afyonkarahisar	<i>Veysel Tipioğlu</i> Kocaeli
<i>Mustafa Alkayış</i> Adıyaman	<i>Orhan Kırçalı</i> Samsun	<i>Hakan Aksu</i> Sivas
<i>Mustafa Arslan</i> Tokat	<i>Cevahir Asuman Yazmacı</i> Şanlıurfa	<i>Emre Çalışkan</i> Nevşehir
<i>Yakup Otgöz</i> Muğla	<i>Osman Sağlam</i> Karaman	<i>İbrahim Ethem Taş</i> Antalya
<i>Ahmet Fethan Baykoç</i> Ankara	<i>Resul Kurt</i> Adıyaman	<i>Adem Yıldırım</i> İstanbul

<i>Azmi Ekinci</i> İstanbul	<i>Eyyüp Kadir İnancı</i> İzmir	<i>Ali Taylan Öztaylan</i> Balıkesir
<i>Mesut Bozatlı</i> Gaziantep	<i>Kemal Karahan</i> Hatay	<i>Rukiye Toy</i> Sivas
<i>Ömer Oruç Bilal Debgici</i> Kahramanmaraş	<i>Yüksel Coşkunyürek</i> Bolu	<i>Abdurrahman Babacan</i> Malatya
<i>Süleyman Özgün</i> Nevşehir	<i>Kemal Çelik</i> Antalya	<i>Erol Keleş</i> Elazığ
<i>Fatma Öncü</i> Erzurum	<i>Ayşen Gürcan</i> Eskişehir	<i>Ejder Açıkkapı</i> Elazığ
<i>Ercan Öztürk</i> Düzce	<i>Mustafa Oğuz</i> Burdur	<i>Ali Temür</i> Giresun
<i>İsmail Ok</i> Balıkesir	<i>Mustafa Hakan Özer</i> Konya	<i>Ali İnci</i> Sakarya
<i>Abdurrahim Fırat</i> Erzurum	<i>Rümeysa Kadak</i> İstanbul	<i>Adem Yeşildal</i> Hatay
<i>Abdulkadir Özel</i> Hatay	<i>Zeki Korkutata</i> Bingöl	<i>Cüneyt Yüksel</i> İstanbul
<i>Ayhan Salman</i> Bursa	<i>Ali Özkaya</i> Afyonkarahisar	<i>Mestan Özcan</i> Tekirdağ

KATILMA YAZILARI

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Hayvanları Koruma Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifine imzamı koyuyorum.
Gereğini arz ederim.

Lütfiye Selva Çam
Ankara

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Hayvanları Koruma Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifine imzamı koyuyorum.
Gereğini arz ederim.

Asuman Erdoğan
Ankara

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/2275 esas numaralı Hayvanları Koruma Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'ne imzamı koyuyorum.

Gereğini arz ederim.

16/07/2024

Mustafa Varank

Bursa

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Hayvanları Koruma Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifine imzamı koyuyorum.

Gereğini arz ederim.

16.07.2024

Cahit Özkan

Denizli

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

12.07.2024 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan 2/2275 esas numaralı Kanun Teklifine imza sahibi olarak katılmak istiyorum.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

16.07.2024

Mehmet Sait Yaz

Diyarbakır

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Hayvanları Koruma Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifine imzamı koyuyorum.

Gereğini arz ederim.

Radiye Sezer Katırcıoğlu

Kocaeli

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Hayvanları Koruma Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifine imzamı koyuyorum.

Gereğini arz ederim.

Çiğdem Koncagül

Tekirdağ

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Hayvanları Koruma Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifine imzamı koyuyorum.
Gereğini arz ederim.

Meliha Akyol

Yalova

HAVALE EDİLDİĞİ KOMİSYONLAR (2/2275)	
ESAS	Tarım, Orman ve Köyışleri Komisyonu
TALİ	Adalet Komisyonu Çevre Komisyonu İçişleri Komisyonu

GENEL GEREKÇE

Ülkemizde hayvanların rahat yaşamalarını ve hayvanlara iyi ve uygun muamele edilmesini temin etmek, hayvanların acı ve eziyet çekmelerine karşı en iyi şekilde korunmalarını, her türlü mağduriyetlerinin önlenmesini sağlamak amacıyla 2004 yılında 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu kabul edilmiştir. Yaşanan ve gelişen süreç içerisinde bu Kanun sahihsiz hayvanların rahat yaşamını ve can güvenliğini tam anlamıyla sağlayamadığı gibi insanların ve diğer canlıların yaşadıkları sorunları çözmekte de yetersiz kalmıştır.

Sahipsiz hayvanlar, özellikle başıboş köpekler; son yıllarda popülasyonun kontrol altına alınamaması nedeniyle giderek büyüyen bir sorun haline gelmiştir. Sayıları her geçen gün artan ve sokaklarda sürüler halinde yaşamaya başlayan başıboş köpekler, en temel insan hakkı olan yaşam hakkını dahi tehdit eder bir boyuta ulaştığı gibi çevre temizliği, toplum sağlığı, kamu düzeni ve güvenliği ile diğer hayvanların yaşamını ve varlığını da tehlikeye atmaktadır.

Mevcut Kanun ile hayvanların toplanması ve rehabilitasyonuna ilişkin sorumluluk belediyelere verilmiş ancak gerekli denetim mekanizmaları tesis edilemediğinden, ilgili kuruluşlar üzerine düşeni tam anlamıyla yerine getirememiş ya da mevzuatın dar yorumlanması sebebiyle çözüme katkı sunmak istedikleri halde mevzuatla kendilerine çizilen sınırları geçemediklerinden popülasyon her geçen gün katlanarak artmaya devam etmiştir.

Her ne kadar hayvanların korunmasına yönelik iyi niyetli girişimlerde bulunulsa da sahihsiz hayvanlar üzerinden özellikle dijital ortamda; kontrolsüz bağış kampanyaları, buradan beslenen oluşumların propagandası ile tedbir almaya çalışan kurum, kuruluş ve kişilere yönelik dezenformasyon çalışmaları yürütülmektedir. Sahipsiz hayvanların sayılarının kontrol altına alınması bir yana bazı çevrelerce adeta sahihsiz hayvanların kontrolsüz artışı desteklenmektedir. Bu durum, iyi niyetle yapılan bağışların belirsiz ve kanun dışı maksatlarla kullanılabilmesine imkân tanımakta ve popülasyon kontrol çalışmalarını sekteye uğratmaktadır.

Sahipsiz köpek popülasyonunun kontrol altında tutulamaması sebebiyle popülasyonun kontrolsüz bir şekilde büyümesi çeşitli riskler doğurmaktadır. Halihazırda yaşanan sahihsiz hayvan sorununun farklı boyutları bulunmakta olup bunları birkaç başlık altında ifade etmek gerekirse:

a) Bir bölgede sahipsiz hayvan sayısının artması sonucunda, orada yaşayan insanların vücut bütünlüğü, can güvenliği ve yaşam standartları tehlikeye girmektedir. Emniyet Genel Müdürlüğü verileri doğrultusunda 2019-2023 yılları arasında hayvana çarpma şeklinde 3.534 trafik kazası ve buna bağlı olarak 55 ölüm ve 5.147 yaralanma meydana gelmiştir.

b) Sahipsiz hayvan popülasyonunun yoğunluğu sebebiyle vatandaşların psikolojik açıdan olumsuz sonuçlara sebebiyet verecek şekilde sosyal hayatı kısıtlanmaktadır. Ayrıca sahipsiz hayvanların kamusal alanlarda beslenmesi, vatandaşlar arasında sözlü veya fiziksel tartışmalara sebep olmakta bu da toplumsal gerginliği arttırmaktadır. Hayvan saldırısı sonucu yaralanan ve hayatını kaybedenlerin medyaya yansıyan haber ve görüntüleri toplumda infiale sebep olmakta ve kamu kurumlarına olan güvenin azalmasına yol açmaktadır.

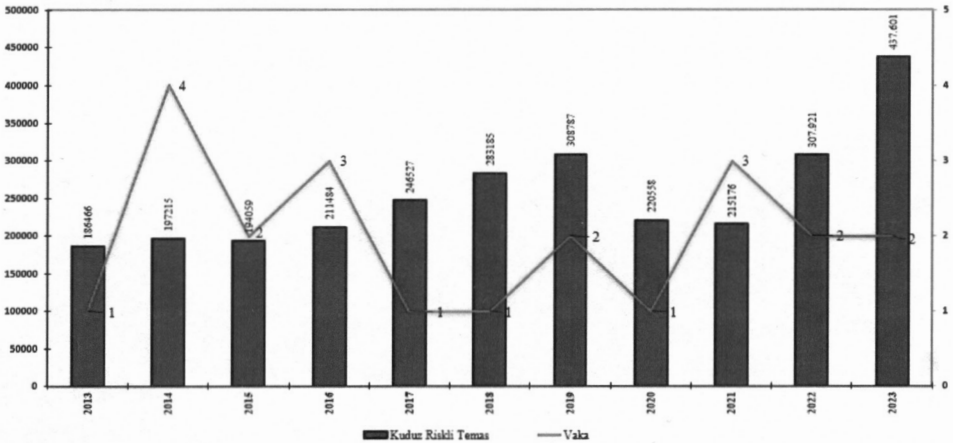
c) Kontrol edilemez noktaya ulaşan sahipsiz hayvan popülasyonu sebebiyle artan saldırılar, kuduz vakaları, zoonoz hastalıklar ile maddi ve manevi kayıplara sebep olmaktadır. Bu durum, Anayasa ile koruma altına alınan sağlık, güvenlik, yaşam hakkı, maddi varlık ve vücut bütünlüğünün korunması gibi insan haklarının ihlaliyle sonuçlanmaktadır.

ç) Sahipsiz hayvanlar; koyun, keçi, inek, buzağı, tavuk gibi ekonomik değeri olan çiftlik hayvanlarına saldırarak maddi kayıplara sebebiyet vermektedir.

d) Araştırmalara göre Ülkemiz; Dünya Sağlık Örgütü'nün yayınladığı “Kuduz Riskli Temasın Yüksek Olduğu Ülkeler” kategorisinde yer almaktadır. Sağlık Bakanlığı'nın verilerine göre; 2018-2022 yılları arasında kuduz riskli temas sayısı ortalama 267.125 iken 2023 yılında bu sayı 437.601 olarak bildirilmiştir.

2019-2023 Türkiye Zoonotik Hastalıklar Eylem Planında zoonoz hastalıklarla mücadele yöntemlerinde enfeksiyon zincirinin kırılması için sahipsiz köpek sayısının kontrol altında tutulması ve hayvanların bakımevlerinde barındırılması önerilmiştir. Dahası ABD, Japonya, İsveç, Norveç, Hollanda, İrlanda, İngiltere, Fransa, Finlandiya, Almanya, Çek Cumhuriyeti, Kanada, Avustralya gibi ülkelerin dışişleri bakanlıkları kendi internet sayfalarında, Türkiye'ye gidecek vatandaşlarını “saldırgan başıboş köpek çeteleri” ve “kuduz” riski hakkında uyarmaktadır. Bu husus turizm gelirlerinin önemli bir kalem olduğu ülkemizin itibarı bakımından olumsuz bir izlenim oluşturmaktadır.

Sağlık Bakanlığı Verilerine Göre Yıllar İtibarıyla Kuduz Riskli Temas ve Vaka Sayıları Grafiği

e) Sahipsiz köpek saldırıları nedeniyle ölen kişilerin yakınları veya yaralanan kişiler, ilgili yerel yönetime karşı dava açmakta olup bu davalar neticesinde hizmet kusuru nedeniyle maddi-manevi tazminat kararlarına hükmedilmektedir. Sahipsiz hayvanların saldırısı sonucunda valiliklere ve yerel yönetimlere açılmış birçok tazminat davası bulunmaktadır.

f) Sahipsiz köpekler çok ağır koşullarda hayatta kalma mücadelesi verirken hem kendi türlerinin hem de ceylan ve karaca gibi yabani diğer hayvanların ve doğanın zarar görmesine neden olmaktadır.

Valiliklerce yapılan bildirimde göre Ülkemizde yaklaşık 2 milyon sahipsiz köpek olduğu ifade edilse de hayvanların yıl içerisinde 1-2 defa doğum yapabilmeleri ve her defasında ortalama 6-8 arasında yavru doğurmaları sebebiyle sahipsiz köpek popülasyonunun yaklaşık 4 milyon olduğu tahmin edilmektedir. Araştırmalara göre bir bölgede bulunan bir dişi ve erkek köpek 1. yılın sonunda 16 yavru, 2. yılın sonunda 128 yavru, 3. yılın sonunda 512 yavru, 4. yılın sonunda 2048 yavru, 5. yılın sonunda 12.288 yavru ve 6. yılın sonunda 67.000 hayvandan oluşan bir popülasyona ulaşabilmektedir. Elbette her doğan köpek yaşayamayabilir ancak üreme hızının anlaşılabilmesi için bu örnek önemlidir. Köpek popülasyonu doğrusal değil üstel olarak artmaktadır.

Sahipsiz hayvanların kontrolü amacıyla 2004 yılından günümüze dek popülasyon kontrolü amacıyla kısırlaştırma ve bakımevi kurulumu çalışmaları yürütülmektedir. Mevcutta yaklaşık 105 bin hayvan kapasiteli 322 adet hayvan bakımevi bulunmaktadır.

Tarım ve Orman Bakanlığı Verilerine Göre Yıllar İtibarıyla Kısırlaştırılan ve Sahiplendirilen Hayvan Sayısı Tablosu

Yıl	Kısırlaştırılan Hayvan	Sahiplendirilen Hayvan
2004	4.682	4.849
2005	12.204	5.288
2006	21.363	6.664
2007	39.071	8.068
2008	42.560	9.726
2009	29.641	12.481
2010	55.624	17.926
2011	26.713	20.426
2012	85.408	20.761
2013	129.708	22.976
2014	132.433	25.040
2015	102.744	63.855
2016	149.720	38.218
2017	203.905	48.734
2018	162.612	37.983
2019	176.186	42.808
2020	181.688	35.982
2021	267.091	39.977
2022	342.879	37.503
2023	338.363	33.739
TOPLAM	2.504.595	533.004

Bilimsel verilere göre, sahipsiz hayvanların popülasyonunun kontrol altına alınabilmesi maksadıyla tüm popülasyonun %70’inin kısırlaştırılması gerekmektedir. Ülkemizde bir yılda en fazla 342.879 hayvan kısırlaştırılmış olup bu rakam popülasyonun (4 milyon) yaklaşık %8,5’i oranına denk gelmektedir. Kısırlaştırmanın uzun dönemde popülasyon üzerinde etki etmediği görülmektedir. Bununla birlikte; sürü halinde yaşayan sahipsiz hayvanların kısırlaştırılmasının saldırgan davranışları azaltmadığı, bu davranışlara ilişkin bir etkiye sahip olmadığı hatta bazı durumlarda saldırganlığın da arttığını gösteren bilimsel çalışmalar mevcuttur.

Ülkemizin sahipsiz hayvan popülasyonunun yönetimine ilişkin uyguladığı yakala-kısırlaştır-sal metodunun dünyada uygulandığı ülke sayısı oldukça azdır. Metoda göre, sahipsiz hayvan yakalanır, kısırlaştırılır ve daha sonra toplandığı yere bırakılır. Ancak bu metod, sahipsiz hayvan sayısı az olan ülkeler için bile yeterli olmayan bir uygulamadır. Dünya Hayvan Sağlığı Örgütü’nün (OIE), konuya ilişkin raporunda da belirtildiği üzere köpek popülasyonunun, olması gerekenden çok daha fazla olduğu habitatlarda, yakala-kısırlaştır-sal metodu hiç veya amaçlandığı gibi etki göstermemektedir. Bu durum raporda şöyle ifade edilmektedir; “Kısıtlı köpek popülasyonuna ve yeterli kaynağa sahip ülkelerde; Yakala-Kısırlaştır-Sal metodu etkili olacaktır. Bu yöntem yerel halkın hassasiyetini, hayvan yakalamayı, insancıl ötanaziyi, aşılama, kısırlaştırma tekniklerini, damgalamayı, hayvanı salıvermeyi ve popülasyon üstündeki uzun süreli etkiyi içerir. Bu yöntemin sınırlamaları da ele alınmalıdır. Büyük köpek popülasyonuna sahip ülkeler; mümkün olan en az acı verici düzeyde ölüm şeklini içeren insancıl uyutma yöntemlerine ihtiyaç duymaktadır. Ancak yine de, bu durum, tamamlayıcı başka bir grup eylemle birlikte uygulanmazsa, etkisiz kalacaktır.” Özetle, Ülkemizde mevcut popülasyon ele alındığında yakala-kısırlaştır-sal metodu bir çözüm değildir. Ülkemizin 2004’ten beri yaşadığı tecrübe de bunu net bir şekilde ortaya koymuştur.

Avrupa ülke örneklerine bakıldığında genel olarak; günümüzde sokaklarda sahipsiz hayvan bulunmadığı, sahipsiz hayvanların bakımevlerinde tutulduğu ve bazı ülkelerde belli bir süreye kadar sahiplendirilemeyen hayvanlara veteriner kontrolünde ötanazi yapıldığı görülmektedir. Avrupa’da 18. ve 19. yüzyılda başta kuduz salgını olmak üzere çeşitli sebeplerden dolayı, sahipsiz hayvanların sistematik operasyonlarla ve çoğunlukla silah veya zehir kullanılarak itlaf edildiği yayınlarda geçmektedir. Avrupa’da olduğu gibi dünyanın birçok ülkesinde de itlaf etmek, popülasyonu sürekli kontrol altında tutmada yöntem olarak kullanılmıştır. Ülkemizde de 13 Haziran 1932 tarihli ve 2123 sayılı Resmî Gazete’de; sahipsiz hayvanların hepsinin itlaf edilmesi, sahipli köpeklerin başıboş bırakılmaması ve ağızlık-tasma ile gezdirilmesi, serbest bırakılmış sahipli köpeklerin itlaf edilmesi, itlafın belediyelerce yapılması hususlarının yer aldığı bir tamim yayımlanmıştır. Ayrıca 2003 tarihinde Ülkemizin de taraf olduğu Ev Hayvanlarının Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesi’nde başıboş köpek sayısının sorun teşkil ettiğine kanaat getirilmesi halinde hayvanlara uygulanacak tedbir olarak hiçbir farklı gerekçe aranmaksızın sayıyı azaltmak üzere belirtilen usullerde ötanazi işleminin yapılması uygun bulunmaktadır.

İngiltere, Fransa ve ABD’nin bazı eyaletlerinde “Yakala-Kısırlaştır-Tut-Ötanazi Modeli” uygulanmaktadır. Tıbbi gerekçelere ek olarak İngiltere’de 7 gün, Fransa’da 8 gün, ABD’de eyaletlerce belirlenmiş süre sonunda sahiplendirilemeyen hayvanlara veteriner kontrolünde ötanazi yapılabileceğine ilişkin mevzuat hükümleri bulunmaktadır. Hindistan ve bazı Balkan ülkelerinde hayvan popülasyonu ile mücadele yöntemi, Ülkemizdeki gibi “Yakala-Kısırlaştır-Sal” metodudur. 60 milyon sahipsiz köpek bulunan Hindistan’da dünyadaki tüm kuduz ölümlerinin %36’sı gerçekleşmektedir. Bu mücadele yöntemini uygulayan ülkelerde, sahipsiz hayvan sorunu görülmektedir.

Sonuç olarak; gelineen süreçte sahipsiz hayvanların sorun haline gelmesi, özellikle başıboş köpeklerin saldırıları sonucunda can kayıplarının artması ve sorunun zaman geçtikçe büyümesi karşısında 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanununda oluşan ihtiyaçlara binaen değişiklik yapılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda hazırlanan Kanun Teklifi ile sahipsiz hayvan popülasyonunun kontrol altına alınması sağlanarak, insan, hayvan ve çevre sağlığı açısından oluşan risklerin ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1- Maddeyle, 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanununun 1 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Düzenlemeyle, hayvanların korunmasında insan, hayvan ve çevre sağlığının gözetilmesi Kanunun amaçları arasına alınmaktadır. Böylelikle, insan, hayvan ve çevre sağlığı öncelikli hale getirilmekte ve bu Kanun ile ilgili diğer kanunların uygulanmasında yaşanabilecek tereddütleri gidermek amaçlanmaktadır.

Madde 2- Maddeyle, 5199 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Düzenlemeyle, sahipsiz hayvanlara ilişkin yürütülecek çalışmalarda, tereddüde mahal verilmemesi ve kedi ve köpeklerin sahipli hayvan statüsüne alınabilmesi için 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu kapsamında Bakanlık veri tabanına kaydedilmesi zorunluluğu bulunduğundan sahipli hayvan ve sahipsiz hayvan kavramları açık bir şekilde tanımlanmaktadır.

Ayrıca, uygulamada tereddüde mahal verilmemesi amacıyla ve Kanunda yakala-kısırlaştır-sal metodunun kaldırılması sebebiyle hayvan bakımevi tanımında uyum değişikliği yapılmaktadır.

Madde 3- Maddeyle, 5199 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Kanun kapsamında yapılan değişikliklerle sahipsiz ve güçten düşmüş hayvanların hayvan bakımevlerine toplanması ve buralarda rehabilite edilerek sahiplendirilinceye kadar bakılacak olması sebebiyle bakımevleri dışında bir hayvana bakmanın onun yasal sorumluluğunu alarak sahiplenilmesi suretiyle mümkün olabileceği ilkesi kabul edilmektedir.

Değişiklikle, uygulamada tereddüde mahal verilmemesi ve popülasyon yönetimine ilişkin getirilen yeni yaklaşım kapsamında uyum düzenlemeleri yapılmaktadır.

Madde 4- Maddeyle, 5199 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Maddenin birinci fıkrasında yapılan değişiklikle, 5996 Sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununun 47 nci maddesinin üçüncü fıkrası ile 3285 Sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanunu yürürlükten kaldırılmış olması ve birden fazla kanunda ötanaziye ilişkin istisnai düzenlemeye yer veriliyor olması sebebiyle hüküm revize edilmektedir.

Maddenin üçüncü fıkrasında yapılan değişiklikle, Kanunun amaç maddesinde hayvanların korunmasında insan, hayvan ve çevre sağlığının öncelikli hale getirilmesi sebebiyle uyum amacıyla aynı doğrultuda düzenleme yapılmakta ve Bakanlık ismi güncel hale getirilmektedir.

Günümüzde kontrol edilemez noktaya ulaşan sahipsiz hayvan popülasyonu sebebiyle artan saldırılar, kuduz ve benzeri zoonoz hastalıklar ile maddi ve manevi kayıplar yaşanmasının ana sebeplerinden birisi hayvanların alındığı ortama geri bırakılmasıdır. Bu sebeple, mevcutta uygulanan yakala-kısırlaştır-sal metodu yerine Kanun ile yeni bir yaklaşım getirilmektedir. Maddenin dördüncü

fıkrasında bu doğrultuda yapılan değişiklikle, hayvan bakımevlerine alınan hayvanlarından rehabilite edilenlerin sahiplendirilinceye kadar bu yerlerde barındırılması hüküm altına alınmaktadır. Ayrıca doğru ve güncel veri sağlanabilmesi amacıyla hayvan bakımevlerine alınan hayvanların Bakanlık veri sistemine kaydedileceği düzenlenmektedir.

Maddenin altıncı fıkrasında yapılan değişiklikle, hayvanların bakımı için sahiplenilmesi gerektiğinden yapılacak tahsislerin amacı netleştirilmek suretiyle Kanun ile belirlenen yeni yaklaşıma uyum sağlanması amaçlanmaktadır.

Madde 5- Maddeyle, 5199 sayılı Kanunun İkinci Kısım Dördüncü Bölüm başlığı ile 13 üncü maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Ev Hayvanlarının Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesinde taraflara başıboş köpek sayısının sorun teşkil ettiğine kanaat getirilmesi halinde hayvanlara uygulanacak tedbir olarak hiçbir farklı gerekçe aranmaksızın sayıyı azaltmak üzere belirtilen usullerde ötanazinin de dâhil olduğu gerekli yasal ve idari tedbirleri alma görevi vermektedir. 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununun 9 uncu maddesinde de ötanazinin uygulanacağı durumlar tanımlanmıştır.

Düzenlemeyle sahipsiz hayvan popülasyonunun kontrol altına alınabilmesi maksadıyla, söz konusu hayvanlar toplanılarak hayvan bakımevlerine götürüldükten sonra alındıkları ortama geri bırakılmaları yerine, öncelikle sahipsiz köpeklerin sahiplendirilmesi esas alınmakta ve ötanazi yapılacak hayvanların nitelikleri belirlenmektedir. Ayrıca yerel yönetimlerce ötanazi uygulaması yapılabilmesinin kamu güvenliği ve sağlığının korunması açısından doğru bir yöntem olduğu değerlendirildiğinden yerel yönetimlere yetki verilmektedir.

Bu amaçla; maddeye eklenen birinci fıkra ile bakımevine alınan hayvanlardan saldırgan olan, bulaşıcı veya tedavi edilemeyen hastalığı bulunan ya da sahiplenilmesi yasak olan hayvanlara yerel yönetimlerce ötanazi yapılması öngörülmektedir.

Maddeye eklenen ikinci fıkra ile sahipsiz hayvan popülasyonunun; kamu güvenliği bakımından tehlike oluşturmaya veya hayvandan hayvana ya da hayvandan insana bulaşan hastalıkların görülmesine, su kaynaklarının, yaban hayatının ve biyolojik çeşitliliğin zarara uğramasına sebebiyet vermesi halinde ilgili yerel yönetimler tarafından sahipsiz hayvanlara ötanazi işlemi yapılabilmesi sağlanmaktadır.

Maddenin mevcut ikinci fıkrasında yapılan değişiklikle de ötanazi işlemine ilişkin esas ve usullerin Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirleneceği hükme bağlanmaktadır.

Madde 6- Maddeyle, 5199 sayılı Kanunun 14 üncü maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Maddenin birinci fıkrasının (h) bendinde yapılan değişiklikle, bu Kanunla sahipsiz hayvanların popülasyon yönetimine ilişkin yeni bir yaklaşım getirilmesi nedeniyle hayvanlara yapılacak müdahalenin sadece tıbbi gerekçelerle değil Kanunda yer alan diğer istisnai durumlarda da yapılabilmesine imkan tanınmaktadır.

Maddenin birinci fıkrasına eklenen (o) bendiyle, yerel yönetimler adına toplanan sahipsiz hayvanların bakımevi dışında bir yere terk edilmesi veya bakımevinde barındırılan hayvanların bakımevi dışında bir yere bırakılması fiilleri yasak kapsamına alınmaktadır. Böylelikle, sahipsiz hayvanların toplanması, hayvan bakımevlerine götürülmesi ve bu hayvanların sahiplendirilinceye kadar hayvan bakımevi bünyesinde bakılmasına ilişkin hükümlerin uygulanmasının ve yerel yönetimlerin görev ve sorumluluklarını eksiksiz olarak yerine getirmelerinin sağlanması amaçlanmaktadır.

Madde 7- Maddeyle, 5199 sayılı Kanunun 16 ncı maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Düzenlemeyle, sahihsiz hayvanların korunmasına yönelik yürütülen çalışmaların yanı sıra insan, hayvan ve çevre sağlığını korumaya yönelik olarak sahihsiz hayvanlardan kaynaklı sorunları belirlemek ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri üretmek il hayvanları koruma kurulunun görevleri arasına alınmaktadır.

Ayrıca, Kanunun 18 inci maddesinin teklifle yürürlükten kaldırılması sebebiyle maddede uyum düzenlemesi yapılmaktadır.

Madde 8- Maddeyle, 5199 sayılı Kanunun 19 uncu maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Düzenlemeyle, başta yerel yönetimler olmak üzere diğer ilgili kurum ve kuruluşlara yapılacak desteğin kapsamı genişletilmektedir. Böylelikle, insan, hayvan ve çevre sağlığının korunması amacıyla hayvanlar için ameliyathaneler kurmak, bunlara ilişkin ilaç, alet ve ekipmanları temin etmek ile bakımevlerinde barındırılan hayvanların sahiplendirilmesine yönelik faaliyetler teşvik kapsamına alınmaktadır. Ayrıca, Kanunun amaç maddesindeki değişiklik doğrultusunda uyum düzenlemesi yapılmaktadır.

Madde 9- Maddeyle, 5199 sayılı Kanunun 24 üncü maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Düzenlemeyle, sahihsiz hayvanlardan sahiplendirilme niteliği olanların sahiplendirilinceye kadar hayvan bakımevinde barındırılmasına ilişkin değişikliğe ve bu Kanunla sahihsiz hayvanların popülasyon yönetimine dair getirilen yeni yaklaşıma uyum sağlanması amaçlanmaktadır.

Madde 10- Maddeyle, 5199 sayılı Kanunun 28 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Düzenlemeyle, caydırıcılığın sağlanması amacıyla sahipli hayvanın sahibi tarafından terk edilmesi kabahatine ilişkin idari para cezası artırılmakta ve yerel yönetimler adına toplanan sahihsiz hayvanları bakımevi dışında bir yere terk etmek veya bakımevinde barındırılan hayvanı bakımevi dışında bir yere bırakmak fiili kabahat olarak düzenlenerek ilk kez idari yaptırıma tabi tutulmaktadır.

Ayrıca, bu Kanunla yapılan değişikliklere yönelik uyum düzenlemeleri yapılmaktadır.

Madde 11- Maddeyle, Kanunun 28/A maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Düzenlemeyle, bu Kanunla yapılan değişikliklere yönelik uyum düzenlemeleri yapılmaktadır.

Madde 12- Maddeyle, Kanunun 31 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Düzenlemeyle, 3285 sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanunu ile 4631 sayılı Hayvan Islahı Kanununu daha önce 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu ile mülga edildiğinden madde metninde uyum düzenlemesi yapılmaktadır.

Madde 13- Maddeyle, 5199 sayılı Kanunun ek 1 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Düzenlemeyle, bu Kanunla sahihsiz hayvanların popülasyon yönetimine dair getirilen yeni yaklaşıma yönelik uyum düzenlemesi yapılmakta ve il özel idarelerine sorumluluk alanındaki sahihsiz hayvanları en yakın hayvan bakımevine götürme sorumluluğu yüklenmektedir.

Maddeye eklenen fıkrayla, büyükşehir belediyeleri, il belediyeleri ve nüfusu yirmi beş bini aşan belediyelerin belediye başkanları ve meclis üyeleri tarafından, geçici 4 üncü maddenin ikinci fıkrasında belirtilen kaynağın ayrılması fiili ile ayrılan bu kaynağın belediye başkanı ve belediye yetkililerince hayvan bakımevi kurmak, sahihsiz hayvanları toplamak, rehabilite etmek veya sahiplendirilinceye kadar bakmak için sarf etmemek ya da bu kaynağı başka amaçlar için sarf etmek fiilleri suç olarak düzenlenmektedir. Böylelikle, yerel yönetimlere Kanun kapsamında verilen sorumlulukların titizlikle yerine getirilmesini sağlamak suretiyle sahihsiz hayvan popülasyonundan kaynaklı sorunların çözülmesi ve bu sorunların tekrarlanmaması amaçlanmaktadır.

Madde 14- Maddeyle, 5199 sayılı Kanunun geçici 4 üncü maddesi değiştirilmektedir.

Maddenin birinci fıkrasıyla, ilgili belediyelerin mevcut bakımevlerinin koşullarını iyileştirme ve Kanunun ek 1 inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen hayvan bakımevlerini kurma yükümlülükleri bakımından geçiş hükmü düzenlenmektedir. Buna göre büyükşehir belediyeleri, il belediyeleri ve nüfusu yirmibeş bini aşan belediyeler bakımından 31/12/2028 tarihine kadar söz konusu hayvan bakımevleri kurulacak ve mevcut bakımevlerinin koşulları iyileştirilecektir.

Maddenin ikinci fıkrasıyla, hayvan bakımevi kurma yükümlülüğü bulunan belediyelerin bu yükümlülüklerini zamanında ve etkili bir biçimde yerine getirebilmelerini sağlamak amacıyla, 31/12/2028 tarihine kadar hayvan bakımevleri kurmak, rehabilitasyon işlemlerini gerçekleştirmek ve sahihsiz hayvanlara sahiplendirilinceye kadar bakmak için kesinleşmiş en son bütçe gelirlerinin binde beşi oranında kaynak ayıracakları, büyükşehir belediyelerinde bu oranın binde üç olarak uygulanacağı ve ayrılan bu kaynağın başka bir amaçla kullanılamayacağı hükme bağlanmaktadır.

Maddenin üçüncü fıkrasıyla, kedi ve köpek sahiplerine, hayvanlarını en geç 31/12/2025 tarihine kadar dijital kimliklendirme yöntemleriyle kayıt altına aldırma zorunluluğu getirilmektedir.

Madde 15- Maddeyle, 5199 sayılı Kanunun 5 inci ve 17 nci madde metinlerinden bazı ibareler çıkarılmakta ve 18 inci maddesi yürürlükten kaldırılmaktadır.

Düzenlemeyle, bu Kanunla sahihsiz hayvanların popülasyon yönetimine dair getirilen yeni yaklaşıma yönelik olarak 5199 sayılı Kanunun 5 inci ve 17 nci maddelerinde uyum düzenlemesi yapılmaktadır.

Ayrıca, bu Kanun ile sahihsiz hayvanların alındığı ortama bırakılması yerine hayvan bakımevlerine toplanması ve rehabilite edilen hayvanların sahiplendirilinceye kadar bu yerlerde barındırılması yöntemi kabul edilmektedir. Böylelikle, sokakta bakıma ve korunmaya ihtiyacı olacak sahihsiz hayvan bulunmaması amaçlandığından yerel hayvan koruma görevlilerine ilişkin hükümlerin düzenlendiği Kanunun 18 inci maddesi yürürlükten kaldırılmaktadır.

Madde 16- Yürürlük maddesidir.

Madde 17- Yürütme maddesidir.

Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu

25/07/2024

Esas No: 2/2275

Karar No: 2

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/2275 esas numaralı “Hayvanları Koruma Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”, Komisyonumuzun 17/07/2024, 22/07/2024 ve 23/07/2024 tarihinde yaptığı 2’nci, 3’üncü ve 4’üncü toplantılarında görüşülmüş ve kabul edilmiştir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Başkanlığa saygı ile arz olunur.

1. Giriş

Rize Milletvekili Harun MERTOĞLU ve 71 Milletvekili tarafından 12/07/2024 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan ve Başkanlıkça aynı tarihte esas komisyon olarak Komisyonumuza havale edilen 2/2275 esas numaralı “Hayvanları Koruma Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”, Komisyonumuzun 17/07/2024, 22/07/2024 ve 23/07/2024 tarihlerinde yaptığı 2’nci, 3’üncü ve 4’üncü toplantılarında; Kanun Teklifi’nin ilk imza sahibi, Adalet Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Türk Veteriner Hekimler Birliği, Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi, Türkiye Barolar Birliği, Türkiye Belediyeler Birliği, İller İdaresi Genel Müdürlüğü, Güvenli Sokaklar Derneği, Yaşanabilir Şehir Platformu, Sahipli Hayvanlar Derneği, Hayvanların Yaşam Hakları Federasyonu, Veteriner Hekimler Derneği, Veteriner Hekimler Birliği Vakfı temsilcileri ve mağdur ailelerin katılımlarıyla görüşülmüştür.

Kanun Teklifi, Adalet Komisyonu, Çevre Komisyonu ve İçişleri Komisyonuna tali komisyon sıfatıyla havale edilmiştir. Adalet Komisyonu 16/07/2024 tarihli ve Komisyon Başkanı İstanbul Milletvekili Cüneyt YÜKSEL imzalı yazısı ile, Çevre Komisyonu 16/07/2024 tarihli ve Komisyon Başkanvekili Bursa Milletvekili Muhammet Müfit AYDIN imzalı yazısı ile, İçişleri Komisyonu 16/07/2024 tarihli ve Komisyon Başkanı İstanbul Milletvekili Süleyman SOYLU imzalı yazısı ile Teklifin süresi içinde görüşülmesinin öngörülmediğini Komisyonumuza bildirmiştir.

Komisyonumuzun söz konusu Teklif ile ilgili görüşmelerini yaptığı üç toplantı toplamda 42 saat 13 dakika sürmüş, Komisyonumuzun üyesi olan ve olmayan çok sayıda milletvekilinin görüş ifade ettiği müzakerelerde 1415 sayfa tam tutanak tutulmuştur.¹

2. Teklif’in İçeriği

2/2275 esas numaralı Kanun Teklifi ile;

➤ Hayvanların korunmasında insan, hayvan ve çevre sağlığının gözetilmesi, sahipli ve sahipsiz hayvan ayırımının netleştirilmesi, yakala-kısırlaştır-sal metodunun terkedilerek nüfus yönetimine ilişkin yeni bir yaklaşımın getirilmesi ve bu sayede hayvan bakımevlerine alınan hayvanlardan rehabilite edilenlerin sahiplendirilinceye kadar bu yerlerde barındırılmasının hüküm altına alınması,

➤ Bakımevine alınan hayvanlardan saldırgan olan, bulaşıcı veya tedavi edilemeyen hastalığı bulunan ya da sahiplenilmesi yasak olan hayvanlara; hayvan popülasyonunun kamu güvenliği bakımından tehlike oluşturmaya veya hayvandan hayvana ya da hayvandan insana bulaşan hastalıkların görülmesine, su kaynaklarının, yaban hayatının ve biyolojik çeşitliliğin zarar uğramasına sebebiyet vermesi halinde ve ilgili kanunda belirtilen durumlarda sahipsiz hayvanlara yerel yönetimlerce ötanazi işlemi yapma yetkisinin verilmesi,

➤ Yerel yönetimler adına toplanan sahipsiz hayvanların bakımevi dışında bir yere terk edilmesi veya bakımevinde barındırılan hayvanların bakımevi dışında bir yere bırakılması fiillerinin yasak kapsamına alınması,

➤ Sahipsiz hayvanlardan kaynaklı sorunların belirlenmesi ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerinin üretilmesinin İl Hayvanları Koruma Kurulunun görevleri arasına alınması,

¹ Komisyonun ilgili toplantılarının tutanaklarına aşağıdaki bağlantılardan ulaşılabilir:
https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari.goruntule?pTutanakId=3297
https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari.goruntule?pTutanakId=3301
https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari.goruntule?pTutanakId=3303

➤ İnsan, hayvan ve çevre sağlığının korunması amacıyla, hayvanlar için ameliyathaneler kurmak, bunlara ilişkin ilaç, alet ve ekipmanları temin etmek ile bakımevlerinde barındırılan hayvanların bakım, rehabilitasyon ve sahiplendirilmesine yönelik faaliyetlerin teşvik kapsamına alınması,

➤ Sahipli hayvanın terk edilmesi kabahatine ilişkin idari para cezasının artırılması ve yerel yönetimler adına toplanan sahipsiz hayvanların bakımevi dışında bir yere terk edilmesi veya bakımevinde barındırılan hayvanın bakım evi dışında bir yere bırakılması fiillerinin kabahat olarak düzenlenerek idari yaptırıma tabi tutulması,

➤ Büyükşehir belediyeleri, il belediyeleri ve nüfusu yirmi beş bini aşan belediyelerin belediye başkanları ve meclis üyeleri tarafından kanunda öngörülen kaynağın ayrılmaması ve ayrılan bu kaynağın başka amaçlar için kullanılması fiillerinin suç olarak düzenlenmesi

öngörülmektedir.

3. Komisyon Görüşmeleri

Anayasa'ya Aykırılık Önergeleri

Teklif'in tümü üzerindeki görüşmelere geçilmeden önce, Teklif'in Anayasa'nın metin ve ruhuna aykırı olup olmadığının tetkik edilmesi ile Teklif'in Anayasa'nın 2, 5, 17, 56 ve 63'üncü maddelerine aykırı olduğu iddiasıyla iki adet önerge verilmiş; İktüzük'ün 38'inci maddesine istinaden, öncelikle görüşülen iki adet önerge Komisyonca reddedilerek görüşmelere devam edilmiştir.

Kanun Teklifi'nin ilk imza sahibi Rize Milletvekili Harun MERTOĞLU tarafından yapılan açıklamalarda;

➤ 24.06.2004 tarihli 5199 sayılı Kanun'un günümüz koşullarına cevap vermemesi nedeniyle mezkûr Kanun'da değişiklik yapılması gereği hâsıl olduğu,

➤ Mevcut Kanun'daki hayvanları yakala, kısırlaştır, tedavisini, aşısını yap, tekrar sokağa bırak yaklaşımı nedeniyle insanların ölümüne varan vakalar meydana geldiği,

➤ Ayrıca kuduz vakalarında meydana gelen artış sebebiyle 141 köyün karantina altına alındığı ve bu nedenle bazı ülkelerin Türkiye'yi riskli ülke kabul ettiği, bu durumun da turizmi olumsuz etkilediği,

➤ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Danıştay kararları doğrultusunda sokak hayvanlarından kaynaklanan kazalar ve vakalar için idarelere sorumluluk doğduğu, bu nedenle sokakların güvenliğinin sağlanması gerektiği,

➤ Sokakların açlık, susuzluk ve salgın hastalıklar sebebiyle hayvanlar için güvenli yaşam alanları olmadığı,

➤ Anayasa'ya göre devletin amaç ve görevleri arasında kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamanın sayıldığı ve Kanun Teklifi'nin bu amacın sağlanması için atılan bir adım olduğu,

➤ Anayasa'nın 17'nci maddesinde yer alan “Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.” hükmü; 20'nci maddesinde yer alan “Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir.” hükmü ve 56'ncı maddesinde yer alan “Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.” hükmünün yerine getirmek üzere bu kanun değişikliğine gidildiği,

➤ Bu kapsamda sokak hayvanlarının, yerel yönetimler tarafından sahiplendirilinceye kadar barındırılmak zorunda olduğu

ifade edilmiştir.

Teklif’in tümü üzerinde yapılan müzakerelerde toplantıya katılan komisyon üyesi ve komisyon üyesi olmayan milletvekilleri ile diğer katılımcılar tarafından aleyhte olmak üzere özetle;

➤ Ötanazi teriminin “insanın, ölümü kendi hür iradesiyle tercih etmesi” olarak tanımlandığı ve bu sebeple Teklif’te hayvanlar için kullanılmasının doğru olmadığı,

➤ Hayvan popülasyonunda meydana gelen artış için ötanazinin çözüm olmayacağı, ötanazi seçeneği değerlendirilmeden önce kısırlaştırma çalışmalarının zamanında ve doğru bir şekilde yapılmasının gerektiği ama yapılmadığı,

➤ 2004’te çıkarılan 5199 sayılı Kanun’un 20 yıldır düzgün bir şekilde uygulanmadığı, eğer uygulanmış olsaydı bu Kanun Teklifi’ne gerek kalmayacağı ve sorunun çözüleceği, bu sebeple de yeni bir düzenlemeye ihtiyaç olmadığı, mevcut mevzuatın sorunun çözümü için yeterli olduğu fakat uygulamanın yetersiz kaldığı,

➤ Doğal afetlerin sıkça yaşandığı ülkemizde yaklaşık 4 milyon sahipsiz hayvanın barınaklarda iç içe yaşamasının doğru olmadığı, herhangi bir afet durumunda çok fazla canlının zarar görebileceği, bu nedenle barınak uygulamasının doğru olmadığı,

➤ Yakala-aşıla-yaşat-yerine bırak usulünün uygulanması gerektiği, bu yöntemin daha güvenilir ve Dünya çapında uygulanan bir yöntem olduğu,

➤ Bakımevlerinin kapasitelerinin yetersiz olduğu ve bütün sorumluluğun yerel yönetimlere bırakılmasının doğru olmadığı, Tarım ve Orman Bakanlığı başta olmak üzere merkezi yönetimin de bakımevi açma konusunda elini taşın altına koyması gerektiği, aksi takdirde belediyelerin bu noktada maliyetten kaçınabileceği ve sonuç olarak sahipsiz hayvanlara uygulanacak ötanazi işleminin keyfi bir işleme dönüşebileceği,

➤ Barınakların kurulması ve işletilmesi için bir fon oluşturulması gerektiği ve bu fonda biriken miktarla önce yeterli kapasitede barınağın inşa edilmesi, daha sonra sahipsiz hayvanların toplanması gerektiği,

➤ Hayvanları bu şekilde yetersiz bakımevlerinde tutmanın onların sağlığı ve psikolojisi bakımından riskli olduğu, temiz suya ve beslenme haklarına erişimlerinin sağlanamayacağı,

➤ Belediyelerin bakımevlerini yeterince denetlemediği ve denetlemeyeceği, barınaklarda köpeklerin çok zor şartlarda yaşamlarını devam ettirdiği, bu sebeple barınakların köpekler için yaşanabilir olmadığı,

➤ Kanun Teklifi ile sahipsiz hayvan kavramının tür belirtilmeden tanımlanmış olması nedeniyle kedi ve köpek ayrımı yapılmaksızın tüm hayvanların toplanacağı, bu durumda semt sakinleri tarafından bakılan zararsız hayvanların da zarar göreceği,

➤ Söz konusu Teklif’in yasalaşması halinde toplumsal kutuplaşmanın meydana geleceği, vatandaş ile belediyelerin karşı karşıya kalacağı,

➤ Ayrıca Teklif’in hayvana karşı şiddet, hayvanların üretimi ve ithalatı gibi konularda eksik kaldığı,

➤ Kuduz şüpheli, saldırgan ve anatomik yapısı bozulmuş gibi muğlak ifadelerin bulunması sebebiyle ötanazi işlemlerinin denetiminin mümkün olmadığı,

➤ Teklif ile sahiplenilmesi yasak olan köpek türlerinin her halükârda ötanaziye maruz bırakılacağı,

➤ Veteriner istihdamının yetersiz olduğu, ayrıca Teklif ile veterinerlere fazla sorumluluk yüklendiği, bu durumun sağlıkta şiddet vakalarına yol açabileceği,

- Sahipsiz sokak hayvanları kaynaklı kuduz vakaları ve ölümlerin sanıldığına aksine yüksek olmadığı ve bu rakamların tek başına Teklifte öngörülen değişiklikler için yeter sebep olamayacağı,
- Yerel hayvan koruma görevlileri ile ilgili maddenin Kanun metninden çıkarılmasının doğru olmadığı,
- Sahipsiz sokak hayvanlarına ilişkin istatistiki verilerin yetersiz olduğu; sayılarının, ölüm-doğum oranlarının tam anlamıyla belirli olmadığı, Teklif’te öngörülen uygulamalara gidilmeden, öncelikli olarak nasıl bir durumla karşı karşıya olduğunun bilinmesi açısından istatistiki çalışmaların yapılması ve buna uygun olarak fizibilitenin oluşturularak finansmanın sağlanması gerektiği,
- Gönüllülerin ve sahipsiz hayvan sahiplenmek isteyenlerin barınak ve bakımevlerini ziyaret etmesi ve aktif olarak görev almalarının kolaylaştırılması gerektiği, ayrıca bakımevi, barınak ve yaşam alanlarında çalışan personellerin eğitilmesi gerektiği,
- Bağış toplayan hayvansever kuruluşlara barınak ve bakımevi kurma zorunluluğu getirilmesi, ayrıca sahipsiz hayvan popülasyonundaki artışın önlenmesi için merkezi yönetim, yerel yönetimler, veterinerler ve hayvansever derneklerin ortak çalışması gerektiği,
- Teklif’te hayvan bakımevleri kurmak, rehabilitasyon işlemleri ile sahiplendirme işlemleri için ilgili belediyelere ayrılan kaynak oranlarının uygulamada yetersiz kalacağı,
- 2019 yılında hayvan haklarının korunmasına ilişkin kurulan Meclis Araştırması Komisyonunun hazırladığı raporun ve özellikle belirtilen raporda yer alan önerilerin ilgili Teklif’te dikkate alınması gerektiği ve fakat alınmadığı,
- Teklif’in kapsamlı çalışma yapılmadan Komisyonun önüne getirildiği, bu nedenle bir sonraki yasama yılına bırakılarak, tüm tarafların çalışmalara iştirakiyle kapsamlı bir metin haline dönüştürülmesi gerektiği

ifade edilmiştir.

Teklif’in tümü üzerinde yapılan müzakerelerde toplantıya katılan Komisyon üyesi ve Komisyon üyesi olmayan milletvekilleri ile diğer katılımcılar tarafından lehte olmak üzere özetle;

- Kamu güvenliği bakımından artan sahipsiz köpek popülasyonuna karşı tedbir alınması gerektiği,
- Hayvandan hayvana ve hayvandan insana bulaşabilen salgın hastalık vakalarında artış meydana geldiği,
- Ekolojik dengenin, ormanlık alanlarda yaban hayatın ve su kaynaklarının saldırgan köpekler tarafından tehdit edildiği,
- Ayrıca Teklif kapsamında sahipsiz hayvanlara sahiplenilinceye kadar belediyeler tarafından bakımevlerinde bakılacağı, Kanunda öngörülen şartlar mevcut değilse bunlara ötanazi uygulanmasının mümkün olmadığı,
- Merkezi bütçeden, barınak yapmak isteyenlere yüzde 40’a kadar destek karşılandığı ve karşılanacağı, sokak köpeği sahiplenildiğinde kısırlaştırmanın 300 TL’ye kadar olan kısmının karşılandığı ve karşılanacağı, ayrıca sokak hayvanlarının tüm aşılarının bu Kanun Teklifi’nden önce de merkezi yönetim tarafından zaten ücretsiz olarak yapıldığı, bu sebeple söylenenin aksine ortaya irade koyulduğunda bu sorunun çözümlenebileceği,

➤ Teklif’in 31 Aralık 2028 tarihine kadar belediyelere geçiş imkânı tanıdığı ve belediyelerin bu süre içerisinde bütçelerinden öngörülen miktarda pay ayıracakları ve bu şekilde maliyet sorununun çözüleceği,

➤ Teklif ile amaçlananın köpeklerin katledilmesi değil, sahiplendirilinceye kadar güvenli bakımevlerinde yaşatılması olduğu,

➤ Belediyelere fazladan bir yük yüklenmediği sadece hâlihazırda hazırlanan bütçelerinin bir miktarını bu Teklif’te belirlenen konuya ayırmaları istendiği, fazladan bir kaynak yaratılma sorunu olmadığı,

➤ Yerel yönetimlere Kanun Teklifi ile önceki Kanunda yer almayan edim ve ödevler yüklenerek durumun ciddiyetinin anlaşılmasının sağlanacağı ve konuyla ilgili çözüme gidilmesinin hızlandırılacağı,

➤ Teklif ile Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu’nda hâlihazırda mevcut olan 9’uncu maddenin üçüncü fıkrasına göre “hayvanlara acı ve ıstırap çektiren veya iyileşme durumu bulunmayan hastalık durumlarında, akut bulaşıcı bir hayvan hastalığının önlenmesi veya insan sağlığı için risk oluşturan durumlarda, davranışları insan ve hayvanların hayatı ve sağlığı için tehlike teşkil eden ve olumsuz davranışları kontrol edilemeyen durumlarda” veteriner hekim tarafından ötanazi yapılmasına karar verilebileceği,

ifade edilmiştir.

Kanun Teklifi üzerinde yapılan müzakerelerde toplantıya katılan meslek örgütleri ve sivil toplum kuruluşları tarafından yapılan değerlendirmelerde özetle;

➤ Dünyada yapılan hiçbir çalışmada itlaf ya da kısırlaştırmanın tek başına önerilmediği, bu çalışmalarda seçilen yöntemden bağımsız destekleyici unsurlar olan kayıt altına alma, takip etme, denetim ve üretimin durdurulması gibi önerilerin de itlaf ya da kısırlaştırmayla birlikte uygulanması gerektiğinin belirtildiği,

➤ Veteriner hekimlerin saldırgan hayvan tanımını yapamayabileceği, çünkü bu durumun hayvanların dışarıdan aldığı fizyolojik mesajlar bağlamında kısa sürede değişkenlik gösterebileceği,

➤ İtlaf yönteminin vakum etkisi nedeniyle popülasyonda azalmaya sebep olmayabileceği, kısırlaştırmanın ise popülasyonu yüzde 78’e kadar azaltabileceği,

➤ Yüzde 8,5 olan kısırlaştırma oranının yetersiz olduğu ve artırılması gerektiği,

➤ Yerel yönetimlerde bulunan veteriner işleri müdürlükleri sayılarının artırılması gerektiği,

➤ İtlaf yönteminin başarılı olduğu kadar başarısız olduğu ülke sayısının da azımsanmayacak ölçüde olduğu,

➤ Sahipsiz sokak hayvanlarının sahipli hayvanlar için de problem yaratan bir durum olduğu ve çözülmesi gereken bir durum niteliği taşıdığı,

➤ Sahipli köpekler için seyahatlerde kilo sınırlandırılmasının kaldırılması gerektiği,

➤ Açık alanlarda sahipli köpeklerin yer almasının sahipsiz köpek saldırıları nedeniyle zorlaştığı ifade edilmiştir.

4. Teklif Metnine İlişkin Değişiklikler

Kanun Teklifi’nin geneli üzerinde yapılan görüşmelerin tamamlanmasını müteakip, maddeleri üzerinde görüşmelere geçilmesi kabul edilmiştir.

Kanun Teklifi’nin;

➤ Çerçeve 1’inci, 2’nci ve 3’üncü maddeleri aynen kabul edilmiştir.

➤ Çerçeve 4’üncü maddesi; 5199 sayılı Kanun’un yeniden düzenlenen 6’ncı maddesinin dördüncü fıkrasının son cümlesinde yer alan “rehabilite edilenler” ibaresinin “rehabilite edilen köpekler” şeklinde değiştirilmesini teminen önerge ile kabul edilmiştir.

➤ Çerçeve 5’inci maddesi; 5199 sayılı Kanun’un yeniden düzenlenen 13’üncü maddesine birinci fıkrasından önce gelmek üzere eklenen fıkraların;

“Bakımeline alınan köpeklerden; insan ve hayvanların hayatı ve sağlığı için tehlike teşkil eden ve olumsuz davranışları kontrol edilemeyen, bulaşıcı veya tedavi edilemeyen hastalığı bulunan ya da sahiplenilmesi yasak olanlara 11/6/2010 tarihli ve 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununun 9 uncu maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen tedbir uygulanır.

Yerel yönetimler sahihsiz köpeklere ilişkin yürüttüğü iş ve işlemlerde Bakanlar Kurulunun 28/8/2003 tarihli ve 2003/6168 sayılı Kararı ile onaylanan Ev Hayvanlarının Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesi kapsamında gerekli idari tedbirleri almaya yetkilidir.”

şeklinde değiştirilmesini teminen önerge doğrultusunda kabul edilmiştir.

➤ Çerçeve 6’ncı maddesi; 5199 sayılı Kanun’un yeniden düzenlenen 14’üncü maddesinin birinci fıkrasına eklenen (o) bendinde yer alan “hayvanı” ibaresinin “köpekleri” şeklinde değiştirilmesini teminen önerge ile kabul edilmiştir.

➤ Çerçeve 7’nci, 8’inci, 9’uncu, 10’uncu, 11’inci ve 12’nci maddeleri aynen kabul edilmiştir.

➤ Çerçeve 13’üncü maddesi; 5199 sayılı Kanun’un yeniden düzenlenen ek l’inci maddesinin ikinci fıkrasının değiştirilen dördüncü cümlesinde yer alan “Rehabilite edilenler” ibaresinin “Rehabilite edilen köpekler” şeklinde değiştirilmesini teminen önerge ile kabul edilmiştir.

➤ Çerçeve 14’üncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

➤ Çerçeve 15’inci maddesinin (b) bendi;

“b) Üçüncü Kısım İkinci Bölüm başlığında yer alan “ve Hayvan Koruma Gönüllüleri” ibaresi kanun metninden çıkarılmış ve 18 inci maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.” şeklinde değiştirilmesini teminen önerge ile kabul edilmiştir.

➤ Çerçeve 16’ncı ve 17’nci maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Kanun Teklifi’nin maddeleri üzerindeki görüşmelerin tamamlanmasının ardından, tümü oya sunulmuş ve kabul edilmiştir.

Kanunların hazırlanmasında uygulanan esas ve usuller çerçevesinde Teklif’te anlatımın açıklığa kavuşturulması, atıflar ve kanun tekniğine uygunluğun sağlanması amacıyla Komisyon Başkanlık Divanına redaksiyon yetkisi verilmesi hususu oya sunulmuş ve kabul edilmiştir. Kanun Teklifi’nin tamamı, tereddütleri gidermek ve anlamı netleştirmek amacıyla terim ve ibareler, imla kuralları, kanun dili ve tekniği bakımından gözden geçirilmiş ve metinde redaksiyon mahiyetinde değişiklikler yapılmıştır.

5. Genel Kurulda Temsil

İçtüzüğün 45’inci maddesi uyarınca, Kanun Teklifi’nin Genel Kuruldaki görüşmelerinde Komisyonun temsil edilmesi amacıyla Amasya Milletvekili Hasan ÇİLEZ, Antalya Milletvekili Hilmi DURGUN, Konya Milletvekili Mehmet BAYKAN, Mardin Milletvekili Faruk KILIÇ ve Tekirdağ Milletvekili Mestan ÖZCAN özel sözcüler olarak seçilmişlerdir.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
<i>Vahit Kirişci</i>	<i>Muharrem Varlı</i>	<i>Adem Korkmaz</i>
Kahramanmaraş	Adana	Burdur
Kâtip	Üye	Üye
<i>Ruken Kilerci</i>	<i>Ayhan Barut</i>	<i>Abdullah Doğru</i>
Ağrı	Adana	Adana
	(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Son toplantıya katılamadı)
Üye	Üye	Üye
<i>Nejla Demir</i>	<i>Turan Yaldır</i>	<i>Hasan Çilez</i>
Ağrı	Aksaray	Amasya
(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Bu raporun özel sözcüsü)
Üye	Üye	Üye
<i>Hilmi Durgun</i>	<i>Şerafettin Kılıç</i>	<i>Orhan Sarıbal</i>
Antalya	Antalya	Bursa
(Bu raporun özel sözcüsü)	(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye	Üye	Üye
<i>Cantürk Alagöz</i>	<i>Mehmet Baykan</i>	<i>Bekir Başevirgen</i>
Iğdır	Konya	Manisa
	(Bu raporun özel sözcüsü)	(Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye	Üye	Üye
<i>Faruk Kılıç</i>	<i>Yakup Otgöz</i>	<i>Süleyman Özgün</i>
Mardin	Muğla	Nevşehir
(Bu raporun özel sözcüsü)		
Üye	Üye	Üye
<i>Ömer Fethi Gürer</i>	<i>Lütfi Bayraktar</i>	<i>Barış Karadeniz</i>
Niğde	Sakarya	Sinop
(Muhalefet şerhimiz vardır)		(Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye	Üye	Üye
<i>Hikmet Başak</i>	<i>Ferit Şenyaşar</i>	<i>İlhami Özcan Aygun</i>
Şanlıurfa	Şanlıurfa	Tekirdağ
	(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)
	Üye	
	<i>Mestan Özcan</i>	
	Tekirdağ	
	(Bu raporun özel sözcüsü)	

MUHALEFET ŞERHİ

(2 / 2275) esas numaralı “Hayvanları Koruma Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”ne Cumhuriyet Halk Partisi’nin Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu üyeleri olarak tümüyle karşı olmamızın nedenleri aşağıda ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Usul Hakkında

5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanununda değişiklik öngören teklif, sunulduğu andan sadece birkaç gün sonra da Komisyonumuz toplanmıştır. Dolayısıyla bu metin, düzenlemenin hazırlıklarından sorumlu AKP Grup Başkanvekili ve Manisa Milletvekili Sayın Bahadır Yenişehirlioğlu’nun teklifin duyurusu sırasında sunduğu şekli ile “tüm taraflar ile yeterli görüşmeler ve değerlendirmeler” sonucunda ortaya çıkmamış, bilakis taraflardan “kaçırılmıştır”. Teklifin kamuoyunda uyandırdığı yankılar düşünüldüğünde; toplumun birçok kesiminin talep ve beklentileri, çözüm önerileri dikkate alınmadan sunulması, hazırlık sürecinin tek sesli yürütüldüğünü göstermiştir. Sorunun ve Komisyon tartışmalarının toplumsal kutuplaşma kaşınarak, sosyal medya ve TRT dahil olmak üzere kamu olanakları kullanılarak taraflı ve yanlış sunulması, teklifin yasama organındaki görüşme sürecini de etkilemiştir. Konunun “sokak hayvanları”na dair hayvan sağlığı ve hayvan haklarını temel alarak, insan yaşamı ve sağlığını asla ihmal etmeksizin tartışılması gerekirken, teklif sahiplerinde bu yönde bir irade görünmemiştir. Sokakta yaşayan hayvan dostlarımızla, özelde ise köpeklerle ilgili bir düzenlemenin, “insan yaşamı ile hayvan yaşamı”nın birbirine alternatif olmadığı anlaşılarak yapılması gerekmektedir. Planlı ve sağlıklı bir çevrede, canlıların bir arada yaşama hakkına dair evrensel ilkeler ve çözümler etrafında tartışılması gereken bu teklif, dünya genelindeki bilimsel modelleri ve deneyimleri arka plana itmiş, “yaşatma”dan ziyade “kapatma ve ötanazi”nin kolaycı yolunu aramıştır. Konunun uzmanlarının ötanazinin bir çözüm olmadığı yönündeki ısrarlı uyarıları ise süreçte göz ardı edilmiştir. Teklifin hazırlık sürecinde, 31 Mart 2024 yerel seçimlerinde ortaya çıkan tablo nedeniyle de yerel yönetimlerin süreçteki aktif katılımı arka plana konmuş, sadece birkaç AKP’li belediyenin barınak uygulaması teklif sunulmadan önce dinlenmiştir. Uygulamada teklifin doğrudan görev yüklediği, ağır maliyet yükleriyle yasanın gerektirdiği barınak altyapısını kurmakla sorumlu tuttuğu, hatta hapis cezası da öngördüğü yerel

yöneticilerin en önemli organlarından olan Türkiye Belediyeler Birliği'nin ise görüşü alınmamıştır. Bu anlamıyla teklifin ön hazırlığı, ekonomik kriz içindeki ülkemizde, “yerel yönetim-merkezi yönetim” uyumunun en çok aranması gerektiği bir dönemde, planlı ve sağlıklı bir çevrede yaşam için ortak çözüm modelinin geliştirilmesine ihtiyaç duyulan bir zeminin yok sayılmasıdır; sokak hayvanları dostlarımızla ilgili düzenlemede büyük bir fırsatın heba edilmesinin örneğidir.

Komisyon'un ilk toplantısının gerçekleştiği 17 Temmuz 2024 tarihinde de aynı tutum sergilenmiş ve pek çok hak savunucusunun hem Meclis'e, hem de komisyon salonuna girmesine engel olunmuştur. Komisyona kararlılıkla katılım sağlamak isteyen hak savunucularının sürece dahil olması bu defa komisyon salonunun değiştirilmesi sırasında engellenmek istenmiş; salon değişikliği sırasında Komisyon Başkanı, davetliler dışında kimsenin salona alınmayacağını belirtmiş, davetlilerin de ilgili maddelerde salona çağırılarak dinleneceği kararı üyelerimizin görüşü alınmadan verilmiştir. Meclis içinde, koridorlarda seyyar polis kontrol noktaları kurulmuş, yapılan müdahaleler ile hak savunucuları TBMM içinde engellenmiş ve gerçekleşen ilk toplantı boyunca, toplantı salonu yakınlarına varabilenler 18 saat süren ilk oturumun sonuna kadar orada bulunmuşlardır.

İlk oturum 18 saat sürmüş ancak teklif sahipleri, bu teklifin etrafıca değerlendirilmesi, eksikliklerinin giderilmesi ve iyileştirilmesi, faydalı hale getirilmesi iradesini taşımamıştır. Komisyon Divanı öncelikle, teklif görüşmelerini çalışmaya ara vermeksizin, tek günde bitirme iradesini dayatmış, bu nedenle pek çok çevrenin görüşlerine de başvurmamakta, kendilerini komisyonda dinlememek konusunda direnmıştır.

Komisyon salonu dışında bekleyen savunucular ile salon içinde duruma kararlılıkla karşı çıkan milletvekilleri sayesinde ise teklif metni görüşmeleri tek oturumda tamamlanamamış, bir oturum daha planlanmıştır. Bu kararlılık ikinci oturumun başladığı gün hayata geçirilen uygulamalarla yaptırımla karşılaşmış ve ilk oturum günü komisyon salonu önünde bekleyen savunucuların pek çoğunun Meclis'e girişleri diğer oturum gününde yasaklanmış, görüşmeleri takip ettikleri televizyon ise yerinden sökülmüştür. Bu engeli aşmak için, “yasaklanmamış” kişilerin komisyonu takip etmesi sağlanmışsa da, bir noktada Meclis'e genel girişler kapatılmış, halihazırda içeri girenler ise oldukları yerde ablukaya alınarak komisyonu takip etmeleri yine engellenmiştir.

Bunlar yaşanırken komisyon salonunda, hak savunucularını ve sokak canlılarını adeta “şeytanlaştıran”, bazı saldırgan hayvanlar sebebiyle yaşanan şiddet olaylarından mağdur olmuş vatandaşlarımızın ve ailelerimizin acılarını kullanan tarafların bulunduğu dikkati çekmiştir. Bütün taleplere rağmen komisyon görüşmeleri, bugüne dek her zaman olduğunun aksine yayınlanmamış, bazı birlik temsilcileri TBMM’ye alınmamıştır.

Bu olayların ardından başlayan ikinci oturum 14 saat sürmüştür. Bu oturum da yine “son oturum” olarak tasarlanmış ve görüşmelerin hızlıca bitirilmesi için her yola başvurulmuştur. Buna karşı, Meclis’in muhtelif noktalarında abluka altında bekletilmeye devam eden gruplar, teklife muhalif olan üyelerimizi dışarıdan desteklemiş ve üyelerin yine kararlı tutumları sayesinde görüşmeler ortak çabalarımız sonucunda uzatılmıştır.

14 saat süren oturumdan sadece birkaç sonrasına planlanan 3. oturum yine giriş yasakları ve uzman görüşleri olmaksızın sürmüş, bu defa da milletvekillerinin konuşma sürelerine kısıt getirilmiş, üye milletvekilleri 4, üye olmayan milletvekilleri 3 dakika konuşma sınırlandırması ile görüşmeleri sürdürmeye mecbur kalmıştır. Bu oturum da 11 saat sonra tamamlanmış ve teklif tüm direnişimize ve önerilerimize karşın, iyileştirici kapsamlı değişiklik olmaksızın komisyondan geçmiştir.

Bu sürecin gösterdiği tek şey, AKP iktidarının diğer tüm komisyonlarda olduğu gibi en az söz ve en yüksek hız ile teklifin kanunlaşması için her yolu kullandığı gerçeğidir. Bu komisyonun diğer komisyonlardan ayrılan özelliği ise vatandaşlarımızın Komisyon salonu dışındaki aktif katılımıdır. Teklifin sunulmasından önce ve teklif görüşmeleri süresinde, vatandaşlarımız hem somut sokak eylemleriyle pek çok şehirde teklife karşı toplanmış, hem de dijital yolla (120.000 civarı e-posta) teklife karşı görüş bildirmiştir. Öyle ki TBMM dışında bulunan Milli Egemenlik Parkı’nda başlayan polis ablukasının TBMM iç koridorlarına kadar varması, her adımda bir kontrol noktası oluşturulması, uzman ve temsilcilerin önce Meclis’e girişlerinin, ardından Meclis içindeki hareketliliğin kısıtlanması ve TBMM girişlerinin tamamen kapatılması yasama tarihine geçecek vakadır. Bu haliyle yasa teklifinin hazırlık süreci ve Komisyonun teklifi görüşme usulü, katılımdan ve demokratik ilkelere, müzakere kültüründen uzak ilerlemiştir.

KANUN TEKLİFİNİN GENELİ ÜZERİNE GÖRÜŞLERİMİZ

Hayvanları Koruma Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifinde yer alan düzenlemeler, AKP'nin hayvan hakları politikalarının iflas ettiğini göstermektedir. Teklifin gerekçe kısmı, şu ana kadar yürütülen politikaların hayvanların yaşamını ve güvenliklerini korumakta, hayvan popülasyonu ile mücadelede etkisiz kaldığının itirafıdır.

Şu ana kadar yürütülen politikaların yanlışlığı ve yetersizliği anlaşılmasına karşılık, yeni hatalara ve yanlış uygulamalara sebebiyet verecek değişiklikler teklif edilmektedir. Amacı, hayvanların korunması, refah içinde yaşamalarını temin etmek olan Kanun, insan merkezli bir yaklaşımla sınırlandırılmaktadır. Sahipsiz hayvanlar, halk sağlığının, çevre sorunlarının, toplumsal barışın ve kamu güvenliğinin bozulmasının nedeni olarak gösterilerek, meşruiyet yaratılmaya çalışılmıştır. Kentlerde insanların ve hayvanların uyum içinde yaşayabileceği uygulamalar ile yeniden inşası gerekirken; teklifi destekleyenler, çözümü sokak hayvanlarını ortadan kaldıracabilecek bir değişiklikte bulmuştur. Bu noktada, kanun teklifinde sokak köpeklerini belli şartlar altında ortadan kaldırmanın yasal altyapısı oluşturulurken, bu uygulamaların denetimsizleştirilmesine yönelik dokunuşlar da yapılmıştır.

“Sahipli ve sahipsiz hayvan” tanımlarında öngörülen değişiklikler, sahipsiz, sahibi olmayan, sahibi tarafından terk edilen tüm hayvanların yaşam ortamlarından kopartılarak bakımevlerine kapatılmasını, kanun değişikliği ile koşulları genişletilen durumların gerçekleşmesi durumunda ötanazi yolu ile öldürülmesini hedeflemektedir. Toplumsal gerginliği azaltmak amacıyla getirilen bu değişiklikler uygulamaya girerse, toplumsal barışın bozulmasına, huzursuzlukların artmasına yol açacak niteliktedir. Kanun teklifi ile hayvanlar “sahipli ve sahipsiz” olarak kategorileştirilmektedir. Sahibi olan hayvanları korunma ve refahlarını sağlama görevi hayvan sahiplenen gerçek ve tüzel kişilere devredilirken; “sahipsiz hayvanlar” sahiplendirilinceye kadar bakımevlerinde bakılacaktır.

ÖTANAZİ, YAŞADIĞIMIZ SORUNU ÇÖZEBİLECEK MODEL DEĞİLDİR...

5199 sayılı Kanunun 6ncı maddesi gereğince, yakalanıp kısırlaştırılıp, aşılanıp, rehabilite edilerek alındıkları ortamlara bırakılmaları öngörülen sokak köpekleri, Kanun teklifinin 4üncü maddesi yasalaşırsa sahiplenilmedikleri sürece alındıkları ortamlara

bırakılmayacak, bakımevlerinde kalacaktır. Yerel yönetimlere verilen sokak köpeklerini yakalayıp bakımevlerinde toplama yükümlülüğü, kent sokaklarında istenmeyen köpek yakalama görüntülerinin oluşmasına yol açacak, sahihsiz köpekler tecride maruz bırakılacak, ilerleyen süreçte ötanazi ile öldürülmeleri için yasal ortam hazırlanacaktır. Bu noktada, ötanazi uygulanmasını gerektiren şartlar muğlak ifadeler içeren koşulların düzenlenmesi bakımından sorunludur.

Türkiye’de hayvanlar hakkında ötanazi uygulaması yeni değildir. 5996 Sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu’nun Hayvan refahı başlıklı 9uncu maddesinin üçüncü fıkrasında, Hayvanlara ötanazi yapmak yasaklanarak, hangi hallerde veteriner hekim tarafından ötanazi yapılmasına karar verilebileceği düzenlenmiştir. 5996 sayılı 9 uncu maddesinin üçüncü fıkrasına göre;

“a) Hayvanlara acı ve ıstırap çektiren veya iyileşme durumu bulunmayan hastalık durumlarında,

b) Akut bulaşıcı bir hayvan hastalığının önlenmesi ya da eradikasyonu amacıyla veya insan sağlığı için risk oluşturan durumlarda,

c) Davranışları insan ve hayvanların hayatı ve sağlığı için tehlike teşkil eden ve olumsuz davranışları kontrol edilemeyen durumlarda,

veteriner hekim tarafından ötanazi yapılmasına karar verilebilir. Ötanazi işlemi veteriner hekim tarafından veya veteriner hekim gözetiminde yapılır “ denilmiştir.

Mevcut uygulama, hayvanların yaşadığı sağlık sorunlarından ya da halk sağlığı açısından barındırdıkları riskler ile sınırlandırılmıştır.

Kanun teklifinin Komisyonda kısmen değiştirilen 5 inci maddesi ile 5199 Sayılı Kanunu’nun 13 üncü maddesine;

“Bakımevine alınan köpeklerden; insan ve hayvanların hayatı ve sağlığı için tehlike teşkil eden ve olumsuz davranışları kontrol edilemeyen, bulaşıcı veya tedavi edilemeyen hastalığı bulunan ya da sahiplenilmesi yasak olanlara 11/6/2010 tarihli ve 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununun 9 uncu maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen tedbir uygulanır.

Yerel yönetimler sahihsiz köpeklere ilişkin yürüttüğü iş ve işlemlerde Bakanlar Kurulunun 28/8/2003 tarihli ve 2003/6168 sayılı Kararı ile onaylanan Ev Hayvanlarının

Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesi kapsamında gerekli idari tedbirleri almaya yetkilidir.”

fıkralarının eklenmesi teklif edilmiştir.

Kanun teklifinde muğlak, sınırı belirsiz şartlar getirilerek, ötanazi sahipsiz hayvan popülasyonu ile temel mücadele aracı olarak ilan edilmektedir. Bu düzenleme, barınaklardaki sahipsiz hayvanların ötanazi ile öldürülmesini ana uygulama haline getirecek keyfi ve kötü niyetli uygulamaların önünü açacak niteliktedir ve hukuki belirlilik ve ölçülülük ilkelerini hiçe sayarak hayvanların yaşam haklarını ihlal edilecektir. Dolayısıyla Komisyonda getirilen değişiklik, madde başlığından “ötanazi” ibaresini kaldırmamış, madde metni içinde “ötanazi”yi mevcut bir Kanundaki şartların oluşmasına bağlayarak “ötanazi” ısrarından vazgeçmemiştir.

Diğer yandan kanun teklifi gerekçesinde ve kanun teklifinin meclise sunulduğuna dair basın açıklamalarında bulaşıcı hastalıklara ve özellikle de kuduz hastalığı risklerine de vurgu yapılmıştır. Ancak, Veteriner Hekimleri Birliği’nin açıklamalarında, “Sağlık Bakanlığı ve Tarım ve Orman Bakanlığı verilerine göre iddia edilen aksine kuduz hastalığı ülkemizde artış göstermemektedir” denilmektedir.

İnsanlar yönünden “ekokırım” suçunu tanımayan, çevreye karşı suçlar yönünden etkin mekanizmalar işletmeyen AKP, “su kaynaklarının, yaban hayatının ve biyolojik çeşitliliğinin zararına sebebiyet veren” hayvanların ötanazi ile cezalandırılmasını öngören kanun teklifi getirmiştir.

Sokak hayvanlarının popülasyonu ile aktif mücadele edemeyen AKP, çözümü sahipsiz hayvanların yok edilmesinde bulmuştur. “Uyutma, ötanazi” gibi isimlerle yapılmak istenen eylemler toplum nezdinde yumuşatılmaya ve meşrulaştırılmaya çalışılmaktadır.

Hukuk yazınında “ötanazi” hakkı hep tartışmalı bir hak olmuştur. Ötanazi uygulanmasında iradenin mevcut olup olmadığı, mevcut olan iradenin bir bilince dayanıp dayanmadığı, ötanaziye gösterilen rızanın sakat olup olmayacağı, bilinçli bir iradeye dayansa dahi devletlerin hangi nedenlerle ötanaziye izin verip vermediği gibi yönlerden irdelenerek, ötanazi eyleminin yaşam hakkı ihlali olup olmadığı, suç teşkil edip etmediği tartışılmaktadır. Ötanazi, istemli, istem dışı (bitkisel hayat gibi durumlarda) ve istemsiz (iradesine başvurulmaksızın) olmak üzere üçe ayrılmaktadır. İradesine başvurulmaksızın yapılan ötanazi uygulamasının en bilinen örneği ise Hitler’in Yahudi ve Çingene ırklarına mensup kişileri gaz odalarında katletmesidir.

Hekim kararına dayanan, hekimlerin etik ve vicdani kodları da devreye alarak işlettiği ötanazi süreçleri, kanun teklifinde yerel yönetimler eliyle yürütülecektir. Teklifte, veteriner hekimler kararı alan pozisyonundan, yerel yönetimlerin aldığı kararı uygulayan, icra eden pozisyonuna itilmektedir. “Kamu güvenliği” gibi soyut gerekçelerle ötanazi uygulayan yerel yönetimlerin bakım evlerindeki hayvanlara yönelik kötü muameleleri çoğu zaman hayvansever yurttaşlar tarafından açığa çıkarılmıştır.

YURTTAŞIN DENETİMİ ZAYIFLATILAMAZ...

Ötanazi düzenlemesi haricinde, kanun teklifi ile yerel yönetimler üzerindeki yurttaş denetimi de zayıflatılmaya çalışılmaktadır. Şöyle ki, kanun teklifi ile “yerel hayvan koruma görevlisi” uygulaması da sonlandırılmaktadır. Bu değişiklik, sokaklarda hayvanlar kalmayacağı için hayvan koruma görevlisine ihtiyaç kalmayacağı gerekçesi ile geçiştirilmiştir. Ancak, yerel hayvan koruma gönüllülüğü, sadece sokaktaki sahipsiz hayvanların bakılması ile sınırlı bir müessese değildir. Bu mekanizma aynı zamanda yurttaşlar hayvanlarla ilgili yönetime katılım aracı, süreci şeffaflaştırma ve yerel yönetimleri denetleme mekanizmasıdır. Bu kanun teklifi sonrası gerçekleştirilecek uygulamaların şeffaflığını ve denetlenebilirliğini engelleyecek niteliktedir.

“Gönüllü koruma görevliliği” mekanizması kaldırılarak, yerel yönetimlerin barınaklarındaki yurttaş denetimi sonlandırılmaktadır. Sahipsiz hayvanları toplama, sahiplendirilinceye kadar bakımevinde tutmak, ötanazi yapma yetkileri verilen yerel yönetimlerin barınaklardaki bakım hizmetlerinin kalitesi, güvenilirliği, hayvan haklarına uygunluğu ile ötanazi uygulamaları denetlenemeyecek, şeffaflaştırılamayacaktır.

Kent yaşamı içindeki sahipsiz sokak hayvanlarıyla ilgili sorununu yadsımak imkansızdır. Hem insanlar açısından hem de sokaktaki can dostlarımız açısından büyük risk ve sorunlar söz konusudur. İnsanların da hayvanların da yaşadığı sorunlara çare bulmak ise insanın ve kamu iradesinin elindedir ama bu esaret altında tutarak ve ölüm dayatmasıyla üzerinden gelinecek bir sorun değildir.

“Yaşamın bütünlüğü” fikrinden hareketle derinleşen sorunlara çare bulunabilecektir. Böyle olduğunda sokakta saldırgan hayvan nedeniyle sorun yaşayan insanlar da açlık, susuzluk, hastalık, kötü muamele ile mücadele eden can dostlarımız da huzur bulabilecektir.

SORUNA KARŞI ÇÖZÜMLER BELLİDİR.

Öncelikle “Hayvanları Koruma Kanunu”nun adı, evrensel kriterleri de karşılayacak biçimde “Hayvan Hakları Yasası” olarak değiştirilmelidir. Yasanın özünün ve hükümlerinin de bir daha bu konuda sorun yaşanmayacak biçimde düzenlenmesi gereklidir. Türkiye dünyada en az kuduz vakası gören ülkelerden biridir. Dünya Sağlık Örgütü, köpeklerin toplu şekilde yok edilmeye çalışılmasının işe yaramadığını hatta ters etki yaptığını raporlamıştır. Bu gerçek ortadayken, ülkenin her yerinde kuduz vakası varmış gibi kampanya yapılması ise tartışma zeminini gerçeklere kapatmak anlamına gelmektedir. Kentlerde ve kırsalda yaşayan kedilerin ve köpeklerin özellikle fare ve sıçan gibi hastalık yayabilecek canlıların istilasını önlediği, kırsal bölgelerden kent merkezlerine inecek yaban hayvanlar için de düzenleyici görevi üstlendiği bilinmektedir. Teklif ise doğal dengeyi bozacak adımlardan kaçınma çağrılarına aykırı uygulamalar öngörmektedir.

Çözüm için ilgili bakanlıklar, kamu kurumları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, uzmanlar ve gönüllüler bu sürece dahil edilmelidir. Bakımevi açma zorunlu olmasına rağmen bunu yerine getirmeyen yerel yönetimlerle ilgili sıkı denetimler yapılmalıdır. Mali zorluk yaşayan belediyelere destek verilmelidir. Bakımevi işletilmesi konusunda ve yapımında bakanlığın desteği artırılmalıdır. Hayvan üretim tesislerinin ruhsatlandırılması ve işletilmesiyle ilgili çok sıkı kriterler getirilmelidir. Özellikle internet üzerinden illegal satış yapan işletmeler ve hayvan ticaretiyle ilgili denetimler sıkılaştırılmalıdır. Konunun paydaşları olan kimseden ve hiçbir kuruluştan görüş alınmadan yapılan dayatma ise mutlaka yanlış bir tutum olmuştur. Hayvan hakları konusunda toplumsal bir eğitim seferberliği düzenlenmesi, sokak hayvanları ve doğa konusunda halkın bilinçlendirilmesiyle ilgili adımlar atılmalıdır.

Ülkemizdeki sahipsiz hayvanlar çok acil bir seferberlikle, tüm yetkin kişi, kurum, kuruluş ve sivil toplum kuruluşlarından yardım alınıp kısırlaştırılarak alındığı bölgelere geri bırakılmalıdır. Sokakta özgürce yaşayan hayvanlar için gerekli beslenme ve barınma koşulları oluşturulmalıdır. Saldırganlık gösteren sahipsiz hayvanlar toplanarak rehabilitesi için profesyonel destek sağlanmalıdır. Sahiplendirilebilecek niteliği haiz hayvanlar için her alanda gerekli duyuru araçları kullanılarak ilanlar açılmalı, vatandaşlar hayvan sahiplenmeye teşvik edilmelidir. Sosyal medya, televizyon ve radyolarda hayvan sevgisini aşıl原因 ve sahiplenmeyi özendiren kamu spotları yayınlanmalı, ilköğretimden itibaren okullarda bu hususta eğitimler verilmelidir. En

önemlisi de tüm bu faaliyetler için gönüllülerden ve ilgili STK'lardan destek alınmalıdır. Aksi takdirde bu yasal düzenlemeler sadece metinlerde yer alan, hayatımızda uygulamasını göremediğimiz cümlelerden öteye geçemeyecektir.

TBMM'de 2004 yılında hayvan haklarıyla ilgili çıkarılan yasal düzenlemenin ardından 2021 yılında 'Hayvanları Koruma Kanunu' teklifi görüşülmüştür. O zaman nüfusu 25 bin üstündeki belediyelere hayvan bakımevi kurma zorunluluğu getirilmiştir. Nüfusu 25 bin ile 75 bin arası olan belediyelerin 31 Aralık 2024'e kadar, 75 binin üstündekilerin ise 31 Aralık 2022'ye kadar bakımevi kurmaları öngörülmektedir. Yasaya göre barınak kurması gereken 494 belediyeden sadece 189'unda barınak mevcuttur. Diğer deyişle 305 barınak ortada yoktur. Resmi olarak duyurulduğu gibi 2 milyon, teklife göre ise 4 milyon sahipsiz köpek varsa ve yine resmi verilere göre Türkiye genelinde hayvan bakım evlerinin toplam kapasitesi 105 bin adet ise burada yerel yönetimlerin hangi kaynakla ve hangi zaman süresince bu soruna çare bulabileceği tartışmalıdır. Bahse konu sorun, sadece belediye imkanlarıyla çözülebilecek bir iş değildir. Bu yılın sonuna kadar tamamlanması öngörülen bakımevleri için süre 2028 yılına uzatılsa da 2028 yılına kadar bu altyapının sağlanamadığı yerlerde hayvanların öldürüleceği açıktır. Her ne kadar ötanazi düzenlemesiyle ilgili Komisyonunda kısmi bir değişikliğe gidilse de, yasa teklifinde ikincil aşama gibi gösterilmesine rağmen hayvanların yerel yönetim tarafından ölüme gönderilmesi zorunluluk gibi dayatılmaktadır.

Belediyelerin büyük çoğunluğu kendi yönetimleri altındayken çıkardıkları yasayı uygulamayanlar, şimdi yerel yönetimlerde iktidarı kaybettiklerinde esaret ve ölüm getirmektedir. Geçmişte yapılan yasal düzenlemelerde de iktidar, sorumluluğu üstünden atarak yerel yönetimleri adres göstermiştir. Uygulamada bunun hiçbir hükmünün olmadığı görülmüştür. Zorunlu olmasına rağmen birçok belediye bakımevi ve barınak dahi açamamıştır. Mevcut olanlar ise standartları karşılayamamış veya işlevsiz bırakılmıştır, çünkü birçok belediyenin de maddi imkânları ve olanakları yetersizdir. İdarelerin hayvan hakları konusuna bakış açıları sorunludur ve uygulamada çok ciddi sıkıntılar vardır. CHP'li Belediyeler, teklif yasalaşsa bile ötanazi işlemleri yapmayacaklarını duyurmuştur. Komisyonunda da dile getirdiğimiz üzere, madem soruna odaklanılmaktadır; 2004 ve 2021 yılında yapılan yasal düzenlemelere rağmen neden çözüm üretilmemiştir? Sorunu sadece belediyelere havale ederek, sorunları halının altına süpürerek çözüm üretilmesi imkânsızdır.

Kanun teklifinde muğlak, sınırı belirsiz şartlar getirilerek ötanazi sahipsiz sokak popülasyonu ile temel mücadele aracı olarak ilan edilmektedir. Yerel yönetimlere, sokak hayvanlarını yakalayıp, bakımevlerine taşıma yükümlülüğü verilmesi nedeniyle, adeta cadı avı yaşanacak, sahipsiz hayvanlar tecride maruz bırakılacak ve ilerleyen süreçte belki de ötanazi ile öldürülecekler. Bu düzenlemenin içeriğiyle, barınaklardaki sahipsiz köpeklerin ötanazi ile öldürülmesini ana uygulama haline getirecek keyfi ve kötü niyetli uygulamaların önünü açacak niteliktedir. 'Kamu güvenliği bakımından tehlike barındırmak' gibi hukuki belirlilik ve ölçülülük ilkelerini hiçe sayarak hayvanların yaşam haklarını ihlal edilmek istenmektedir.

TEKLİF, 4 YIL ÖNCEKİ KOMİSYON RAPORUNUN GERİSİNDEDİR...

27. Yasama Döneminde, 20/2/2019 tarihinde kurulan ve TBMM Genel Kurulunda 16/1/2020 tarihinde görüşülen “Hayvanların Haklarının Korunması ile Hayvanlara Eziyet ve Kötü Muamelelerin Önlenmesi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu” raporunun “Sonuç ve Öneriler” başlıklı s. 163 vd. sayfalarındaki temel tespitlerin bu teklife büyük ölçüde yansımadağı açıktır. Bu raporun 163 üncü sayfasındaki üçüncü çözüm önerisinde açıkça “Şehirlerde popülasyon kontrolünü sağlamak amacıyla uygulanması önerilen tek yöntem kısırlaştırma değildir. Kısırlaştırmanın başarıya ulaşabilmesi ancak tüm ülke çapında seferberlik halinde uygulanmasıyla mümkündür.” ifadesine kullanılmıştır. Bu rapora rağmen teklifle “ötanazi” getirilmektedir. Teklif, hayvanların sokağa terk edilmesi halinde kesilecek cezaları artırırken, asıl sınıflandırmadan uzak durmuştur. Oysa Komisyon raporunun 163 üncü sayfasındaki ikinci çözüm önerisinde “Hayvanların sınıflandırılmasında ‘ev hayvanı, yaban hayvanı, şehir hayvanı, çiftlik hayvanı’ tanımlamaları yapılmalı ve uzmanlar tarafından uygun görülecek diğer sınıflandırma ve tanımlamalar eklenmelidir” önerisi yer almıştır. Bu açıdan Bakanlık ve teklif sahipleri, Meclis’te yaklaşık 4 yıl önce ortak uzlaşıyla alınan kararların ve çözüm önerilerinin gerisinde bir teklif getirmiş, toplamda 4 milyon olarak tahmin edilen sahipsiz hayvanların, özelde ise sokak köpeklerinin bir yılda en çok %8,5’inin kısırlaştırılabildiğini, kısırlaştırmanın saldırganlığı azaltmadığını, bu nedenle de ötanazinin şart olabildiğini savunmaktadır.

Geride kalan 4 yılda yasama iradesinin ortaya koyduğu raporun tersine bir teklif içeriğiyle karşımıza gelen Bakanlık ve teklif sahiplerinin bu tutumu, 31 Mart yerel seçim

sonuçlarının bir tür rövanşıyla ve ekonomik kriz altında yerel yönetimlerin iş yapamaz hale getirilmesi hedefiyle de açıklanabilir. Son dönemde, Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın belediyelerin SGK borçlarının tahsiline dönük açıklaması, hayvan dostlarımızla ilgili yasal düzenlemede asıl mali yükün yerel yönetimlere bırakılması ve yöneticilere hapis cezası getirilmesi, sokak aydınlatması giderlerinden belediyelere düşen kesinti payının yasadaki oranının %10'dan %30'a çıkarılmasına dönük düzenlemenin Meclise sunulması ve ardından baskımızın sonucunda geri çekilmesi, CHP ağırlıklı belediyelere dönük bir "iş yaptırmayacağız" fikrinin yansımalarıdır.

Ayrıca bu teklif, 4 yıl önceki Komisyon raporunun gerisindedir, çünkü Meclis Araştırma Komisyonu raporu, ilk çözüm önerisiyle "Hayvanları Koruma Kanunu"nda ileri adım atmış, 2019 yılında kanunun adının dahi "Hayvan Hakları Kanunu" olarak değişmesi gerektiğini önermiştir (s. 163); ancak bu teklifin 1 inci maddesi hayvanlar için ötanazide karar kılan 5 inci maddesiyle beraber, hayvanın kendi haklarından önce "insan, çevre sağlığı"nın gözetilmesi gibi bir hak sıralamasına gitmiştir.

Meclis, karşı karşıya bırakıldığı bu ötanazi teklifinin aksine, 4 yıl önceki Araştırma Komisyonu raporunda kısırlaştırma için planlama takvimi de önermiştir. Kısırlaştırmanın doğru yönetimi için bütçe tahsisi, veteriner ve personel istihdamı, klinik ve kısırlaştırma merkezlerinin, barındırma alanlarının planlanması, eğitim süreçleri konusunda öneri getirmiş; yerel yönetimlere gelecek yıl bütçesi için önceki yıla kıyasla hesaplama yaparak pay ayırma şartı getirilmesini de önermiştir.

Komisyon Raporunda yer alan ve bu teklifin 10 uncu maddesiyle kısmen yerine getirilen öneriyle; "5199 sayılı Kanunda yer alan ev hayvanını terk etmek, hayvanı başıboş bırakmak gibi fiillere ilişkin idari para cezaları artırılmaktadır." Ancak raporda geçen "hayvanlara yönelik suç işleyenlerin hayvan sahibi olması engellenmesi; hapis cezası getirilen fiiller için uygulanacak cezaların alt sınırının; ertelemeye, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ve para cezasına çevrilemeyecek şekilde belirlenmesine dair Komisyon önerisi bu teklifte dikkate alınmamıştır.

Yine Komisyonun hayvan hakları temelli anlayışından hareketle getirdiği "Hayvanlara yönelik işlenen fiillerin cezalandırılmasında sahipli-sahipsiz hayvan ayırımına son verilmelidir." önerisi de bu teklifte yer bulmamış, teklif tam tersine, 2 nci maddesiyle "sahipli-sahipsiz hayvan" tanımlarını Kanuna eklemiş, "sahipsiz hayvan" olarak sahipli hayvanlar dışında kalan tüm evcil hayvanları kapsamına almıştır. Bu bakımdan, teklifin ilk halinin 5 inci maddesiyle ötanazi uygulanacaklar arasına sadece köpekler değil, tüm sahipsiz hayvanlar da dahil edilebilecekti. Ne var ki, hala karşı

çıktığımız 5 inci maddedeki ısrarımız sonucunda ötanaziye tabi tutulacak hayvanlar “sokaktaki köpekler” olarak daraltılmıştır.

2020 yılında görüşülen Araştırma Komisyonu Raporunun 11 inci çözüm önerisiyle, “hayvan refahını esas alan önlem ve düzenlemelerle hem hayvan mevcudiyetini güvence altına alacak, hem de çevre kirliliği, zoonoz hastalıklar, gürültü gibi çevre ve toplum sağlığını olumsuz etkileyebilecek politikaların belirlenmesi esas alınmalıdır” denilerek (s. 164), hayvan-insan-çevre arasında bir öncelikten ziyade, bunların hak ve refahında bir birliktelik hedeflenmişken; teklifin 1 inci maddesinden başlanarak hem tanım değişiklikleri, hem de 5, 6 ve 10 uncu maddelerindeki ötanazinin bir yöntem olarak kurumsallaştırılmasıyla buradaki canlı önceliğinin insan olduğu, temelde insan merkezli bir doğa ve çevre hakları algısının hakim kılındığı, hayvan yaşamının devamının insan parantezine alındığı anlaşılmaktadır. Oysa ekosistemde tüm canlı yaşamının birlikte uyum içinde ele alınabileceği, insanın yaşamı için sokak köpeklerinin yaşamından vazgeçmenin zorunlu olmadığı bir yasal çözüm modeli mümkündür. Bu bakımdan teklif, Komisyon raporuna yansımış ortak yaşam iradesinden ders çıkartmamış, geri adım atmıştır.

Yine Komisyonun uzlaşısına göre (50.öneri, s. 170-171); “tehlikeli ırklara yönelik uygulamalarda sorumluluk hayvan sahibine yüklenmeli, yapılacak düzenlemede hayvana değil, hayvan sahibine ceza yaptırımı uygulanması esas alınmalıdır. Tehlikeli ırk kapsamındaki köpekler muayenelerden sonra sahiplerine iade edilmeli, sahiplendirme programına dahil edilmeli, sahiplendirilemeyenler ise rehabilitasyon merkezlerine nakledilmeli” ilkesinden ilerlenmesi gerektiği belirtilmişken; teklifle, tehlikeli hayvan sahibine verilecek cezalarda artırımı gidilmemiş, ancak teklifin ilk halindeki 5 inci maddesine eklenen fıkralarla bakımevine alınmış “saldırgan” hayvanlar ile sahipsiz hayvanlar arasından “kamu güvenliği bakımından tehlike oluşturan” hayvanlara da yerel yönetimler tarafından ötanazi yapılabileceği kuralı getirilmiştir. Komisyonunda ise 5 inci maddedeki değişiklikle ötanazi sokak köpekleri bakımından korunmuş ancak bir başka kanundaki ötanazi şartlarının gerçekleşmesine bağlanmıştır.

Teklif, 13 ve 14 üncü maddesiyle koruma ve rehabilitasyon bakımından Kanunun ek 1 inci maddesiyle yerel yönetimlere sorumluluk eklemekte, rehabilite edilenlerin sahiplendirilinceye kadar bakımevlerinde barındırılacağı kuralı getirmektedir. Bu merkezler için gerekli kaynağı ayırmayan belediye başkanı ve meclis üyelerine, ayrılan kaynağı hayvan bakımevi kurmaya, sahipsiz hayvanları toplamaya,

rehabillite etmeye, sahiplendirilinceye kadar bakmak için çaba sarf etmeyen, bu kaynağı başka amaçlara harcayan belediye başkanı ve belediye yetkililerine ise 6 aydan 2 yıla kadar hapis ceza öngörmektedir. Bu bakımdan teklifte ötanazi seçeneği asıl; yerel yönetimlerce 31/12/2028 tarihine kadar bakımevlerini kurmak ve iyileştirmek, rehabilitasyon işlemlerini gerçekleştirmek ve hayvanların bakımını sağlamak ise belli süreliğine bir çözüm modeli olarak düşünülmüştür.

Meclis Araştırma Komisyonu Raporunda hayvan deneyleri kapsamında; “ötanazi, cerrahi girişim, enjeksiyon gibi belli meslek gruplarının (veteriner hekim, yetkili teknik personel ve beşeri hekimler) uzmanlık alanında bulunan ve yürürlükteki diğer mevzuat hükümleriyle çelişki içeren, ileri düzeyde hayvan hakkı ihlaline neden olabilecek uygulamaların diğer araştırmacılara yasaklanması ve eğitim programlarından çıkarılması” önerilmişken (s. 159, 169, öneri 47), teklifin 5 inci maddesiyle Kanuna eklenen ötanazi uygulaması yerel yönetimlere bırakılmakta, bakımevleri ve sahiplendirme süreçleri bakımından ise teklifin 13 ve 14 üncü maddeleriyle düzenleme yapılmaktadır. Rapor, deney kapsamında dahi ötanazi uygulamasının çok özel şartlara bağlanmasını, bunun bir hayvan hakkı ihlaline yol açtığını tespit etmişken, teklif yine daha geri bir adım atarak yerel yönetimlere ötanazi yetkisi vermiştir.

Özetle; Meclis Araştırma Komisyonu, bütçe/fon aracılığıyla kısırlaştırmayı, rehabilitasyonu, yerel yönetimlere ve Bakanlığa hayvan haklarını temel alan bir politikayı önermişken; teklif 4 yılın ardından Meclis’e “ötanazi/öldürme” yaptırımıyla gelmiştir. Teklif, hayvanın haklarını doğa hakları içinde geliştirmeyi değil, temelde “insanın sağlıklı çevrede yaşaması” için hayvan haklarının geriletilmesi mantığını savunmuştur. Oysa çevre/doğa haklarıyla insan hakları ve hayvan hakları birbirine alternatif değil, birbirinin tamamlayıcısıdır. Teklif sahiplerine göre; hayvanların çevreyle uyumlu biçimde doğaya kazandırma ve kamu gücüyle bakımı, rehabilitasyonu, kısırlaştırılması, hayvandan yönelen şiddeti, salgınları ve güvenlik sorununu engellemeye yetmemektedir. Teklifin Komisyonunda da gerçekçi görülmeyen gerekçesine göre; ülkemizde son 20 yılda kentlerde kısırlaştırılmış hayvan sayısı 2.504.595 iken, bir yılda en çok kısırlaştırılan hayvan sayısı 342.879 ile en çok 2022 yılında gerçekleşmiştir. Teklife göre, 4 milyon olarak tahmin edilen sahipsiz hayvan popülasyonu içinde kısırlaştırılan hayvan sayısı %8.5 gibi bir düşük oran olup sahipsiz hayvan sayısındaki katlamalı artışa karşın 20 yılda sahiplendirilen hayvan toplamı sadece 533 bindir. Teklif, “yakala-kısırlaştır-doğaya sal” yönteminin bir sonuç

vermediği ve “üremelerin, tehditlerin, salgınların önüne geçilemediği” savunmasıyla ötenaziye bir çözüm olarak getirmiş, 27. Dönem’deki Komisyonun temel bulgu ve önerilerini bu anlamda yok saymıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi, Genel Başkanımız Sayın Özgür Özel’in en son 23.7.2024 tarihli Grup Toplantımızda bir kez daha açıkça vurguladığı üzere, bu Komisyon raporundaki temel tespit ve önerilerin çerçevesinde düzenlenecek bir yasayla soruna çözüm bulunabileceğini savunmaktadır:

“Türkiye’de bir sokak hayvanları sorunu var mı? Evet, var. Bu sorun maalesef sınıfsal bir soruna evrilmek gibi de bir toplumsal riski, fay hattını işaret ediyor. Eğer çocuğunuz okula servis ile gidiyorsa, sitenizin bahçesinden onu arabanıza binip götürüyorsanız, işinize kendi aracınızla gidebiliyorsanız, sizin açınızdan belki de sokak hayvanları sorunu yoktur. Ama bir yoksul mahalledeyseniz, çocuk sabah okula yürüyerek, koşarak kendi gitmek zorundaysa, bir tekstil atölyesinin servisine yetişmek için metrelerce ana yola inmek zorundaysanız, evinizin biraz uzağındaki işyerine yürüyerek gitmek durumundaysanız, bir sokak hayvanları sorunu vardır. Bu soruna ‘yok’ demek, sorunun iki tarafına da yani tehdit altında olanlara da, sokaktaki hayvanlara da en büyük kötülüktür. Ama bu sorunu görüp çözmek için ‘toplayalım, bir ay tutalım, bir ay sonra sahiplenmiyorsa, öldürelim, ötenazi yapalım, sahiplenilmeyeni imha edelim’ demek cinayettir, katliamdır, vicdansızlığın dik alasıdır...

(...) Ancak sorun çözülmemiştir. Sorun fiilen katliamlar devam etmektedir. Çok daha riskli bir noktaya evrilebilir. O da şudur: Kanun belediyelere, bu konuda görev vermektedir ama para vermemektedir. Aksine belediyelere yolladıkları çeşitli tasarruf genelgeleri ile zaten belediyelerin ellerini, kollarını bağlamakta, belediyelerin barınak yapma süresini 2024’ten 2028’e ertelemekte, ayrıca belediyelerin yurtdışından buldukları, 10 yıl sonra geri ödenecek paralara bile Cumhurbaşkanlığı ve Mehmet Şimşek tarafından imza atılmayıp, belediyeler her yönden sıkıştırılmaya çalışılmakta. Diğer yandan da çok zor bir görev belediyelere verilip, yapmayan hakkında cezai işlemler, Türk Ceza Kanunu’na göre işlemler, para cezaları gibi tehditler ortaya konmaktadır. Karşımızda soruna tepkili milyonlar, anketlerde yasa tasarısının ilk halini destekleyenlerin oranı yüzde 7. AKP’de bile 15. Tayyip Erdoğan 2 kere 2, 5 eder dese, ‘Reis doğru söylüyor’ diyenler dışında, bu kanunu destekleyen kimse yok. Ama sade ötenazi kelimesini çıkarınca, sakın sorun çözüldü sanmayın. Sorunun çözülmesi için belediyelerin, bütün belediyelerin, -en çok yapan yine bizimkiler- ama bütün

belediyelerin, yeteri kadar barınak yapması, yeteri kadar personel alması, araç alması, kısırlaştırma yapması, dijital alan başta olmak üzere etkin sahiplendirme kampanyaları yapması ve onun lojistiğini planlaması lazım. Para yok. İller Bankası kesintileri yapıyor. Belediyeleri, AKP'li belediyelerden buraya kadar borçla devraldık. Öyle bir noktadaki maaş ödeyemeyecek halde belediye devrettiler, herkes biliyor. Şimdi hadi bunları yap. Nereden bulacaksın parayı? Ben bilmem sen bul. Sen biliyorsun. Sen AKP'ysen, MHP'ysen biliyorsun. 2019 yılında hayvan haklarının korunmasıyla ilgili komisyon kurduk. Komisyondaydınız. Öneriler yapıldı, altına imzayı attınız. AKP ve MHP'liler olarak. Komisyondaydı, Tekirdağ Milletvekili Mustafa Yel altına imzayı attı, altına komisyonun bütün üyeleri, hem önergeyi verenler, hem komisyondayken imzası olanlar, dediler ki 'Hayvan hakları meselesi önemlidir. Çaresi bellidir. Bunun için bir hayvan hakları fonu kurulmalıdır. Bu olmadan olmaz' dediler. Fonun parayı nereden bulacağını da tarif ettiler. At yarışlarından, şans oyunlarından, milli piyango, spor toto, spor lotodan alınan vergilerin çok küçük bir kısmı kesilmek suretiyle, bu yarışlardan, bu şans oyunlarından o vergiler kadar, o vergiler benzer kesintiler yapılmak suretiyle, yetmez yerel yönetimler için alınan ve genelde alınan vergilerden çok küçük oranlar aktarılsa, devasa bir bütçe oluşuyor. Her şeye yeter. AKP ve MHP samimi olsalar, bu kanun teklifine kendi altlarında imzası olan hayvan hakları fonunu da koyarlar. Niye koymuyorlar? Her koşulan at yarışından kısırlaştırmaya para kesilse. Her çekilen tombala, kuradan, süper toto, loto, milli piyangodan belli miktarda para kesilse de bu iş insani bir şekilde halledilebilir ne olur? Olmaz.”

KANUN TEKLİFİNİN GENEL GEREKÇESİ ÜZERİNE GÖRÜŞLERİMİZ

Gerekçenin ilk paragrafında, 2004 yılında ilk defa yürürlüğe giren 5199 sayılı Kanunun hayvanların “can güvenliğini” sağlamakta zaman içinde yetersiz kaldığı ifade edilmiştir. Yani sorunu bir şekilde hayvanların korunamadığı itirafı ile tarif etmektedir. Bunun bir neticesi olarak da “insanların ve diğer canlıların yaşadıkları sorunların” da çözülemediği olduğu belirtilmiştir. Devamında “sahipsiz hayvanlar”, “özellikle” vurgusu yapılarak “başıboş köpekler” şeklinde daraltılır ve nüfus artışlarına vurgu yapılmıştır. Bu artışın “sürüleşme” şekli ise “temel insan hakkı” denilerek insan hayatına bir tehdit olarak sunulmuştur. Bu tehdidin çapı ise “çevre temizliği, toplum sağlığı, kamu düzeni ve güvenliği ile diğer hayvanların yaşamı ve varlığına” şeklinde genişletilmiştir.

Genel Gerekçe, sorunun tarifinin ardından sorumluluk tarifi yapmakta ve belediyeleri tek muhatap olarak almaktadır. Öncelikle belediyelerin görevlerinin yerine getirmemesi “dar yorum” nedenine bağlanmakta ve “mevzuatın sınırlarının aşılammaması” vurgusu ile mevzuat yetersizliği de bir sorun olarak tarif edilmektedir. Önce “hayvan” sonra Komisyondaki değişiklik ile “köpek” olarak daraltılan risk faktörünün bu sorunlar nedeniyle nüfusunu artırmaya devam ettiği yinelenmektedir.

GENEL GEREKÇE, SORUNA DEĞİL SİYASİ PROPAGANDAYA DAYALIDIR.

Genel gerekçede tarif edilen sorunun yeniden üreten birim olarak “dijital medya” hedef gösterilmekte ve “buradan beslenen oluşumların propagandasının” ürettiği “dezenformasyona” odaklanılmaktadır. Bu “çevrelerin” köpek nüfusunun kontrolsüz artışını desteklediği iddia edilerek “gerekçe” içine böylece bir propaganda eklenmiş olur. Bunun ise köpek nüfusunu kontrol etmeye çalışan kurumların çalışmalarını sekteye uğrattığı söylenir. Buradan itibaren de gerekçede sorunlar somutlaştırılmaktadır. Bu hali ile Genel Gerekçe yasa yapma mantığı itibarıyla tamamen çelişik bir “manipülasyon” olarak tarif edilebilir. Başka bir deyişle, yasalar pozitivist metinler ve yasa yapma süreçleri pozitivist süreçlerdir; vehimler, propagandalar ya da tarafların mevzilerini tahkim ettikleri kurucu şiddet metinleri değildirler. Bu gerekçe bu anlamı ile yasa yapma mantığının tamamen uzağında bir propaganda metni özellikleri taşımaktadır. Gerekçede sorun en başta “mevzuatın yetersizliği” ile tarif edildikten sonra muhataplarını “dezenformasyon üreten çevreler” olarak konular ve “şüyu vukuundan beter” denilen türde bir çarpıtma ile aslında gerekçenin “sorun” olduğu varsayılan durumu değil, odaklanılmış bir halk kesimini hedef aldığı ortaya çıkmaktadır.

Diğer yandan yine başlarken “yetersiz kalındığı” ifade edilen “hayvan refahı ve yaşam hakkı” neticeten bir anda insanın “yaşam hakkı, vücut bütünlüğüne kasıt, temiz çevre, refah” ve saire denilerek gerekçede androposantrik (insan merkezli) bir kavrayış belirlemektedir, kısacası gerekçenin neyi amaçladığı muğlaktır.

Gerekçede mevzuatın mı yetersiz olduğu belirsizdir. Mevzuat belediyelerin hayvanların refahını sağlamakta mı yetersizdir, yoksa insanların güvenli yaşam hakkı konusunda eksik önlemler mi alınmıştır? Sorun popülasyon mudur, yoksa popülasyonu destekleyen “çevreler” midir? Komisyon safhasında “hayvanlar” ibaresi “köpekler” olarak değiştirilmiş olmasına rağmen sorun “hayvanlar” mı, yoksa “köpekler”

midir? Köpekler bir tür olarak mı risktir, yoksa mülk olarak mı tartışılmalıdır? Zira, teklifle tanımlanan “Sahipli-sahipsiz hayvan” ayrımının mülkiyet ve tür tartışması açısından, hangi soruna çare olacağı belli midir? Mevzuat daha kapsamlı hale mi getirilmek istenmektedir, yoksa mevzuata uyulmadığı için ortaya çıktığı ifade edilen sorunlar elinde çekiç olan iktidarın, çivi muamelesi yaparak bir “katliam” a gerekçe olarak mı üretilmek istenmektedir? Bu sorular teklifin tümü boyunca cevaba muhtaçtır.

Bu anlamda bu gerekçe bir “Teklif Gerekçesi” değil, yasak savmak amacıyla hazırlanmış bir metin görünümündedir.

Gerekçede sorunların somutlaştırıldığı bölüme baktığımızda;

a) 2019-2023 arası hayvan çarpma şeklinde 3534 kaza gerçekleştiği buna bağlı olarak da 55 ölüm ve 5147 yaralanma olduğu ifade edilmektedir. Bunların ne kadarının hangi hayvan cinsi ile ilgili olduğu belli değildir. Ne kadarının ne tür yollarda olduğu da belli değildir. Buna göre de ne kadarının şoför kaynaklı olduğu da bilinmemektedir, ancak tek pürüz “yola çıkan/yolda bulunan bazı hayvanlar” şeklinde lanse edilmektedir. Örneğin, bu kazaların yaşanmamasının nedeni “yolların tamamen boş olması” mıdır? Ya da “yayaların” karıştığı trafik kazalarının çözümü, yayaların yollardan “toplanması” mıdır? Bu soruların ve belirsizliklerin yanıtı Komisyonunda verilmemiştir.

b) Teklifte tanımlanan “Sahipsiz hayvanlar”ın kamusal alanda beslenmelerinin “toplumsal gerginliği” artırdığı, hayvan saldırılarının “toplumsal infial” kaynağı olduğu, bunun da kamu kurumlarına güveni azalttığı ifade edilmektedir. İktidar, 20 yıldan uzun süredir çözmediği bir sorunu şimdi yerel yönetimleri kaybettikten sonra hatırlamış ve sokak hayvanları sorununu toplumsal gerginlik kaynağı olarak kodlamıştır.

c) Kuduz riski, zoonoz hastalıklar ve saldırılar “Anayasa ihlali” şeklinde sunulmaktadır. İktidar bu gerekçesiyle, birçok ana sorunda dikkate almadığı Anayasayı hatırlamış, ihlali ise bu hastalıklarla çerçevelemiştir.

d) Teklifte “Kuduz riski” vurgulanmaktadır. Referans olarak da DSÖ indeksi gösterilmektedir: 2018-2022 “kuduz riskli temas” sayısı 267.124; 2023 yılında 437,601’dir. İndekse göre Türkiye “Köpek kaynaklı kuduz vakası” bulunan ülkelerdendir. Ancak bu vaka sayısının sadece 2 olması ile “riskin yüksek” olması aynı

şey olmadığı gibi, toplu köpek katliamına da gerekçe olarak gösterilmiş olması gerekçeyi ciddiyyetden uzak hale getirmektedir.

e) Gerekçede “Köpek saldırılarında yaralanan ve ölen kişilerinin yerel yönetimlere açtığı tazminat davalarının sayısı ve sonuçları” vurgulanmakta, mdenen tazminatlar belirtilmektedir. Teklifte tazminatların sorumlusu ve faili olarak sadece köpekler gösterilmeye devam edilmekte, bugüne dek yeterli önlemi almayan iktidarın sorumluluğu gözden kaçırılmaktadır.

f) Köpeklerin yaşam mücadelesi verdikleri ve buna bağlı olarak ceylan ve karaca gibi hayvanların yaşamlarını zorlaştırdıkları belirtilmekte ve nüfus artışı işe “kısırlaştırma-ötanazi” uygulamalarının yetersizliğiyle açıklanmaktadır. Böylece sokak köpekleri için aslında “itlaf” bir çözüm olarak getirilmektedir.

Gelinen aşamada önemli bir hal almış bu sorunun varlığı, 2004’ten beri yasanın uygulanmamış olmasıyla değil, yine köpeklerin üreme hızıyla açıklanmakta; bunca zaman yapılmamış kısırlaştırmanın bundan sonra da işe yaramayacağı böylece gerekçelendirilmekte, çare olarak da önce barınak sayısının 2028 sonuna kadar belediyeler tarafından artırılarak hazır hale getirilmesi ve sonunda da ötanazi sunulmaktadır.

Her ne kadar komisyon safhasında teklifte maddenin metnin ötanazinin sadece ibaresi çıkartılmış olsa da, yerine yapılan atıfta yine ötanaziye varılmaktadır ve madde başlığında ötanazi ibaresi yine de mevcuttur. Ötanazi, Batı’da insan için de hayvan için de “insanca ölüm”, “onurlu ölüm” için tercih edilen bir yöntemdir. Etimolojik olarak da ötanazi “güzel ölüm” demektir. İnsan merkezli pratikte ise ötanazi, kişinin kendi iradesi ile ölmeyi tercih etmesidir. Bunlar doğrudur, mevcuttur. Ancak gerekçede “aşılmaz sorun” olarak tarif edilen popülasyon çapında bir uygulama, hayvan refahı için uygulamaya konulmuş ötanazi ile değil, güvenlikçi, mülkiyetçi ve türücü insan merkezi için toplu kıyım/itlaf ile aşılabilecek türdendir. Yani sorun ile çözüm araçları arasında devasa bir çelişki vardır. Bütün bu mahiyeti ile teklif tam bir “nekropolitika” ürünü gibi görünmektedir; bu, ölümü tasarlayan, ölümle siyaset yapan, ölümün siyasetini yapan ve ölümle terbiye eden bir politikadır...

TEKLİFİN MADDELERİ ÜZERİNE GÖRÜŞLERİMİZ

MADDE 1: Kanunun amaç kısmına, “insan, hayvan ve çevre sağlığı gözetilmek kaydıyla” ifadesinin eklenmesi, mevcut hayvan koruma ve yaşatma düzenlemelerinde değişikliğe gitmektedir. Bu değişiklik, hayvanların korunmasını ve yaşatılmasını hedefleyen mevcut yasal çerçevenin önemli ölçüde etkileyerek, “insan, hayvan ve çevre sağlığı” gerekçelerini ön planda tutarak hayvanların yaşam haklarını zayıflatma riski taşımaktadır.

Düzenleme, geniş ve soyut sağlık gerekçelerinin öne çıkması sonucu, hayvanların korunmasını ikincil bir mesele haline getirmesi olasıdır. Sağlık gerekçelerinin, hayvanların yaşam haklarını koruma amacının önüne geçmesi, bu tür düzenlemelerin getirebileceği olumsuz sonuçları ve yasal çerçevede yaratacağı boşlukları gözler önüne sermektedir.

Özellikle sokak hayvanlarının öldürülmesini “insan ve çevre sağlığı” gerekçesiyle meşrulaştırması olasıdır. Sağlık gerekçeleri genellikle belirsiz ve geniş kapsamlı olabileceğinden, uygulamada keyfi kararların alınmasına zemin hazırlayabilir. Bu durum, hayvanların korunmasını sağlayan spesifik ve etkili koruma önlemlerinin etkisiz hale gelmesine neden olabilir. Örneğin, mevcut düzenlemeler, sokak hayvanlarının yaşam alanlarını koruyarak, bu hayvanların insani koşullarda yaşamasını sağlamaya yönelik tedbirler getirmiştir. Ancak, sağlık gerekçeleri öne çıkarıldığında, bu tür koruyucu önlemler yerine öldürme yöntemlerinin tercih edilme olasılığı artmaktadır.

Hayvanların yaşam hakkı, temel bir etik ilke olarak kabul edilmeli ve bu ilke yalnızca insan sağlığı ve çevresel faktörlerle sınırlı olmamalıdır. Ayrıca, insan hakları türcü bir yaklaşımdan uzaklaşarak canlı hakları olarak değerlendirilmeli; bu sayede insanları diğer canlılardan üstün görerek, hayvanların ve ekosistemlerin haklarının korunması önünde engeller kaldırılmalıdır. Canlı hakları, hissetme kapasitesine sahip tüm varlıkların haklarını ve refahını koruma anlayışını ifade etmektedir. Sonuç olarak, canlı haklarını odağına alan bir perspektif, insan haklarının ötesine geçerek daha kapsayıcı bir etik ve hukuki çerçeve sunmaktadır. Bu yaklaşım, tüm canlıların haklarının korunmasına olanak sağlayacaktır.

Hayvanların yaşam haklarına saygı göstermek hem etik hem de hukuki bir sorumluluktur. Bu düzenleme, hayvanların yaşam hakkını göz ardı eden ve bu hakları sağlık gerekçeleriyle öldürülmeyi meşrulaştırma tehlikesi taşıyan bir yaklaşım

sergilemekte olup, hukuki açıdan da kabul edilemez niteliktedir. Dolayısıyla, sağlık gerekçelerinin öne çıkarılarak hayvanların korunmasını ve yaşatılmasına yönelik tehdit içeren bu maddenin teklif metninden çıkarılmadır.

MADDE 2: Maddeyle, 5199 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Düzenlemeyle, sahipsiz hayvanlara ilişkin yürütülecek çalışmalarda, tereddüde mahal verilmemesi ve kedi ve köpeklerin sahipli hayvan statüsüne alınabilmesi için 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu kapsamında Bakanlık veri tabanına kaydedilmesi zorunluluğu bulunduğundan sahipli hayvan ve sahipsiz hayvan kavramları açık bir şekilde tanımlanmaktadır. Ayrıca, uygulamada tereddüde mahal verilmemesi amacıyla ve Kanunda yakala-kısırlaştır-sal metodunun kaldırılması sebebiyle hayvan bakımevi tanımında uyum değişikliği yapılmaktadır.

Madde ile sahipli hayvan ve sahipsiz hayvan tanımı getirilmiştir. Yapılan bu değişiklikle Tarım ve Orman Bakanlığı veri tabanına kaydettilirilmemiş tüm evcil hayvanlar sahipsiz hâle getiriliyor. Sahipli ve sahipsiz hayvan tanımlarında yapılmak istenilen değişiklikler sahipsiz, sahibi olmayan, sahibi tarafından terk edilen tüm hayvanların yaşam ortamlarından kopartılarak bakımevlerine kapatılmasını ve ötanazi yoluyla öldürülmesi amaçlanmaktadır. Ötanazinin ne demek olduğu tanım olarak yazılmamış ve 5. Maddeye konulmuştur. Bununla vatandaşlarımız kandırılmaya çalışılmıştır. Ötanazinin sözlük anlamı, yaşamından ümidi kesilen, öleceği kesinlikle bilinen bir hastanın acısını bir an önce dindirmek amacıyla ve hastanın isteği üzerine yaşamına bir hekimce son verilmesi demektir. Yani 5. Madde ile hiçbir alakası olmayan bir durumdur. Burada hayvanlar için bahsi geçirilen ötanazi vicdani, ahlaki ve dini hiçbir dayanağı olmayan bir durumdur.

Bu teklifle hayvanların korunmasında, “yakala, kısırlaştır, sal” yöntemi uygulamadan kalkıyor. Mevcut uygulamada hayvanların rehabilite edileceği tesis olarak tanımlanan hayvan bakımevleri, hayvanların sahiplendirilinceye kadar barındırıldığı ve rehabilite edildiği yer olarak tanımlanıyor. Bu tanımla birlikte yakalanıp bakımevine alınan hayvanların kısırlaştırıldıktan sonra bırakılmalarının önü kapatılıyor.

Bu maddede bahsi geçen, ötanazi, sahipli veya sahipsiz hayvan, rehabilite gibi kavramlar barınakların kaç hayvandan oluşacağı, barınaklarda nasıl bir bakım yapılacağı gibi hiçbir şekilde tatmin edici açıklama bulunmamaktadır. Bir an önce yaptım oldu düşüncesiyle alelacele geçirilmeye çalışılan hayvan hakları yasasında yapılacak dayatmalar, hayvanların yaşam hakkına saygı duyulmaması, toplumsal gerginliği arttıracak, toplumsal barışın bozulmasına neden olacaktır. Bu nedenle 2. maddeye karşıyız.

MADDE 3: Kanunun bu maddesinde yapılması önerilen değişiklikle, bakımevleri dışında bir hayvana bakmak, ancak onun yasal sorumluluğunu alarak sahiplenilmesi halinde mümkün hale getiriliyor. Değişiklikle, bir sokakta veya mahallede o sokak ya da mahallelinin bakımını yaptığı köpekler “sahipsiz hayvan” olarak nitelendiriliyor ve toplanıp öldürülebilmelerinin yolu açılıyor. Bakımevleri dışında yani “sokakta” sahipsiz herhangi bir köpeğe bakmak, yemek su vermek, illegal hale getiriliyor. Bu yumuşatılmış ifadelerden çıkan sert gerçeklik budur.

Teklifle, bakımevlerine alınan hayvanlar sahiplendirilinceye kadar buralarda bakılacak. Mevcut hayvan bakımevlerinin kapasiteleri göz önüne alındığında, sokak hayvanlarının tamamının bu merkezlerde barındırılması gerçekçi değildir. Bu nedenle Dünya Sağlık Örgütü’nün popülasyonun azalması için benimsediği kısırlaştır, aşılat ve yerinde yaşat sisteminin etkin bir şekilde uygulanması gerekmektedir.

Teklifle barınaklara alınan sokak köpeklerinin yasal sorumluluğunu alarak sahiplendirmenin teşvik edileceği ifade edilse de, şehir hayatında yaşam apartman ve sitelerde devam etmektedir. 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu’nun 28. Maddesi’nde “Yönetim planı yönetim tarzını, kullanma maksat ve şeklini yönetici ve denetçilerin alacakları ücreti ve yönetime ait diğer hususları düzenler. Yönetim planı, bütün kat maliklerini bağlayan bir sözleşme hükmündedir.” denilmektedir. Evcil hayvan sahibi kimselerin, yönetim planında bu konuda yasaklayıcı bir hükmün bulunup bulunmadığını kontrol etmesi ve ona göre hareket etmesi gerekmektedir.

Yönetim planında evcil hayvan beslemeyi yasaklayıcı bir hüküm bulunmuyorsa bağımsız alanda evcil hayvan beslenebilir şeklinde bir genelleme yapmak mümkündür. Yönetim planında yasaklama bulunuyorsa; hayvanın türüne, cinsine, büyüklüğüne,

rahatsızlık verip vermediğine, beslendiği yerin ortak mekan veya bağımsız bölüm olmasına bakılmaksızın uygulanır. Yani hala apartman ve sitelerin yönetim planlarında 'bağımsız bölümde hayvan beslenmesi yasaktır' maddesi varsa hayvanın yaşadığı evden tahliye edilmesi mümkündür. Bu durumda da, bu kanun teklifinde kat mülkiyeti kanununda evlerde ve kamu lojmanlarında hayvan beslenmesini yasaklayan maddelerin hükümsüz kılınması için de düzenleme getirilmesi gerekmektedir. Teklifte böyle bir düzenleme yoktur.

MADDE 4: Mevcut uygulamadaki hayvanlar için yakala-kısırlaştır-sal yöntemi kaldırılıyor ve hayvanların sahiplenilene kadar bakımevlerinde kalması öngörülüyor. Ayrıca insani ve vicdani olarak sahipsiz ve güçten düşmüş hayvanlara bakmak isteyenlere, ancak bakımevi kurarlarsa izin verilmesi düzenleniyor. 5199 sayılı Kanunun Sahipsiz ve Güçten Düşmüş Hayvanların Korunması başlığını taşıyan 6. Maddesinde hayvanlar aleyhine önemli değişiklikler yapılarak hayvanların sokaklarda yaşama hakkı tamamen engellenmiş, yerel yönetimlerce rehabilite edilen hayvanların alındıkları ortama bırakılması düzenlemesi ortadan kaldırılarak barınaklarda tecrit yasal hale getirilmiş; Mevcut yasada sadece Hayvan Sağlığı Zabıtası Kanununda öngörülen durumlar dışında öldürülmelerinin yasak olduğu ibaresi ise 'Kanuni istisnalar hariç' ibaresi ile değiştirilmek suretiyle başka kanunlarla da hayvanların öldürülmelerinin önü açılmıştır. Teklifte bakımevlerinde yer kalmadığında, yeni gelen hayvanların nerede kalacağına ya da böyle bir durumda ne yapılacağına ilişkin bir belirleme yok. Söz konusu düzenlemeyle yerel yönetimler üzerindeki yurttaş denetimi de zayıflatılmaya çalışılmaktadır. Kanun teklifi ile 'yerel hayvan koruma görevlisi' uygulaması da sonlandırılmaktadır. Ancak yerel hayvan koruma gönüllülüğü, sadece sokaktaki sahipsiz hayvanların bakılması ile sınırlı bir müessese değildir. Bu mekanizma aynı zamanda yurttaşlar hayvanlarla ilgili yönetime katılım aracı, süreci şeffaflaştırma ve yerel yönetimleri denetleme mekanizmasıdır. Bu kanun teklifi sonrası gerçekleştirilecek uygulamaların şeffaflığını ve denetlenebilirliğini engelleyecek niteliktedir. Gönüllü koruma görevliliği mekanizması kaldırılarak, yerel yönetimlerin barınaklarındaki yurttaş denetimi sonlandırılmaktadır. Sahipsiz hayvanları toplama, sahiplendirilinceye kadar bakımevinde tutmak, ötanazi yapma yetkileri verilen yerel yönetimlerin barınaklardaki bakım hizmetlerinin kalitesi, güvenilirliği, hayvan haklarına uygunluğu ile ötanazi uygulamaları denetlenemeyecek, şeffaflaştırılamayacaktır.

MADDE 5: Bu madde teklifin kamuoyunda en çok tepki çeken unsurlarından biri olan “ötanaziyi” içeren madde olmuştur. Komisyon safhasında bu ibarede değişikliğe gidilmiş olsa da, kamuoyunda tepki çeken şey bir yöntem olarak ötanazi değil, köpeklerin öldürölme iradesidir. Bu bakımdan ne etimolojik olarak ötanazinin anlamına, ne de insan-için bir pratik olarak ötanazinin iradesi olmayan canlılar için kullanılmasına duyulan tepki değil, köpeklerin imha edilmesine kullanışlı hale getirilmesine odaklanmakta fayda vardır. Nitekim ötanazi ibaresi kamuoyunda yanlış anlaşıldığının aksine komisyon görüşmeleri sırasında çıkartılmamış, bilakis 5199 sayılı mevcut kanunun İkinci Kısım Dördüncü Bölüm başlığında yer alan “Öldürölmesi” ibaresi “Ötanazisi” şeklinde ve 13 üncü maddesinin başlığı “Hayvanların ötanazisi” şeklinde değiştirilmiştir, yine mevcut kanunda ilgili maddede bulunan “Öldürme esas ve usulleri” ibaresi “Öldürme ve ötanazi işlemine ilişkin esas ve usuller” şeklinde değiştirilmiştir.

Buna göre nihai durumda maddedeki ötanazi başlığı korunmuş, ancak madde metninde “ötanazi” sözcüğü madde metnin çıkartılmış, uygulamada ötanazi 5996 sayılı Kanuna atıf ile muhafaza edilmiş ve sınırları, şartları mevcut Kanuna atıfla bir miktar netleştirilmiştir. Buna göre “saldırgan hayvan” ibaresi yerine “insan ve hayvan sağlığı için tehlike oluşturan, olumsuz davranışları kontrol edilemeyen köpeklerin” ötanazisi mümkün olacaktır. Teklifin ilk halindeki gibi, ötanazi uygulanacaklar için “bulaşıcı veya tedavisi imkansız hastalığının” olması şartı teklifin ilk halindeki gibi devam edecek, ama ötanazi sadece köpekler için yapılabilecektir.

5996 s. Kanunun 9 uncu maddesinin üçüncü fıkrasında “ötanazi” şu biçimiyle düzenlenmektedir:

“Hayvanlara ötanazi yapmak yasaktır. Ancak,

- a) Hayvanlara acı ve ıstırap çektiren veya iyileşme durumu bulunmayan hastalık durumlarında,*
 - b) Akut bulaşıcı bir hayvan hastalığının önlenmesi ya da eradikasyonu amacıyla veya insan sağlığı için risk oluşturan durumlarda,*
 - c) Davranışları insan ve hayvanların hayatı ve sağlığı için tehlike teşkil eden ve olumsuz davranışları kontrol edilemeyen durumlarda,*
- veteriner hekim tarafından ötanazi yapılmasına karar verilebilir. Ötanazi işlemi veteriner hekim tarafından veya veteriner hekim gözetiminde yapılır.*

Komisyonunda maddenin diğer fıkrasında da kısmen değişiklik yapılmıştır. Teklifin ilk halinde, “Kamu güvenliği açısından tehlike yaratan sahipsiz hayvanların bulaşıcı hastalık taşıması, su ve yaban hayatına zarar vermesi halinde yerel yönetimlerin sahipsiz hayvanlara ötanazi yapabilmesi” yetkisi tanınmıştı. AKP önergesiyle; “sahipsiz hayvanlar”, “sahipsiz köpekler” olarak daraltılmış ve belediyelerin yetkisi, Ev Hayvanlarının Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesi” kapsamına alınmıştır.

Gelinen noktada, komisyon süreci boyunca sokak canlılarının sokakların bir parçası olduğunu, yoğun kentleşme nedeniyle artık doğal ortamlarının ve hatta “sahiplerinin” de sokaklar ve o sokaklarda yaşayan insanlar olduğunu, insanla sokak canlılarının ilişkilerinin dikey hiyerarşik değil, ortay ve uyumlu bir yaşam olması gerektiği yönündeki argümanlarımız, sokak canlılarını mülkiyetçi bir bakışla “sahipli-sahipsiz” şeklinde tarif eden teklif sahiplerinin, “sahipsiz köpekleri toplatma” uygulaması ile öldürmeyi tasarlayan argümanı karşısında, komisyonun çoğunlukçu işleyişi nedeniyle karşılık bulmamıştır. Öyle ki, köpeklerin öldürülmesi ötanazi şartına da bağlı değildir. Mevcut yasanın “bile” uygulanmamış olması, mevcut altyapının yetersizliği ile de ilgilidir ve kabul edilen teklif bundan çok daha yüksek kapasitede altyapı ve personel gerektirmektedir. Sokakta yaşayan canlıların “toplatılması”, bu anlamda teklif edilen düzenleme ile ve mevcut toplumsal kutuplaşma ve altyapı yetersizliği çok daha ağır sorunların ve kayıpların oluşmasına neden olabilecektir.

MADDE 6: Maddedeki sakıncalı düzenlemeyle sahipsiz sokak köpeklerine tıbbi gerekçeler dışında ötanazi yapılabilmesine olanak sağlanıyor. Yerel yönetimlere, sokak hayvanlarını yakalayıp, bakımevlerine taşıma yükümlülüğü verilmesi nedeniyle, adeta cadı avı yaşanacak, sahipsiz hayvanlar tecride maruz bırakılacak, ilerleyen süreçte ötanazi ile öldürülecekler. 5199 sayılı Kanunun “Yasaklar” başlıklı 14 üncü Maddesine ekleme yapılarak belediyelerin topladıkları hayvanları bakımevi dışına bırakmaları yasaklanmış, hayvanların ömür boyu barınaklara kapatılması düzenlenmiştir. Evcil bir hayvanın ömür boyu bir barınağa hapsedilmesi ne insanlığa ne de vicdana sığmamaktadır. Bu noktada, teklifin ilk halindeki gibi “ötanazi” uygulanmasını gerektiren şartların genişletilmesi, ‘kamu güvenliğini tehlike düşürme’ gibi muğlak ifadeler içeren koşulların düzenlenmesi sorunludur.

MADDE 7: Maddeyle, 5199 sayılı Kanunun İl Hayvanları Koruma Kurulu’nun görevleri yeniden düzenlenmektedir. Önerilen değişikliklerle, sahipsiz hayvanların korunmasına

yönelik yürütülen çalışmaların yanı sıra insan, hayvan ve çevre sağlığını korumaya yönelik olarak sahipsiz hayvanlardan kaynaklı sorunları belirlemek ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri üretmek il hayvanları koruma kurulunun görevleri arasına alınmaktadır. Maddede yapılan ikinci değişiklik İl Hayvanları Koruma Kurulunun “yerel hayvan koruma gönüllülerinin müracaatlarını değerlendirme” görevi kaldırılıyor. Karşı çıktığımız üzere, yerel hayvan koruma gönüllüleri uygulaması, toplanan hayvanlar salınmayacağı gerekçesiyle bu teklifin 15'inci maddesiyle kaldırılmaktadır. Bu biçimiyle maddenin ilgili düzenlemesi, sokakta ya da barınakta denetimine ve desteğine ihtiyaç duyulabilecek yerel hayvan koruma görevlilerinin mevzuattan çıkarılması açısından da sorun içermektedir. Ayrıca, Hayvanları Koruma Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi, geneli itibarıyla, 5996 sayılı kanunun birinci maddesinde yer alan, “Bu Kanunun amacı, gıda ve yem güvenilirliğini, halk sağlığı, bitki ve hayvan sağlığı ile hayvan ıslahı ve refahını, tüketici menfaatleri ile çevrenin korunması da dikkate alınarak korumak ve sağlamaktır.” Hükmünde yer alan ilke amaçlara aykırı olduğundan, düzenlemenin 7. maddesinde önerilen değişikliklerin bütününe karşı çıkmaktayız.

MADDE 8: Maddeyle, 5199 sayılı Kanunun 19 uncu maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Düzenlemeyle, başta yerel yönetimler olmak üzere diğer ilgili kurum ve kuruluşlara yapılacak desteğin kapsamı genişletilmektedir. Böylelikle, insan, hayvan ve çevre sağlığının korunması amacıyla hayvanlar için ameliyathaneler kurmak, bunlara ilişkin ilaç, alet ve ekipmanları temin etmek ile bakımevlerinde barındırılan hayvanların sahiplendirilmesine yönelik faaliyetler teşvik kapsamına alınmaktadır. Ayrıca, Kanunun amaç maddesindeki değişiklik doğrultusunda uyum düzenlemesi yapılmaktadır.

Bu maddede, başta yerel yönetimler olmak üzere diğer ilgili kurum ve kuruluşlar açıklanmış ancak bu kuruluşların hangileri olduğu açıkça belirtilmemiştir. Oysa ki mevcut kanunda bütçenin bakanlık bütçesinden sağlanması gerektiği açıkça ortaya konulmaktadır. Madde önemli ve ciddi bir kaynak gerektiren bir maddedir.

Bu maddede açıkça görülüyor ki, hükümet sorumluluğu yerel yönetimlerin üzerine bırakıyor. Yerel yönetimler desteklenecek deniyor, ancak daha önce söz verilen destekler sözde kaldığı gibi yine bu kanunda da destekler verilmeyeceği açıkça

görünüyor. Belediyelere verilen desteklemeler arttırılmaz ve ödeme yapılmazsa, belediyeler sadece hayvanların ihtiyaçları için değil, diğer temel belediyeçilik hizmetleri için de yeni kaynak sorunu yaşayabilecektir.

MADDE 9: Maddeyle, 5199 sayılı Kanunun 24 üncü maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Yapılan değişiklik ile, kişilerin bulundurduğu hayvanlara kötü muamele etmesi halinde hayvan bulundurmasına yönelik yasak getirme ve hayvanlara el koyma yetkisi sadece sahip olduğu hayvanlar açısından yeniden düzenlenmekte ve ayrıca yapılan değişiklikle sahipsiz hayvanlardan sahiplendirilme niteliği olanların sahiplendirilinceye kadar hayvan bakımevinde barındırılmasına ilişkin değişiklik yapılmaktadır. Dolayısıyla sahiplendirilebilir nitelikte olmayan hayvanlar açısından ne yapılacağı idarenin takdirine bırakılmaktadır. Bir diğer deyişle iyi olarak nitelendirilmeyen hayvanların itlaf edilebilmesinin yolu açılmaktadır. Maddenin ayrıntısına inildiğinde; 5199 sayılı Kanun'un 24 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan "ve bu suretle bulundurduğu" ifadesini "veya sahiplendiği" şeklinde değiştirirken, fıkranın son cümlesini "Söz konusu hayvanlardan sahiplendirilme niteliği olanlar sahiplendirilinceye kadar hayvan bakımevinde barındırılır." şeklinde yeniden düzenlemektedir. Bu değişiklikler, sahipsiz hayvanların popülasyon yönetimine dair yeni bir yaklaşım getirmeyi ve sahiplendirilme niteliği taşıyan hayvanların bakımını düzenlemeyi amaçlamaktadır. Ancak bu değişikliklerin en büyük eksikliklerinden biri, mevcut barınak altyapısının yetersizliğidir. Türkiye'deki barınak sayısı ve kapasitesi, yeni düzenlemelerin gerektirdiği standartları karşılamaktan uzaktır. Barınak altyapısı olmadan, sahipsiz hayvanları toplayıp barınaklara yerleştirmek gerçekçi ve uygulanabilir bir çözüm sunmamaktadır. Bu durum, yeni düzenlemelerin sahipsiz hayvanların yaşam koşullarını iyileştirmede yetersiz kalacağına somut bir şekilde göstermektedir.

Düzenleme, özellikle sahiplenilme niteliği taşıyan hayvanlar açısından belirli düzenlemeler içermekte ancak sahiplendirileme niteliği taşımayan hayvanlar için net bir yön belirlememektedir. Bu durum, mevcut düzenlemenin ucu açık ve belirsiz doğasının, sahipsiz hayvanların itlaf edilme riskini artırdığını ve bu bağlamda ciddi sorunlar yarattığını göstermektedir. Sahipsiz hayvanların yaşam haklarını koruma konusunda yetersiz kalan bu düzenleme, hayvan hakları perspektifinden kabul edilemez bir risk oluşturmakta ve bu hayvanların yaşam haklarını tehlikeye atmaktadır.

Sonuç olarak, düzenleme, sahihsiz hayvanların korunması ve yönetimi hususunda önemli sorunlar ve eksiklikler içermektedir. Yetersiz altyapı, belirsizlikler ve eksik düzenlemeler, bu değişikliklerin sahihsiz hayvanların yaşam koşullarını iyileştirme amacını gerçekleştirmekte yetersiz kalmasına yol amaktadırdır. Bu düzenlemenin gözden geçirilmesi, eksikliklerin giderilmesi ve daha kapsamlı ve etkili düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Bu sebeple, hayvan hakları açısından kayda değer bir gerileme yaşanacağı ve bu düzenlemenin hayvanların yaşam haklarını ciddi şekilde tehlikeye atacağı için teklif metninden çıkarılması gerektiği düşünülmektedir.

MADDE 10: Maddeyle; sahipli hayvanların terk edilmesi durumunda uygulanacak para cezalarının artırılması ve yerel yönetimler adına toplanan sahihsiz hayvanları bakımevi dışında bir yere terk eden veya bakımevinde barındırılan hayvanların bakımevi dışında bir yere bırakılmaları durumunda uygulanacak cezai yaptırımlar ele alınmaktadır. ngrlen düzenlemeye göre, sahipli hayvanların terk edilmesi durumunda uygulanacak ceza, hayvan başına 60 bin TL'ye çıkarılacağı ve yerel yönetimlerin sahihsiz hayvanları bakımevi dışında bir yere terk etmesi halinde hayvan başına 50 bin TL ceza uygulanacağı düzenlenmektedir.

Bu düzenlemeler, yüzeysel bir şekilde hayvanların korunması adına önemli adımlar olarak görülebilir. Ancak, bu tür cezai yaptırımların ve sorumlulukların genişletilmesinin, gerçekten hayvan refahını artıracak ve onların korunmasını sağlayacak etkili czmler olup olmadığına dair ciddi endişeler bulunmaktadır. Bu tür düzenlemeler, genellikle sembolik nitelikte kalmakta ve toplumun geniş kesimlerinde hayvan hakları bilincinin oluşturulmasına yönelik daha derinlemesine ve kapsamlı stratejilerden yoksun kalmaktadır.

Öncelikle, yüksek para cezalarının caydırıcı bir etki yaratıp yaratmayacağı hususu, mevcut düzenlemelerin etkinliğinin tartışıldığı önemli bir konudur. Yüksek tutarlarda belirlenen para cezaları, teorik olarak ihlallerin önlenmesi açısından caydırıcı bir rol üstlenebilir; ancak bu cezaların etkinliği, denetim ve uygulama süreçlerindeki mevcut boşluklar ve izleme mekanizmalarının yetersizliği ile doğrudan ilişkilidir. Özellikle cezaların uygulanabilirliği ve takibinin glklri, cezaların gerçekten etkili bir şekilde hayata geçirilmesini engelleyecektir. Denetim eksiklikleri ve izleme süreçlerinin

yetersizliği, uygulamanın gerçekçi ve adil bir Şekilde yürütülmesini zorlaŐtıracak ve bu da yüksek para cezalarının hedeflenen caydırıcılığı sağlama konusundaki etkinliğini ciddi Şekilde azaltacaktır. Dahası, cezai yaptırımların artırılması ile alınan önlemler, hayvan refahını sağlamaktan ziyade sadece görünürde bir çözüm sunmaktadır. Hayvan hakları meselesi, toplumun genel bir bilincini ve eğitimi gerektiren bir konudur. Yalnızca cezalarla sorunun üzülmesi mümkün değildir; çünkü bu tür önlemler, hayvanlara yönelik kötü muamelenin kökenine inmekten ziyade, sonuçları cezalandırmaya odaklanmaktadır. Bu durum, hayvanların maruz kaldığı kötü muamelelerin önlenmesinde ve hayvan haklarının korunmasında yetersiz kalmaktadır. Bu bağlamda, daha köklü ve bütüncül yaklaŐımlar benimsenmelidir. Hayvan hakları konusunda bilinçlendirme çalışmaları, eğitim programları, toplumun genelinde hayvan sevgisini ve koruma bilincini artıracak kampanyalar ve yasal düzenlemelerle desteklenmelidir. Ayrıca, hayvan barınaklarının sayısı artırılmalı, bu barınakların koşulları iyileŐtirilmeli ve hayvanların rehabilitasyonu için gerekli kaynaklar sağlanmalıdır. Yalnızca cezai yaptırımlara dayalı bir yaklaşım, hayvan refahının artırılmasında yetersiz kalacak ve sadece yzeyssel bir çözüm sunacaktır. Bu nedenle, yalnızca cezai yaptırımlara dayalı düzenlemeler yerine, hayvan hakları konusunda toplumsal bilinci artıracak ve köklü çözümler sunacak politikaların tüm siyasi partilerin temsilcileri ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinin fikri alınarak ortak akılla geliŐtirilmesi gerektiği için maddenin teklif metninden çıkarılmasının uygun olduğunu düşünüyoruz.

MADDE 11: Madde ile “hayvan koruma gönüllüsü” uygulamasına son verilmiştir. Buna da “sahipli – sahipsiz hayvan” uygulamasına geçildiği gerek kalmadığı ifade edilmiştir. Bu hali ile bu uygulama bugüne dek sokakta yaşayan zgr hayvanlar bakımından büyük bir kriz çıkmamış işe bunu borçlu olduğumu gönüllüleri devreden çıkartarak, bir denetimi de devreden çıkartmıŐ olmaktadır. Barınakları, kötü muameleleri, hastalıkları da bir dolayımila denetleyen gönüllülerin, sistem dışına itilerek ve dahi kendilerinin güvenlikçi uygulamalara maruz bırakılarak sokakta yaşayan zgr canlıların yaŐayacađı Şiddet olaylarının daha da artmasına neden olunacaktır. Çünkü gönüllüler hayvan refahını sağlamakta yaşamsal bir iŐlev gören bir kitledir. Bu anlamda yerel yönetimler ve merkezi yönetimin aksine, bu kitle ile sadece işbirliği yapması ve teşvik etmesi gerekmektedir. Maddeyle; Kanuna 2021 yılında eklenen “adli cezalar”la ilgili 28/A maddesinde, bu teklifin diğer maddelerinde yapılan değişiklikle uyumlu olarak

fıkra numaraları değiştirilmektedir. Bu maddeyle yerel yönetimlerin uygulayacağı ötanazi, hapis cezası kapsamında olmayacaktır. İkinci fıkradaki değişiklikle; teklifin “ötanazi”yi getiren 5inci maddesiyle uyumlu düzenlemeye gidilmektedir. Buna göre; ev hayvanı veya evcil hayvanını kasten öldüren kişiye 6 aydan 4 yıla kadar hapis cezası verilecek hallerden hariç tutulan durumlara iki yeni fıkra eklenmektedir. Ayrıca, hayvanlara bakan, onları korumakla görevli olanlar arasından “hayvan koruma gönüllüleri” çıkarıldığı için, bu kişiler hayvanı öldürürse verilecek cezalar yarısı oranında artırılmayacak, diğer kişiler kadar ceza alacaktır.

Kanunun 28/A maddesinin yedinci fıkrasındaki değişiklikle; teklifin 10uncu maddesinde yapılan düzenlemeye uyum sağlanmaktadır. Teklifin 10 uncu maddesiyle (Kanunda m. 28/2); Kanunun ihlali halinde idari para cezasının 2 kat uygulanacağı kişiler arasından “hayvan koruma gönüllüleri” çıkarılmıştır. Böylece görevi hayvanlara bakmak ve onları korumak olanlar tarafından işlenen ihlallere daha çok idari para cezası (2 kat) ve hapis cezası (1/2 fazlası) öngören hükümden “hayvanları koruma gönüllüleri” çıkarılmış oluyor. Teklifin 15 inci maddesiyle “hayvan koruma gönüllüleri” mevzuattan çıkarılmaktadır. Bu husus da hayvanseverler ve örgütlerince eleştirilmektedir. Bu yasakların “veteriner hekim, veteriner sağlık teknisyeni, hayvan koruma derneği üyeleri, hayvan koruma vakfı üyeleri veya hayvanlara bakmak veya onları korumakla görevlendirilen kişiler” tarafından işlenmesi durumunda verilecek “artırılmış cezalar” ise devam edecek. Değişiklikle, teklifin 10 uncu maddesindeki gibi, fazladan ceza uygulanacak kişiler arasından “hayvan koruma gönüllüleri” çıkarılıyor. Hayvan Koruma Görevlileri, teklifin 15 inci maddesiyle kanun kapsamından çıkarıldığı için ceza hükmü de bu maddeden kaldırılmaktadır.

MADDE 12: Hayvanları Koruma Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi geneli itibariyle 5199 sayılı kanunun birinci maddesinde yer alan, “Bu Kanunun amacı; hayvanların rahat yaşamlarını ve hayvanlara iyi ve uygun muamele edilmesini temin etmek, hayvanların acı, ıstırap ve eziyet çekmelerine karşı en iyi şekilde korunmalarını, her türlü mağduriyetlerinin önlenmesini sağlamaktır.” Hükümünde yer alan ilke amaçlara aykırı olduğundan düzenlemenin 12. maddesinde önerilen değişikliklerin bütününe karşı olduğumuzu belirterek şerh düşüyoruz.

MADDE 13: Maddeyle, 5199 sayılı kanunun “Belediyelerin Sorumluluğu” başlıklı Ek 1 inci maddesinde bir dizi değişiklik yapılmaktadır. Maddenin başlığı “Yerel yönetimlerin sorumluluğu” olarak değiştirilmekte, il özel idareleri madde kapsamına dahil edilmekte ve madde içeriğinde yerel yönetimlerin sorumlulukları genişletilerek yeniden düzenlenmektedir. Madde gerekçesinde yer alan “***bu Kanunla sahipsiz hayvanların popülasyon yönetimine dair getirilen yeni yaklaşıma*** yönelik uyum düzenlemesi yapılmakta ve il özel idarelerine sorumluluk alanındaki sahipsiz hayvanları en yakın hayvan bakımevine götürme sorumluluğu yüklenmektedir.” ifadesinde atıfta bulunulan **yeni yaklaşımın** özü: “sahipsiz veya güçten düşmüş ya da tehlike arz eden hayvan” popülasyonunun kontrol altına alınabilmesi amacıyla, hayvan bakımevlerine götürüldükten sonra **alındıkları ortama geri bırakılmaları yerine, yerel yönetimlerin kuracakları hayvan bakımevlerinde rehabilite edilebilenlerin sahiplendirilene kadar barındırılmaları**, diğer rehabilitasyona uygun olmayanların ise öldürülmesi üzerine kuruludur. *Bu teklifle Kanuna eklenmesi önerilen geçici 4’üncü maddeyle büyükşehir belediyeleri, il belediyeleri ve nüfusu yirmi beş bini aşan belediyelere, 31 Aralık 2028 tarihine kadar “hayvan bakımevleri kurmak, rehabilitasyon işlemlerini gerçekleştirmek ve sahipsiz hayvanlara sahiplendirilinceye kadar bakmak için kesinleşmiş en son bütçe gelirlerinin binde beşi, büyükşehir belediyeleri için de binde 3’ü oranında kaynak ayırma zorunluluğu getiriliyor. Bu maddeyle ise bu kaynağı ayırmayan belediye başkanı ve meclis üyeleriyle, ayrılan kaynağı bu amaçlar için harcamayan ya da bu kaynağı başka amaçlar için harcayan belediye başkanı ve belediye yetkililerine altı aydan iki yıla kadar hapis cezası verilmesi öngörülmektedir.*

Teklifin 3, 4 ve 5 inci maddeleri kabul edildikten sonra herhangi bir maddesinde yapılacak herhangi bir değişikliğin, teklifin ruhuna yerleşmiş “ittlaf” tutumuna dair bir değişiklik yaratmayacaktır. 13 üncü madde mevcut yasaya riayet etmemiş yerel yönetimlerin bundan sonra tek sorumlu olduğuna hükmederek, belediyelerin cezalandırılmasına kapı açmaktadır. Maddede bir bütçe tayin edilmiş olsa da, “toplama” uygulamasının tahmin edilen sokak köpeği sayısı ile düşünüldüğü durumda, sadece personel giderlerinin bile bu bütçe ile karşılanması imkânsız görünmektedir. Bu anlamda bu madde de tıpkı “toplama” uygulamasının hayvanların hayatına kasıtlı denk olması gibi, bütçe ve sorumluluk tayininin cezalandırma ile denk olması söz konusudur.

MADDE 14: 9/7/2021 tarihli 7332 sayılı Yasa ile getirilmiş olan ve bakımevi kurulması için Büyükşehir belediyelerine, il belediyelerine ve nüfusu yetmiş beş bini aşan belediyelere 31/12/2022, diğer belediyelere ise 31/12/2024 tarihine kadar süre tanıyan Geçici 4. Maddedeki bu süreler 31.12.2028 tarihine kadar uzatılıyor. Kedi-köpek sahiplerinin hayvanlarını kimliklendirmesi süresi de 31.12.2025 tarihine kadar uzatılmaktadır. Oysa yasanın yürürlüğe girdiği 2004 yılından beri bakımevi kurma yükümlülüğü zaten yasada mevcuttur! 7332 Sayılı Yasa ile yeniden süre verilmiş olmasına rağmen belediyeler bakımevi kurmamış, Bakanlık bu konuda denetleme görevini yapmamış ve söz konusu madde yine uygulanmamıştır. Şimdi bu süre 2028 yılı sonuna uzatılmıştır. Yirmi yıl boyunca bakımevi kurmayan belediyelerin dört yıl içerisinde bunu başarması beklenemez. Teklifin gerekçelerinde, Türkiye'deki yerel yönetimlerin hangilerinde bahsi geçen altyapının ne düzeyde bulunduğu ve ne kadarlık bir yatırım gerektiğine dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Teklif edilen yeni maddede öngörülen kesinleşmiş bütçe gelirlerinden ayrılacak binde beş ve binde üçlük oranındaki kaynakların yeterli olup olmayacakları açık değildir. Eğer bu teklif bu haliyle kabul edilirse, hayvanları öldürmenin kapısı ardına kadar açılmış olacaktır. Mali açıdan, altyapı ve alan yetersizliğine sığmayan bazı yerel yönetimler, teklifteki 'kamu güvenliği' gibi muğlak ötanazi sebeplerinden birini bahane ederek öldürme yolunu seçebilecektir.

MADDE 15: Maddeyle, 5199 sayılı Kanunun 5 inci ve 17 nci madde metinlerinden bazı ibareler çıkarılmakta ve 18 inci maddesi yürürlükten kaldırılmaktadır. Düzenlemeyle, bu Kanunla sahipsiz hayvanların popülasyon yönetimine dair getirilen yeni yaklaşıma yönelik olarak 5199 sayılı Kanunun 5 inci ve 17 nci maddelerinde uyum düzenlemesi yapılmaktadır. Ayrıca, bu Kanun ile sahipsiz hayvanların alındığı ortama bırakılması yerine hayvan bakımevlerine toplanması ve rehabilite edilen hayvanların sahiplendirilinceye kadar bu yerlerde barındırılması yöntemi kabul edilmektedir. Böylelikle, sokakta bakıma ve korunmaya ihtiyacı olacak sahipsiz hayvan bulunmaması amaçlandığından yerel hayvan koruma görevlilerine ilişkin hükümlerin düzenlendiği Kanunun 18 inci maddesi yürürlükten kaldırılmaktadır.

Bu madde, hayvanların alındığı ortama bırakılması yerine hayvan bakımevlerine toplanmasını ve rehabilite edilen hayvanların sahiplendirilinceye kadar

bu barınaklarda barındırılmasını belirtiyor. Yani bu madde, sokakta bakılmaya, korunmaya muhtaç hayvan kalmayacağını gösteriyor.

Hayvanlarımızı barınaklarda toplayarak sağlıklı koşullarda ölüme mahkûm etmek yerine, kısırlaştırma seferberliği yapılmalı, bunun için önemli bir bütçe ayrılmalı ve yerinde yaşat prensibi hayata geçirilerek sayıları azaltılmalı, ticareti yasaklanmalıdır.

Bu kanunun teklifi metnlerinin, kendi içinde hiçbir tutarlılığı yoktur. Yüzyıllar boyu can yoldaşlığı yaptığı hayvanların katledilmesi, Türk milletinin vicdanına ve adalet duygusuna aykırıdır. Aceleyle geçirilmeye çalışılan bir kanun teklifidir ve baştan düzenlenerek, yeniden ele alınmalıdır. Kanun teklifinin komisyonda görüşülmesi esnasında toplumun her kesiminden kuruluş temsilcilerinin görüşü alınmaması, muhalefet milletvekillerine yeteri kadar söz verilmemiştir. Bu nedenle bu maddenin de kanun teklifinden çıkarılması gerekmektedir.

Sonuç olarak, yukarıda ayrıntılı olarak açıklanan nedenlerle (2 / 2275) esas numaralı “Hayvanları Koruma Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”nin tümünün bu şekilde kanunlaşmasına karşı olduğumuzu bildiririz.

Ayhan Barut

Adana

Orhan Sarıbal

Bursa

Bekir Başevirgen

Manisa

Ömer Fethi Gürer

Niğde

Barış Karadeniz

Sinop

İlhami Özcan Aygun

Tekirdağ

MUHALEFET ŞERHİ

*Odysseus'un Argos'u
Yedi Uyurlar'ın Kıtırmir'i
John Steinbeck'in Buck'ı
Jack London'un Beyaz Diş'i
Kemal Varol'un Mikasa'sı
İdris Baluken'in Oko'suna...*

USULE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

Yaşamın bir parçasını oluşturan sokak hayvanlarına ilişkin çeşitli düzenlemelerin yer aldığı yasa teklifi toplumun ihtiyaçlarından uzak, muktedirin talimatıyla hazırlanmış, tekçi bir zihniyetin pratiğini uygulamaya koyan bürokratlar tarafından kaleme alınmıştır. Taslak metin başından sona bilimsel dayanağı olmayan, verilerle desteklenmeyen ve kaynağı gösterilemeyen gerekçelerle temellendirilmeye çalışılmıştır. Demokrasilerde olduğu gibi, iktidarın dışında kalan muhalefetin, ilgili kurumların, uzmanların, sivil toplum örgütlerinin yasa yapım aşamasında sürece dâhil edilmeleri gerekirken, AKP-MHP kendilerinin dışında kalan hiçbir özneyi, bu denli önemli bir yasa değişikliğine müdahil etmeyi gerekli görmemiştir.

Hak temelli çalışma yürüten birçok kurum, “sokak hayvanları sorunu” diye gündeme getirilen meseleye dair yıllardan beri tespit ve öneriler geliştirmiş, kamuoyuyla paylaşmış ve bu önerilerin uygulamaya konulabilmesi için birçok kez TBMM’de mesai harcamıştır. Bunun en somut ve kolektif örneği, 2019’da Meclis’te beş siyasi partinin de ortak talebiyle oluşturulan “Hayvanların Haklarının Korunması ile Hayvanlara Eziyet ve Kötü Muamelelerin Önlenmesi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu”dur. Bu komisyonun kurulması, 350 STK’nin desteğiyle ve Hayvanları Koruma Kanunu değişikliği ile ilgili yasama sürecine müdahil olmak amacıyla özel olarak kurulan Hayvan Hakları Yasama İzleme Delegasyonu tarafından da olumlu karşılanmıştır. Bu delegasyon, ilgili komisyona çalışmalarını iletmış, komisyon aşaması boyunca üyelerin ve kamuoyunun yanlış veya eksik bildiği detayları açıklığa kavuşturmaya çalışmıştır. Komisyon, aynı zamanda, diğer uzman, avukat ve veteriner hekimlerin de görüşlerini dinlemiş, yasama sürecinde katkı sunması adına kapsamlı bir rapor oluşturmuştur.

Gerek iktidar gerekse de muhalefet partileri tarafından katkı sunulmuş olan bu komisyon çalışması, yasa yapma usulü açısından önemli ve değerli bir çalışma örneğidir. Fakat bu çalışmanın çıktıları ne gündeme geldiği 2019 yılında ne de yasada değişiklik yapılan 2021 yılında göz önüne alınmıştır. 200 sayfalık bir rapor ile önemli bir arşiv niteliği taşıyan bu çalışma, meclisin tozlu raflarında çürümeye bırakılmış, bugün yeniden gündeme gelen yasa değişikliğinde ciddi tavsiyeler sunabilecek iken, AKP-MHP iktidarı tarafından bir kez daha boşa düşürülmüştür.

Yasa teklifinin görüşülmeye başlandığı Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu görüşmelerine, davetli olarak katılmasını istediğimiz Yaşam İçin Yasa İnisiyatifi, Burhak Çalışma Merkezi, Yunuslara Özgürlük Platformu, Türkiye Vegan Derneği, Yaşamdan Yana Derneği, Bir Pati Ver Derneği, Hayvanlara Adalet Derneği, Hayvan Hakları İzleme Komitesi gibi hayvan hakları dernekleri, İnsan Hakları Derneği, Türk Tabipler Birliği, Türk Veteriner Hekimler Birliği, iki üniversitenin Veterinerlik Fakültesi üyeleri, komisyona kabul edilmemiş, AKP-MHP iktidarı gerekçelere kulaklarını tıkamak için özel bir çaba sarf etmiştir. Bu tavrı, her türlü kuruma eşit

dercede uygulamamış, komisyon görüşmelerinde temelsiz argümanlarını güçlendirmek maksadıyla hayvan katlini destekleyen, yanlış kuruluşları görüşmede hazır bulundurmuşlardır. Davet ettiğimiz kurumların, ortaya attıkları argümanları çok hızlı çürütebileceklerinin bilincinde olarak bu refleksi göstermiş olsalar da, katliamın çözüm olmadığı, çözümün yıllardır iktidarları tarafından üretilmek istenmediğini komisyona katılan vekillerimiz dile getirmişlerdir.

Komisyon görüşmeleri sırasında hayvan hakları örgütleri üyelerinin polis müdahalesiyle karşılaşması, gözaltı yapılması, yasa yapım yeri olan meclisin adeta ablukaya alınarak yasanın toplumdan ve muhataplarından kaçırılmaya çalışılması tamamen komisyon çoğunluğunu oluşturan iktidar ortaklarının sorumluluğundadır. Komisyon çoğunluğu TBMM çatısı altında ve önünde gerçekleşen protestolara, itirazlara, katılım taleplerine kulaklarını tıkamış, bu toplumsal duyarlılığı bilinçli olarak görmezden gelmiştir. Ne pahasına olursa olsun getirilen yasanın çıkarılmaya çalışılması çabaları ilk gün 18 saat, ikinci gün 14 saat kesintisiz çalışmasına neden olmuştur. Muhalefet partilerinden gelen eleştiriler dikkate alınmamış, köpek saldırıları sonucu çocuklarının hayatını kaybeden veya çocukları yaralanan aileler ile muhalefet vekilleri özellikle ve bilinçli bir şekilde karşı karşıya getirilmiş, hemen sonrasında ise bu görüntüler medyaya sevk edilerek, komisyon görüşmeleri manipüle edilmeye çalışılmış, muhalefet vekillerine kurulan bu tuzak adeta bir sosyal medya linci ile taçlandırılmaya çalışılmıştır. Bu manipülasyon hamleleri altında muhalefetin yasanın içeriğine dair görüşleri kısılmaya, bastırılmaya, çarpıtılmaya çalışılmıştır.

Toplumsal duyarlılığı bu kadar yüksek olan, tüm toplumun gözünün kulağının mecliste olduğu söz konusu görüşmeler herkese açık, tarafların birbirinin tezlerini dinleyip argüman ürettiği olgun bir tartışmayı hak ederken, tartışmanın polis barikatları gölgesinde, yasaklarla, engellemelerle, manipülasyonlarla yürütülmesi yasayı TBMM’den geçirmeye çalışan iktidar üyelerinin de yasanın içeriğini savunamayacaklarını açıkça göstermiş, yasa yapım sürecini adeta bir “oldu bitti”ye getirmelerine neden olmuştur.

Öte yandan, üç güne yayılan komisyon görüşmeleri boyunca DEM Parti vekillerimiz, yasadaki imzası bulunan ve komisyon sürecinde yer alan iktidar vekillerine sayısız sorular sormuş, yasadaki ısrarcılığın gerekçelerinin açıklanması için çaba sarf etmiş fakat AKP-MHP sıralarından polemik ve hakaret dışında tek bir söz işitilmemiştir. Yasanın imzacısı olan vekiller, imzaladıkları metinden ve tekliften bihaber, hiçbir savunu geliştirmeden 40 saat boyunca komisyonda zaman geçirmiştir. Dolayısıyla bu durum, sağlıklı bir komisyon sürecinin yürütülmesini engellemiş, iktidar kanadından vekil sıfatı ile komisyona gelen üyelerin sadece önergelere onay-ret refleksi gösterdikleri bir mizansane dönüşmüştür.

1. KAPİTALİZMDEN FAŞİZME DOĞANIN TAHAKKÜMÜ

“Hayvanların sömürüsü kapitalizm olmadan da muhakkak söz konusu olsa da çağdaş sermayenin yapısı ve doğası, hayvanlar ve doğa üzerindeki tahakkümü derinleştirmiş, yaygınlaştırmış ve daha da beter hale getirmiştir.” (Bob Torres)

Ekosisteme ilişkin yapılan tüm tartışmalar, hayvan hakları da dahil, temelde insanın ekosistemde tür olarak kendisini nerede konumlandığıyla yani bizzat hiyerarşi meselesiyle doğrudan ilgilidir. Merkezine insanı alan, insanı canlıların en tepesinde gören, diğer canlıların tümünün insana fayda sağlaması için var olduğunu savunan bir anlayış mı, yoksa diğer canlıların da en az insan kadar dünyada hak sahibi olduğunu savunan, ekosistemi bir bütün olarak gören ve ekosistemdeki tüm canlıların hakkını esas alan bir anlayış mı tartışması insan doğa ilişkileri tartışmasının esasını oluşturmaktadır.

Kapitalist birikimin egemenliğinde olduğu pozitivizm, insan merkezli bir bakış açısını zamanla derinleştirmiştir. *Homo economicus* haline getirdiği insanı doğanın efendisi, tek hâkimi olarak gören bu antroposentrik bakış açısı günümüz ekonomik ve siyasal krizlerle zorlanan kapitalist uygarlığın insanlığa sunacak bir şeyinin kalmamasıyla çok daha yıkıcı bir hal almıştır.

Her olguyu metalaştıran, insanın önce kendi emeğine, sonra doğaya ve doğadaki tüm yaşama yabancılaşmasına yol açan kapitalizmle birlikte, değişim değeri olmayan her şeyin sistem tarafından rahatlıkla gözden çıkarılabilmesi düşüncesi, insanın hayvanlarla olan ilişkisinde büyük değişikliğe yol açmıştır. Bu durumla birlikte hayvanlara, ancak kapitalist piyasadaki değişim değeri ölçüsünde önem verilmeye başlanmıştır. Yasa teklifinde de, sahiplenme olgusuyla ilişkilendirebilecek bazı hayvanlar yaşama şansı bulabilirken, bunun dışında kalan diğer canlılar, insan türünün tüm yaşam alanlarını talan etmek istemesi nedeniyle rahatlıkla imha edilebilir bir nesneye dönüştürülmüştür. Yasa teklifi aynı zamanda doğadan yalıtılmış, doğal olan her duruma, olguya ve canlıya yabancılaşmış bir kent yaşamını süreklileştirmek istemektedir. İnsan merkezli bu yaklaşım, diğer tüm varlıkların, sadece insanın gereksinimlerini karşılamak ve insan yaşamının konforunu sağlamak için var oldukları kabulüne dayanmaktadır. Kurulan tür hiyerarşisi, tür ayrımcılığına dönüşmüş ve gündemdeki yasa teklifiyle ayrımcılığın da ötesine geçerek tür kırımının zeminini yaratmayı hedeflemiştir.

Kendi yaşamı, refahı için doğayı ve doğada yaşamını sürdüren bütün canlıları sömüren bir anlayışla hareket eden insan, doğal olarak kendi dışındaki her canlıya karşı şiddeti ve ekokırımı meşru görmektedir. İnsanın doğaya karşı mücadelecı yaklaşımının geçmiş insanlık tarihi ile eşdeğer kabul edilse de modernizm ve Sanayi Devrimi ile beraber yükselen modern ulus devlet anlayışı ile birlikte sömürgeci bir karakter kazanmıştır. İnsan doğaya karşı kısıktırılmış, insan ile doğa ilişkisi mutlak bir düşmanlık hiyerarşisiyle rekompze edilmiştir. İnsanın doğaya karşı savaşı maden için bütün ekosistemi yerle bir eden, yüksek dağları tünellerle delen, boyun eğmez ırmakları barajlarla susturan, vahşi hayvanları kafeslerde sergileyen bir hegemonya inşası ve insanın mutlak otoritesini gösterme seremonisine dönüşmüştür.

Bugün deneylerden sirklere, hayvanat bahçelerinden, yük hayvanlarına evcil hayvanlardan sokak hayvanlarına birçok alanda hayvanlara karşı ağır bir istismar ve vahşi bir sömürü sınır tanımaz şekilde artmaktadır. Gezegeenin tamamının, sadece belli bir türün (aslında vicdani ve yaşamsal olmayan; çoğu konfor için ve çeşitli zevkler için istenen) ihtiyaçları için var olduğunu düşünen insan/tür merkezli anlayış, kendisi dışındaki tüm canlı hayatını akılsızca tahrip etmektedir.

İnsanı tüm doğanın ve canlı hayatının üzerinde gören hiyerarşik anlayışın dünyayı yok olmanın eşiğine getirdiği artık tartışmasızdır. Özellikle 1800'lerden itibaren endüstriyalizm çılgınlığıyla giderek artan fosil yakıtlar, karbon salınımının hızla artması, lastik tekerli araçların üretilmeye başlanması, giderek artan madencilik faaliyetleri, doğal varlıkların bir avuç sermayedar tarafından yağmalanması, yoksul ülkelerin kaynaklarının emperyalist devletlerce sömürülmesi, denizlerin, havanın ve toprağın kirlenmesi yaşlı dünyamızda geri dönüşü imkânsız yaralar açmıştır. Kapitalizm dünyanın tüm varlıklarını kaynak olarak görmüş, üzerinden kar elde etmek adına bu varlıkları dünyadan artan bir hızla söküp almıştır.

1500'lü yıllardan bu yana dünyada, 780'den fazla hayvan türü, insanın var olduğu zamandan bugüne kadar da bütün hayvanların % 83'ü insan sebebiyle yok olmuştur. İnsanın yok ediciliğini bir kenara koysak dahi dünyanın kendisini onarması için 5 ila 7 milyon yıl arasında bir zamana ihtiyaç olduğu bilinmektedir.

Kapitalist ilkelerle oluşturulmuş olan “ıslah edilmiş, marazi unsurlardan arındırılmış” kent anlayışı günümüz krizler dünyasında iyiden iyiye “şiddet ve zor yoluyla arındırma” konseptini yaygınlaştırma eğilimindedir. Bu bakış açısına göre kent merkezleri, katma değer üretmeyen yoksullardan, görüntü kirliliği yaratan mültecilerden, ilkel toplulukları anımsatan sokak hayvanlarından arındırılmalıdır. Kapitalist toplumun ortaya çıkışından bu yana sürekli yeniden üretilen bu bakış açısının krizlerle bezenmiş günümüz dünyasında özel bir işlevi vardır. Sokaklarda hayvanların dolaşmasının illellik olarak, modern dünyanın ilkelerine aykırılık olarak kodlanması kapitalist kent rasyonalitesiyle doğrudan bağlantılıdır. Ranta dayanan kapitalist kentleşme modeli ise sadece hayvanlara değil, insanlara da hayatı dar etmektedir. Köpeklerin kentsel çeperlere sürgün edilmesi kentsel dönüşüm sürecindeki yoksulları da aynı kadere mahkûm etmiştir. Otomobillerin rahatça hareket ettiği bir kent sadece hayvanlar için değil insanlar için de yaşamsal sorunlar yaratmaktadır. Dolayısıyla betonlar içerisinde yaşamak zorunda kalan insanlar ve hayvanların kentsel ızdırabı ortaklaşmaktadır.

Bugün kamuoyunda tartışılan ve yasalaşması için mecliste görüşülen “Hayvan Hakları Yasası” ile getirilen köpek pogromu manasına gelecek uygulamalar kapitalizmden faşizmin temellerine kadar gidebilecek derin bir teorik, ideolojik tartışmayı da beraberinde getirmektedir. Yasa kapsamında öngörülen “köpeklerin uyutulması”, kapitalist toplumdaki insanın doğa ve diğer canlılar üzerinde kurmak istediği mutlak tahakkümün bir sonucudur. İnsan sağlığı için hayvanların kobay olarak kullanılması, insanların refahı iddiasıyla başta sömürge madenciliği olmak üzere ekolojik yaşamın sınırsız bir şekilde tahrip edilmesi, otoriter rejimlerin zor aygıtları ile toplumsal rızayı üretmek için kitlelerin öfkesini ötekiler ve hayvanlar üzerine yönlterek pogroma tabi tutmaları gibi birçok örneği dünya ve Türkiye tarihinde görmek mümkündür.

İktidarlar “öteki” üzerindeki hegemonya inşa sürecini öncelikle hayvanlar üzerinden deneyimleyerek, kavram setlerini de bu pratik üzerinden oluşturmuşlardır. Öteki’yi, “vahşi”, “barbar”, “hayvan”, olarak adlandırarak, “medenileşmenin” gerekliliklerinden birisi olarak da bu “hayvanların” sokaklardan temizlenmesini, katledilmesini göstermişlerdir.

Modernizmin ve sömürgeciliğin kurumlaşmasının miladı olan Latin Amerika’nın sömürgeleştirilmesi sürecinde Latin Amerika halkları “medenileştirilmesi” gereken “vahşi”, “barbar” olarak tanımlanarak soykırıma tabi tutulmuştur. Latin Amerika coğrafyasının, sömürgecinin meşru toprağı kabul edilerek ekokırımı uğratılmasının meşruiyeti de bu şekilde sağlanmıştır. Tarihsel sürece bakıldığında sömürgeci anlayış, bir taraftan Öteki’ye uygulanan soykırım ve şiddeti Öteki’yi “hayvanlaştırarak” meşrulaştırırken, diğer taraftan insan refahı için hayvanları kobay olarak kullanarak iktidarın/insanın Öteki ve doğa üzerinden soykırımcı politikalarını meşrulaştırmaktadır. Dolayısıyla sömürgeci ve faşist fikirlerin bir yıkım makinasına dönüşmeden önce hayvan veya doğa üzerinden deneyimlenmesinin tesadüfi olmadığı anlaşılmaktadır.

Söz konusu yasa tasarısıyla hayvanların kamu kuruluşları tarafından sistemli bir şekilde öldürülmeleri tasarlanırsa da bugüne kadarki deneyimlerimiz gösteriyor ki hedef gösterilen kitleye/bireye/topluluğa şiddet uygulamayı kendine görev edinen ve/veya karanlık odaklarca da yönlendirilen sadist bir kitlesellik oluşmuştur. Söz konusu köpek popülasyonunun hedef gösterilmesiyle birlikte zaten ülkenin dört bir yanında toplu köpek katliamı haberleri art arda gelmiştir. Tartışmanın bilinçli bir şekilde bu denli köpürtülmesi ve yasanın da çıkmasıyla beraber bu toplu katliamların daha fazla yaygınlaşarak gündelik yaşamın rutin bir parçası haline geleceğini öngörmek için kâhin olmaya gerek yoktur.

Bugüne kadarki rejimin inşa pratiklerinde bunun çeşitli veçhelerini yaşadık. Burada katliamcı güruh ile hedef gösteren iktidar klikleri arasında sessiz bir anlaşma olduğunu vurgularsak, ısrarlı cezasızlık politikaları, bilinçli şeytanlaştırma, hedef göstermeler ve şiddetin gündelikleşmesine/sıradanlaşmasına bilinçli olarak göz yumma politikaları sonucunda Ötekiler’e yönelik şiddet tırmanmaktadır. Ekonomik ve siyasal krizlere, rejimin tekçiliğine/inkarcılığına dayalı krizlerine cevap üretmeyen ve tıkanan sistem, nefret ve şiddet politikalarını serbest bırakarak, onları teşvik ederek ve cezasızlık politikalarıyla da dokunulmaz kılarak toplumu çürütmeye ve ayakta kalmaya çalışmaktadır.

Dünyada sağ argümanların ve ana akım tartışmaların merkezinde özellikle göçmen ve LGBTİ+ düşmanlığı yer alırken, Türkiye’deki otoriter rejimin nefret listesine bir de köpekler eklenmiştir. Tıpkı geçen yüzyıllarda sokaklarını toplu katliamlarla hayvanlardan büyük ölçüde “temizleyen” Avrupa’da olduğu gibi Türkiye’deki otoriter rejim ve milliyetçi cephe de aynı yaklaşımla Türkiye sokaklarını hayvanlardan “temizlemek” istemektedir.

1.2.HAYIRSIZ ADA’DAN GERİYE KALANLAR

Ülke tarihine kısaca bakıldığında, Osmanlı tarihinde Ermenilerin tehciri öncesinde, İstanbul’da köpeklerin Hayırsız Ada’ya sürgün edilerek pogroma tabi tutulması; Zilan Katliamı özelinde Kürtlerle mücadele ile çekirge istilası mücadelesinin eş değer tutulması; bugünlerde Suriyeli mültecilere yönelik saldırı denemeleri ile sokak hayvanlarının soykırıma tabi tutulmak istenmesinin aynı süreçte yaşanması tesadüf değildir. Theodor Adorno’nun da söylediği gibi, “*Auschwitz, birisi bir mezbahaya bakıp, ‘ama onlar hayvan’ diye düşündüğünde başlar*”.

II. Mahmud döneminde İstanbul’daki köpeklerin Hayırsız Ada’ya gönderilmesi gündeme alınmış olsa da o dönemde söz konusu girişim İstanbul halkının itirazları sonucu başarılı olamamıştır. Daha sonraki dönemlerde İttihatçı yönetim, İstanbul belediyesinin marifetiyle topladığı 80 binden fazla köpeği Tophane’de kayıklara bindirerek Ada’ya götürmüş, ölüme terk etmiş, köpekler açlık ve susuzluktan kırılarak ya da birbirlerini parçalayarak ölmüşlerdir. Bunu da tıpkı bugünkü köpek pogromunu savunanların ifade ettiği gibi modern tıbbın gereklerine ve Avrupa modernitesinin pratik uygulamalarına referansla “Avrupa’da da böyle yapıyor” teziyle savunmuşlardır. İstanbul ahalişi daha sonra 1912 yılında yaşanan büyük depremi ve Balkan savaşlarındaki kayıpları “köpeklerin ahı” olarak dile getirmiştir. 1910 yılında Hayırsız Ada’da harekete geçen kıyıcı makine, bu topraklarda hayvanları koruyan, besleyen geleneği yıkıp, onun yerine imha etmeyi bir gelenek haline getirdi. Öyle ki 1910 yılından sonra artık hayvan öldürme sıradanlaşarak belediyelerin asli görevlerinden biri haline geldi. Sonrasında 1932 yılında sokak köpeklerinin imha edilmesi için Mustafa Kemal’in imzasıyla Resmî Gazete’de 13 Haziran 1932 tarihinde yayınlanan, “*sahipsiz ve maskesiz dolaşan köpeklerin itlaf edilmesi*” emrini içeren “tamim” bugün bile temel referanslardan biri olarak gösterilmektedir.¹

1910 yılında İstanbul’un sokaklarını “temizlediklerini” öne süren İttihatçılar, kentin karanlık sokaklarından toplattıkları köpekleri daha sonra açlıktan birbirlerini yiyip öldürecekleri Hayırsız Ada’ya (Sivri Ada) sürdükten beş yıl sonra, Ermenilere döndük “Büyük Felaket”in başlangıcı sayılabilecek tarih olan 24 Nisan 1915’te, yüzlerce Ermeni aydınını ülkenin dört bir yanından sürgüne göndermişlerdir.²

¹ Yusuf Uygur (2024), Türkiye’de Hayvandan İnsana Ölüm Döngüsü: Çekirgelere Zehir, Köpeklerle Sürgün, Birikim Dergisi, Sayı: 424.

² ibid.

Dolayısıyla bu coğrafyada tarihin kanlı aralıkları içerisinde benzer bir döngünün izlerine rastlamak tesadüf değildir. Osmanlı-Türkiye modernleşmesinde ulus devlet fikrinin doğa üzerindeki tahakküm biçimleri; köpekler, çekirgeler, fareler, ayırsız otlar, haşereler ve daha birçok doğa unsuruyla “sosyal darwinist” mücadele tarzıyla, aynı zamanda dönemin toplumsal mühendislik biçimleriyle birebir örtüşmektedir.

Osmanlının son yıllarında Arap yarımadası üzerinden gelen “çekirge istilaları” Osmanlı-Türkiye yönetimini tedbirler almaya yöneltmiştir. Yıllarca devam eden bu süreç boyunca çekirgelerin sistematik bir şekilde imhası için yüklü miktarlarda bütçeler ayrılarak teknik ve askeri çalışmalar sürdürülmüştür.

Çekirgeler üzerinden kurulan söylemlerin Şeyh Said isyanı gibi hadiselerde de ortaya çıkması, esas itibarıyla Ağrı İsyanıyla beraber daha sistematik bir hal almıştır. On binlerce insanın katledildiği Zilan Deresi katliamından birkaç gün sonra 16 Temmuz 1930 tarihli Cumhuriyet gazetesi “temizliğin” başladığını, Zilan deresindeki bütün köylerin yakılarak 15 bin kişinin katledildiğini bildirmiş, gazetenin aktardığına göre dere ağzına kadar ceset dolmuştu. 2 gün sonra aynı gazete şu yazıya yer vermiştir: “Kürtler, buraları çekirge hücumuna uğramış tarla gibi harap etmişlerdir... Bunlar ayırıktu gibi sardıkları toprakta intişar eder fakat bastıkları yere zarar verir mahlûklardır. Bir tabur kadar asker buraları taramış, şakileri kaçırmış ise de kirli sinekler gibi kovuldukları yere hücum eden bu haşeratın tekrar buraları sarmış olduklarına şüphe yoktur.” Yine aynı gün bir başka gazete Vakit, Kürtlerin çekirge gibi resmedildiği bir karikatürle beraber “Ordumuza şeref veren büyük muvaffakiyet: Eşkıya çekirge mücadelesi usul ile tepelendi” başlığıyla katliamlar arasında söylemsel eşitlik kurmuştur. Tıpkı Latin Amerika’dan Afrika’ya kadar dünyadaki bütün sömürgeci pratikler gibi Öteki “hayvanlaştırılarak”, Öteki’ye karşı uygulanan şiddet meşrulaştırılmak istenmiştir.

Bu anlayış kurumlaştıkça canlılara dair pogrom politikası da son bulmayacaktır. Köpeklerden sonra sıra kedilere veya başka canlılara gelecek, Öteki’yi yok etme hali süreklileşecektir. Dolayısıyla bugün bu yasa teklifiyle, ortak yaşamın bir parçası olan köpeklerin pogroma tabi tutulma halinin bir çözüm olarak sunulması, Türkiye’de yüz yılı aşkındır bütün toplumsal sorunlara uygulanan bir yöntemin yeniden gün yüzüne çıkarılmasından ibarettir. Haliyle bu topraklarda bir arada ortak yaşam süren bütün farklılıkların bir tehdit nesnesine dönüştürülüp, yok edilmesi kurumsal bir gelenek haline gelmiştir.

2. AKP-MHP’NİN TOPLUMSAL YAKICILIĞI OLAN MESELELERİ ÇÖZMEK YERİNE SOKAK HAYVANLARINI DÜŞMANLAŞTIRMADAKİ ISRARI

Devlet eliyle hayvana şiddet, 1990’larda da devam etmiş, öldürme eylemi, mantığı aynı pratiği farklı şekillerde devam etmiştir. “Hizmet” adı altında zehirleme yaygınlaşmış, o dönemin belediyeçiliği bu trajedinin icracısı olmuştur. Öte yandan, mekânsal bir form olan barınak bu yıllarda açığa çıkmış, hayvanların korunduğu yer olarak değil, “gözden uzak öldürme” mekânı olarak kullanılmıştır. İstanbul’da 1994-98 yılları arasında, belediyein Hayırsız Ada katliamı ile yarışacak denli köpek öldürdüğü, dönemin tanıkları tarafından ifade edilmektedir. 1996’da, İstanbul’daki Birleşmiş Milletler Habitat Zirvesi için Avrupalı ziyaretçiler ve kuduz riski gerekçe gösterilerek binlerce köpeğin zehirlendiği bilinen bir gerçektir. O dönemki aklın, bu döneme dek herhangi bir iyileşme, yaşamdan yana çözüm odaklı perspektif geliştirememe sorunsalı, şiddeti ve yok etmeyi çözüm dağarcıklarına ısrarla yerleştirmiş olmalarıyla ilişkilidir.

Bu teklif, Türkiye’nin içerisinde bulunduğu, yakıcı öneme sahip birçok toplumsal mesele dururken, AKP iktidarının ve paydaşı MHP’nin müsebbibi oldukları sorunlara çözüm üretmek yerine, açığa çıkan öfkeyi başka kanallara yönlendirme çabasının bir sonucudur. Türkiye’de

Bu teklif, Türkiye'nin içerisinde bulunduğu, yakıcı öneme sahip birçok toplumsal mesele dururken, AKP iktidarının ve paydaşı MHP'nin müsebbibi oldukları sorunlara çözüm üretmek yerine, açığa çıkan öfkeyi başka kanallara yönlendirme çabasının bir sonucudur. Türkiye'de milyonlarca insan, ekonomik krizin ağır sonuçları karşısında gitgide yoksullaşırken, iktidarın - kendini dışarıda tuttuğu- tasarruf ve kemer sıkma politikası halkın boğazını tıkarken, milyonlarca insan açlık sınırı altında yaşamaya mahkûm edilmektedir. Başta asgari ücret çalışanları ve emekliler olmak üzere, herkesin cebindeki para, artan enflasyon karşısında erimekte, bir yanda milyonluk şirketlere vergi indirimleri havada uçururken bir yanda halkların cebine girmesi hak olan iyileştirme ücretlerinin didik didik hesabı yapılmaktadır. Dolayısıyla ekonomi, yoksulluk gibi temel, sosyal, siyasal birçok alana doğrudan etkileri olan sorunlar apaçık dururken, dağ gibi büyürken, AKP-MHP iktidarının bu sorunlara çözüm üretmekten ziyade sokak hayvanlarını bir sorun gibi gündeme getirmesi, kendilerine yönelik gelişen tepkilerin önünü alma girişimidir.

Tarihçi Foti Benlisoy'un aktardığı haliyle, muktedirler açısından alt sınıfların maddi yaşam koşullarında anlamlı bir gelişme gündeme getirilemiyorsa, uygulanabilecek en iyi strateji kötüleşen bu maddi koşulların kıskırttığı, egemenlere yöneltilebilecek tatminsizlik ve öfkeyi başka yerlere çekmektir.³ Siyaset literatüründe örneklerini son zamanlar sıkça gördüğümüz bu durum, farklı formlara bürünmüş bir kriz yönetme girişimidir. AKP ve MHP'nin yapmayı hedeflediği şey de tam anlamıyla budur.

2.1. 5199 SAYILI MEVCUT KANUN VE YETERSİZLİKLERİ

Tarihsel olarak sokak hayvanlarını yok etme girişimi, şüphesiz hayvan hakları mücadelesinin gelişmesiyle beraber bariyerlere çarpmış, kamusal tepki ile hayvanları koruyacak yolların tartışılması mümkün olmuştur. 2004'te 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nu çıkmış, hayvanların korunması, yaşam koşullarının iyileştirilmesi amaçlanırken, kötü muamele, acı çekirme ve öldürme yasaklanmıştır. Fakat kanun yürürlüğe girdiği günden bu yana hayvanlara yönelik şiddet, istismar ve yaşam hakkı ihlallerinde yeterli ve etkin koruma sağlayamamıştır. Zira hayvanlara yönelmiş kötü muamele suç değil kabahat olarak tanımlanmıştır. Bunun temelinde ise kanunun, hayvan değil insan odaklı; hak değil "koruma-merhamet" temelli bir yaklaşım benimsemesi yatmaktadır. Dolayısıyla idari yaptırımla sınırlanan bu cezai anlayış, kanunun amacına ve ruhuna yaraşır bir nitelik teşkil etmemektedir. Türkiye'de artan şiddet kültürünün sıklıkla cezasızlık pratiği ile karşılaşmasının yaratmış olduğu toplumsal tahribatlar ve yaralar göz önünde bulundurulduğunda, hayvanlara dönük şiddet ve istismar pratiğinin de bir sürekliliğin parçası olduğu anlaşılmaktadır.

Hayvanlara şiddetten bahsederken, yalnızca sokak hayvanlarının maruz kaldığı şiddet anlaşılmamalıdır. Her gün sayısı oldukça fazla hayvan, hayvanat bahçelerinde, pet-shoplarda, üretim tesislerinde, mezbahalarda, yunus parklarında kısacası hayatın her alanında sistematik bir şiddet sarmalının öznesi konumundadır. Dolayısıyla hayvanların yaşam alanlarından koparılması, doğal yaşam döngülerini bozacak kısıtlamalara tabi tutulması şiddetin öteki yüzüdür.

Öte yandan yasada, sahipli-sahipsiz ayrımı yapılarak, hayvanlara can değil mal gözüyle bakan bir tutum sergilenmiştir. Sahipli hayvan, kötü muameleye, işkenceye tabi olursa, "mala zarar gelmesi nedeniyle" Türk Ceza Kanunu, madde 151/2 kapsamında yargılanmış ki bu yargılama sonucu verilen ceza adli para cezasına çevrilmiştir. Dolayısıyla hayvanın işkenceye tabi

³ Foti Benlisoy & Meltem Oral (2024), *Yaygın Yanılgılar, Cinai Ayrımlar Ve Sadist Popülizm*, birartıbir.org

olmasından değil, sahibinin zarar görmüş olmasından yana bir yaptırım uygulanmıştır. Şiddet failinin sahip olduğu durumlarda ise suçun cezasız kalması söz konusu olmuştur. Dolayısıyla 5199 sayılı Kanun hayvanları herhangi bir hakkın sahibi konumuna getirmemektedir.

2004'ten beri yasadaki eksiklikler, uygulamadaki yetersizlikler ve iyileştirilmesi beklenen talepler, hak temelli çalışma yürüten birçok hayvan hakları örgütü tarafından sıklıkla gündeme getirilmiştir. Kamuoyunda oluşan tepki ve yürütülen savunuculuk çalışmaları sonucunda, partimizin de katkı sunduğu, *Hayvanların Haklarının Korunması İle Hayvanlara Eziyet Ve Kötü Muamelelerin Önlenmesi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla* Meclis Araştırma Komisyonu kurulmuş, 12 toplantı gerçekleştirilerek, ilgili kurum ve STK'lar dinlenmiş, sonucunda yaklaşık 200 sayfalık bir rapor oluşturulmuştur.

Hak mücadelesinin sürekliliği esas olmakla birlikte, bu komisyon girişimi olumlu ve tatminkâr bir girişim olarak toplum nezdinde karşılık bulmuş, araştırma çıktılarının yeni bir yasa teklifine yansıtılacağı ve iyileştirmelerin sağlanacağı kanısı hâkim olmuştur. Tartışmalar boyunca çeşitli çelişkiler açığa çıkmış olsa da, iktidar ve muhalefet partilerinin uzlaşması içerisinde çalıştığı görülmüştür. Çelişkilere dair, o dönem çalışma yürüten, bugün hayatta olmayan aktivist Burak Özgüner (Hayvan Hakları Yasama İzleme Delegasyonu Kurucular Kurulu üyesi) şunları söylemiştir: *“Araştırma Komisyonu raporunun, 300'den fazla STK ve oluşumun ortak taleplerini büyük ölçüde karşıladığını söyleyebiliriz. Fakat yer yer komisyon, kendisi ile maalesef çelişkiye düştü. Raporla, hayvanlar için ‘Can taşıdığı ve duygulu varlıklar olduğu’ değerlendirilerek kendine özgü yapısı içinde değerlendirilmelidir”* deniliyor. Burada etik bir çelişki den bahsetmek gerekiyor çünkü belli hayvanlara hakları teslim edilirken, *“damak zevki”* gibi şımarıkça nedenler ya da gıda ve tıp endüstrisinin bilimsellikten uzak, *“sağlıklı olmak için hayvan yemeliyiz, hayvansal ‘ürün’ tüketmeliyiz”* iddiaları sebebiyle, birtakım hayvanların hakları teslim edilmiyor. Köpek ile koyunun, muhabbet kuşu ile tavuğun arasında haklar bağlamında da acı duyum bağlamında da hiçbir fark yok. Bazı hayvanların yaşadığı acıları umursayıp bazılarını yaşatılan acıları umursamadığımızda ya da raporda olduğu gibi, yok saydığımızda tutarlı olmuyoruz.” Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere, Türkiye’de hayvanların gerçekliklerini görmezden gelen ya da gerçeklerle yüzleşmemeyi seçen bir çerçevede hayvan hakları tartışmasının yürütülmesi eksik kalmaktadır. Hayvancılık endüstrisindeki sistematik şiddete ve mevcut duruma ilişkin, komisyon tarafından durum tespiti yapılmamış olsa da, açığa çıkan rapor önemli bir adım olarak görülmüştür. Zira rapor hayvan sömürüsünü tamamen ortadan kaldıracak tavsiyeler içermese de, yunus parklarının kapatılmasından yeni hayvanat bahçelerinin yasaklanmasına, hayvana karşı işlenen suçların Türk Ceza Kanunu kapsamına girmesinden sokakta yaşamını sürdüren evcillerin yaşam hakkını garanti altına alan önerilere kadar umut vaat eden pek çok tavsiye içermektedir.

Her ne kadar komisyon çalışmalarını tamamlamış, Ekim 2019’da tavsiye raporunu oluşturmuş olsa da, yasaya dönüştürülme aşaması yaklaşık iki yıl kadar geciktirilmiştir. O dönem katkı sunan ve grubu bulunan beş partinin ortaklaştığı rapor kolaylıkla yasalasabileceken, süre AKP-MHP iktidarı tarafından geciktirilmiştir. Nihayetinde sunulan teklif, raporda belirtilenlere uyulmadan hazırlanmış, tavsiye edilen çoğu kararın gerisinde kalmıştır.

Bugüne gelindiğinde ise, benzer bir hattın geliştiğini söylemek mümkündür. Bir yanda 2019 Meclis Araştırma Raporu, diğer yanda hayvan hakları savunucularının ve kuruluşlarının yıllardan beri dillendirdiği talepler dururken, AKP-MHP iktidarı talimatlı bir şekilde yasa yapmaya koyulmuş, demokratik bir ülkede çoğulculuğun gereğini yerine getirmeden tek düze zihniyetlerinin sonuçlarını komisyonu sunmuştur.

2.2.MAKBUL OLAN – OLMAYAN KÖPEK AYRIMI

Hayvanlara dair tanımlamaların “ev ve sokak” ya da “sahipli ve sahipsiz” gibi dikotomilere sıkıştırılması toplumsal gerçekliğin ilişkisel boyutunun göz ardı edilmesine sebebiyet vermektedir. Bu yaklaşım, toplumsal bir olgu olan sokak hayvanlarının çok boyutlu meselelerini basite indirgemektedir.

Söz konusu ayrımlar, 19. yüzyılda, burjuvazinin kendi kentsel mekanlarını yaratma arayışının bir sonucu olarak, binlerce yıldan beri sokakta yaşayan köpekleri tehlikeli, saldırgan ve hastalıklı olarak damgalamasıyla açığa çıkmıştır. Bugün köpek veya kedi denildiğinde, insanların aklında *hane içerisinde sahibi ile mutlu, huzurlu bir canlı* tablosu geliyor olsa da, evcil hayvan kültürü çok yakın bir tarihin ürünüdür. Binlerce yıldır insan yerleşimlerinin bileşeni olan köpekler, orta sınıfın saygınlık ve hijyen anlayışına uyum gösterdikleri takdirde kent hayatına kabul edilir hale gelmiştir. Dolayısıyla kentlerin ilk çıktığı anlardan itibaren sokaklarda olan sokak köpeklerinin tarihsel olarak tasfiyesi burjuvazinin kentsel mekâna düzen getirme niyetinin sonucunda şekillenmiştir.

Oysa bu köpekler, yapay seleksiyon ürünü cins köpeklerden önce, hareket, beslenme ve yeniden üretim süreçleri insana bağlı olmadan yaşam sürmüş, doğal bir biçimde yaşama adapte olmuş köpeklerdir. Bugün sokaklarda “sorun”, “arıza”, “tehlike” gibi sıfatlarla adlandırılıyor olmaları, bu tarihsel realiteden ötürü çelişki barındırmaktadır. Evin dışında olan, sokağa bırakılmış, bakıma muhtaç hayvanlar gibi bir algı ile değerlendirmek yerine, içinde bulundukları ortama yaratıcı bir biçimde uyum sağlamış hayvanlar olarak görmek gereklidir. Dolayısıyla “gerçek köpek” sokakta binlerce yıldır yaşayan ve yaşamaya devam edecek olan köpektir, herhangi bir sapma ve sorun olarak görülmesi gereken ise bir fetişin standartlaştırdığı, oldukça büyük bir ekonomik sektörün parçası haline getirilmiş ev köpekleridir.

Sokakta yaşayan köpekler, modern şehrin inşa edilmiş kaosunda çaresizce kendine “yuva” arayan kurbanlar değildir. Türcü bir akılla köpeklere yaşam mekânı biçmek, barınaklara hapsedilmelerini uygun görmek ve bu barınaklarda katledilmelerini anlayışla karşılamak yani hangi hayvanın makbul hangisinin makbul olmadığını kararını vermek, otoriter, baskıcı, bir zihniyetin düzen adı altında uygulamaya koyduğu şiddet içeren icraatlarıdır.

2.3.VAHŞİ OLAN KÖPEKLER DEĞİL, İZOLASYON MANTIĞIDIR: BARINAKLAR İSE ÖLÜM KAMPLARIDIR!

2021’de belediye başkanlarına yaptığı bir konuşmada Cumhurbaşkanı Erdoğan “Sahipsiz hayvanların yeri sokak değil barınaklardır” diyerek, yaşam alanı doğa olan hayvanları hedef göstermiş akabinde birçok belediye sokak hayvanlarını usulsüz bir şekilde toplayarak, katletmiştir. Sokak hayvanları sorunu diye gündeme getirdiği ama aslında sokak hayvanlarının sorunları olarak görülmesi gereken meseleye yapısal çözüm üretmek yerine, sokak hayvanlarının kötü koşullara terk edileceği mekânları adres göstermesi kabul edilebilir değildir. Bugün bu kanun teklifi, hayvanların hapsedilmesini ve barınaklarda müphem ifadelerden doğan boşluklarla katledilmelerini öngörecektir. Bu şekilde karşımıza gelebiliyorsa, bunun nedeni Cumhurbaşkanı gibi siyasilere söylemleri ile bu duruma zemin hazırlamasından kaynaklanmaktadır. İçerisinde bulunduğumuz tek adam rejiminin talimatları yasa kılıfı adı altında karşımıza gelmektedir.

Barınak diye tasviri yapılan mekânların hiçbir hayvan refahını gözetecek hassasiyeti içermemektedir. Türkiye’deki barınak deneyimleri bu durumu doğrulamakta, kamuoyuna yansıyan çokça olumsuz vaka bulunmaktadır. Türkiye’nin dört bir yanındaki belediye

barınaklarından, barınak sınırları içinde, bizzat barınak yetkilileri tarafından icra edilen zehirlleme, öldürme, işkence, taciz ya da yanlış tedavi, bakımsızlık, ihmal, bayat ilaç uygulaması, bozuk yemek artığıyla besleme, aç bırakma sonucu katliam haberleri gelmektedir. Kasım 2022’de Konya Büyükşehir Belediyesi’ne bağlı Hayvan Rehabilitasyon Merkezi’nde bir köpeğin, barınak çalışanı tarafından işkence ile öldürülme görüntüleri bu örneklerden biridir. Bu barınaktaki görüntü açığa çıkmadan önce, hayvan hakları savunucularının çokça ihbar aldığı fakat gönüllülerin barınağa girme taleplerinin engellendiği bilinmektedir. Barınaklardaki işkence hali ve kötü koşullar yalnızca Konya ile sınırlı değildir, Ordu, Erdek, Kızılcahamam, Niksar, Trabzon, Adana ve Karaman gibi Türkiye’nin dört bir yanından her geçen gün vahşet görüntüleri kamuoyuna yansımaktadır. Sesli kayıt, görüntü içeren yüzlerce kötü muameleye rağmen, “iyi şeyler de oluyor” diyerek şiddeti ve öldürmeyi kanıksamış benliklerin kamu vicdanını rahatlatmak amacıyla basına servis ettikleri “lüks barınak” haberleri, her yıl binlerce hayvanın barınaklara kapatılarak, hiçbir kaydı tutulmadan, keyfi gerekçelerle öldürüldüğü gerçeğini gizlemektedir. Fakat “sıcak bir yuva” tabiriyle güzellikler dizilen barınaklar, hayvanların küçükçük kafeslere tıkıldığı, aç bırakıldıkları, açlıktan birbirlerini yemek durumunda kaldıkları, hijyen koşullarının hiçbir şekilde gözetilmediği, barınak çalışanları tarafından şiddetin icra edildiği ölüm kamplarıdır.

Barınaklar, iktidarın ve devletin kapatarak, kontrol altına alma mantığıyla inşa edilmiş, hayvanların doğal yaşamlarından uzaklaştırıldığı, insan ilişkisinden koparılıp tecrit edilmesini hedefleyen mekânsal düzenlemelerdir. Barınak mantığında ve icrasında ısrar, tahakkümden azade, eşitler arası birlikte yaşam tahayyülüne dair gelişmiş her türlü ilişki biçiminin iktidar eliyle imha edilmesinde ısrar demektir. Belediyelerce kısıtlandırılmış alanlarda, hayvan hapishaneleri oluşturmak, hayvanları izole etmek, izole ederek yok etme bilincini örgütlemeyi ve bunu toplumsallaştırarak meşru kılmayı hedeflemektedir.

2.4. 2004’TEN BU YANA “MIŞ GİBİ YAPMA”

Teklifin genel gerekçesinde, 2004’ten beri yürürlükte olan 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu’nun, geline süreç içerisinde sahipsiz hayvanların rahat yaşamını ve can güvenliğini sağlamakta yetersiz kaldığı vurgusu yer almaktadır. Bu tespiti yapanlar, 20 yıldır bu yasayı uygulamayanlar, görevini ifa etmeyen yerel yönetimleri sorumlu kılmayanlar, hayvan refahına ket vuran her türlü eylemi cezalandırmayanlardır.

Yasada söylendiği gibi, 2004’ten bu yana yerel yönetimler üzerine düşen başat görevleri yerine getirmiş olsalardı, bugün sokak hayvanları sorunu diye adlandırdıkları bir sorunla karşılaşılmayacaktı. Belediyeler o dönemden bugüne, etkin kısırlaştırma, aşılama uygulamalarını gerçekleştirmediği ve denetimsizlikle ödüllendirildikleri için bugün iktidarın sorun olarak adlandırdığı durumla karşı karşıyayız. 1389 belediyeden bugün 322 tanesinde geçici bakımevi bulunmaktadır ve kısırlaştırma oranları oldukça düşüktür. Bu durum teklifte de itiraf edilmiş, neredeyse her yıl %10 ile %50 arasında artan kısırlaştırma oranları son iki yılda ve özellikle 2023’e gelindiğinde 4 bin adet azalmıştır. Sistematik bir biçimde sorun algısını işleyenlerin, bu duruma ilişkin özel bir çabası söz konusudur. Küpeli hayvanların hamile kalması durumlarıyla sıkça karşılaşılma, bu da belediyelerin çalışmadığını ve denetleme mekanizmalarının işlemediğini göstermektedir. Dolayısıyla tespiti yaparken sorun addedilen durumda, iktidarın kendi payını görememiş olması ciddi bir pervasızlık örneğidir.

Öte yandan, kısırlaştırma yapmak yerine hayvanlar, yıllar boyunca mahallelerden toplanıp şehir dışlarına, ormanlık alanlara ve çöplüklere bırakılmışlardır. Popülasyon denetimine dair hiçbir faydası olmayan bu pratik hem hayvanların aç kalmasına, hastalanmasına, travmalar yaşamasına ve hem de ölümlerine neden olmuştur. Bu yöntem, belediyeler tarafından icra edilen, hayvanların refahını hiçe sayan, geçici ve sorumsuz bir çözüm denemesi olarak sıklıkla

karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla, belediyeler 20 yıl boyunca hayvanları şehir dışına atmak için verdikleri çabayı, kısırlaştırma programlarının yaygınlaştırılması ve etkin bir şekilde uygulanması için vermiş olsalardı, hem hayvanların hem de toplumun yararına bir iş başarmış olacaktı.

Etik ve bilimsel açıdan tavsiye edilmiş, 2004'ten beri uygulamada şeklen olan popülasyon kontrol programı TNR (Teap-Neuter-Return yani Yakala-Kısırlaştır-Bırak) yöntemini, uygulamayan yerel yönetimlere ve sorumlulara hiçbir yaptırım uygulanmamıştır. Bu yöntemin çevre ve insan sağlığı için en uygun yöntem olduğu 2019 yılında tüm partilerin oy birliğiyle ile kurulan Meclis Araştırma Programı Raporu'nda da tekrar belirtilmiştir ve bu dayanak, ilgili meslek gruplarının uzmanları ve hak savunucularının bilimsel tavsiyeleri doğrultusunda oluşturulmuştur. Fakat yerel yönetimler bu minvalde kullanılması gereken bütçeleri kullanmaktan imtina etmiş, dolayısıyla görevlerini yerine getirmeyerek suç işlemişlerdir. Bu gerçekten hareketle genel gerekçe de belirtildiği üzere, programın başarısız olduğunun iddia edilmesi gerçeği yansıtmamaktadır, zira program hiçbir şekilde uygulamaya konulmamıştır.

Gerekçe de sunulan bir diğer husus ise Türkiye'nin 2003 tarihinden bu yana tarafı olduğu Ev Hayvanlarının Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesi'nin, sokak köpek sayısının sorun teşkil ettiğine kanaat getirilmesi durumunda sayıyı azaltmak üzere öldürme işleminin uygulanması uygun görüldüğü iddiasıdır. Gerekçeyi yazarlar ilgili sözleşmenin yalnızca bu kısmına odaklanıp, bütüncül bir okuma gerçekleştirmedikleri için, gerekçenin devamında yer alan, kısırlaştırmanın önemine yapılan vurguları da bile isteye görmezden gelmişlerdir. İktidarın ve şürekasının ilke edindiği, her türlü gerçeği kendi istek ve taleplerine göre eğip bükme, kırıp biçme ve yerelleştirme arzusu burada da kendini açık bir biçimde göstermektedir.

2.5. 2019 MECLİS ARAŞTIRMA KOMİSYONU RAPORUNDA YER ALAN TESPİTLER & ÖNERİLER

Daha önce de belirtildiği gibi, 2019 yılında TBMM'de grubu bulunan bütün partilerin ortaklaşmasıyla, hayvanların haklarının korunması ve maruz kaldıkları sorunların önlenmesi için tedbirler bir meclis araştırma komisyonu kuruldu. Bu komisyon, detaylı çalışmalar yürüterek, herkesin üzerinde mutabık kaldığı bir rapor oluşturdu ve bu raporda yer alan tespit ve öneriler, daha sonra, ne 2021'de ne de bugün yasa tasarısı hazırlığında dikkate alınmadı. 5 yıl önce açığa çıkmış fakat bugün için de tespitleri ve önerileri anlamlı ve önemli olan bu rapora atıfta bulunmak gerektiğini düşünmekteyiz.

Bu raporda, öncelikli olarak, 5199 sayılı Kanunun “Hayvanları Koruma” olan adının “Hayvan Hakları” olarak değiştirilmesi önerilmiştir. Hayvan Hakları Evrensel Bildirgesi esas alınarak yapılan bu öneride, hayvanların eşya değil, bir hukuk öznesi olarak görülmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu çerçevede, hayvanların da doğuştan gelen bazı haklara sahip olduğunun kabul edilmesi için yasa adının değişmesi önemli bir adım olarak görülmüştür.

İkinci tespit ise, terminoloji sorununu ele almıştır. Mevzuatta tanımlanan “ev ve süs hayvanı”, “başboş hayvan”, “güçten düşmüş hayvan” gibi kavramların yanı sıra farklı mecralarda kullanılan “sokak hayvanı”, “sahipsiz hayvan” gibi ifadelerin yaklaşım ve içerik itibarıyla bir örneklik teşkil edemediği, tanımlama noksanlıkları nedeniyle kapsamının sınırlı kaldığı, bu konuda ifade bütünlüğünün bulunmadığı ve karmaşa yaşandığı belirtilmiştir. Bu konuda yönlendirici olması bakımından, uluslararası literatür de dikkate alınarak, hayvanların “ev hayvanı”, “yaban hayvanı”, “şehir hayvanı” ,“çiftlik hayvanı” şeklinde tanımlanmalarının uygun olacağı belirtilmiştir. Hayvanlara gruplandırma ve isimlendirme yapılırken herhangi bir

türü küçümseyecek, ötekileştirecek, hayvan onuruna aykırı bir adlandırma yapılmamasının esas alınması gerektiği ifade edilmiştir.

Bir diğer husus, daha önce belirttiğimiz üzere, Türkiye’de sokak hayvanlarına dönük kayıt tutulmaması ve sayının belirlenememiş olması ile ilişkilidir. Ankara Büyükşehir Belediyesi ve Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi ve Tüm Bilimsel, Kültürel ve Stratejik Araştırmalar Merkezi (TÜBİKAM) Derneği’nin sokak hayvanlarının sayımı için ortak yürüttüğü bir proje örnek gösterilmiştir. Şehirlerde yaşayan hayvanlara yönelik çözüm üretilebilmesi için belediyeler, il özel idareleri ve muhtarlıklardan da yararlanılarak bu hayvanların sayısı, coğrafi konumu gibi temel bilgilerin edinilmesinin önemli olduğu ve koordinasyon halinde çalışılması gerektiği belirtilmiştir.

Kedi ve köpeklerin kimliklendirilmesine dönük eksikliklere dair de raporda tespitler yer almıştır. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından 2018’de kedi ve köpeklere çip takılmasına yönelik çıkarılan yönetmeliğin önemli olduğu, kedi köpeklerin sokağa bırakıldıkları takdirde hızlıca bilgilerine erişebileceği fakat yalnızca sahipli hayvanları kapsadığı için eksik olduğu belirtilmiştir. Hayvanların mikroçip ve benzeri yöntemlerle kayıt altına alınmalarının, belediyelerin birbirlerinin sınırlarına veya dağlık, ormanlık alanlara sokak hayvanlarını bırakmalarının da önüne geçebileceği belirtilmiştir.

Bir diğer önemli husus ise hayvan popülasyonuna ilişkin aksaklıkların tespitidir. Yerel yönetimlerin sahipsiz hayvanların rehabilitasyonu ile ilgili yeterli bütçe ve personel ayıramadığı, eş zamanlı ve yeterli sayıda kısırlaştırma yapılamadığı ve bu nedenle hayvan sayısının sürekli artış gösterdiği belirtilmiştir. Serbest yaşayan hayvanların popülasyon kontrolü için yürürlükteki mevzuata uygun ve insancıl olan seçeneğin “kısırlaştırma” olduğu, konunun uzmanları tarafından da bildirildiği hatırlatılmıştır. Belediyelerin Türkiye genelinde, bir yıl içerisinde yapabilecekleri kısırlaştırma sayısının 200.000 olduğu, raporun bazı kısımlarında yer alan 2 milyon ile 4 milyon sokak köpeği tahmini üzerinden bu oranın yetersiz kaldığı ve dolayısıyla şehirlerde mevcut koşullarda popülasyon kontrolü yapılamayacağının aşikâr olduğu vurgulanmıştır.

Öte yandan düzenli kısırlaştırma yapan ve ilgili bütçeyi ayıran belediyelerde, çevre belediyelerin kendi sorumluluklarını yerine getirmeyerek, bölgelerindeki sokak hayvanlarını, kısırlaştırma oranı yüksek olan belediyelerin bulunduğu bölgelere bırakmalarının sorun olduğu belirtilmiştir. Belediyeler tarafından ormanlık alanlara bırakılan hayvanların kendi başına yaşamalarının mümkün olmadığı, bu bölgelerde hayvan refahı, ekolojik denge, toplum sağlığı açısından sorunlar yaratıldığı ifade edilmiştir.

Popülasyon kontrolüne yönelik etkin çalışma yürütülmemiş olması, bütçe olanaklarının boş harcanmasına neden olmuş, bunun ötesinde de hayvanlarla ilgili yönetim becerilerinin en alt seviyede kalmasıyla hayvan ve toplum sağlığı ile çevreye yönelik pek çok sorunu doğurduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda aşılama seferberliği yapılmasının önemi vurgulanmış, kısırlaştırma ve hayvanların korunmasına yönelik diğer uygulamaları gereği gibi yapmayan yerel yöneticilere adli ve idari yaptırım uygulanması gerektiği aktarılmıştır.

Bu bağlamda yapılan öneri şu şekildedir: *“Sürecin doğru yönetimi için; bütçe tahsisi (özellikle ülke çapında uygulanacak kısırlaştırma seferberliği kapsamında kurulacak kısırlaştırma merkezleri için merkezi yönetim bütçesine ödenek koyulması, yerel yönetimlerin de kısırlaştırma seferberliği için yeterli bütçe ayırması), veteriner hekim, yardımcı teknik personel ve destek personel istihdamı ivedilikle gerçekleştirilmeli, kısırlaştırma operasyonunun bir cerrahi girişim olduğu gerçeğiyle hayvanların operasyon sonrası bakımları için gerekli*

barındırma alanlarının planlanması, hayvanların yakalanabilmesi için tüm personele yönelik eğitimlerin düzenlenmesi ve gerekli donanımın temini (Türkiye’de henüz ruhsatlandırılmamış olan ve yakalama amacıyla gereksinim duyulan veteriner tıbbi ürünlerin ticari amaçlı olmayan ithalatı için Tarım ve Orman Bakanlığı izinleri dahil) sağlanmalıdır.

Popülasyon kontrolünde dikkate alınması gereken hususlardan arasında, sahipli hayvanların üretilmesine de dikkat çekilmiştir. Bazı hayvan sahiplerinin satış amacıyla hayvan ürettiği, hayvanların daha sık üremesini teşvik eden yöntemlere başvurulduğu ve bu bağlamda çeşitli hayvan hakkı ihlallerinin açığa çıktığı belirtilmiştir. Sahipsiz olduğu kadar sahipli hayvanların da kısırlaştırılmasının teşvik edilmesi gerektiği, kayıt dışı hayvan satışlarını önlemek için önlemler alınması gerektiği belirtilmiştir.

Öte yandan, *Hayvanların Korunmasına Dair Uygulama Yönetmeliği*’nde düzenlenen mobil kısırlaştırma uygulamasının da sorunlu olduğu raporda belirtilmiştir. Komisyonca dinlenen paydaşların, bu ünitelerde kısırlaştırılan hayvanların operasyon sonrası bakımlarına ilişkin somut bir bilgi sunmadığı ifade edilmiştir. 5996 Sayılı (hayvan sağlığı hizmeti sunulabilecek birimlerin asgari teknik koşullarını düzenleyen) yasada mobil ünitelere dair herhangi bir hüküm veya atfın olmadığı fakat kısırlaştırma işlemine tabi olan hayvanların belirli bir süre gözetim altında kalmaları gerektiği, ameliyat sonrası oluşan komplikasyonlara karşı bu mobil araçların yetersiz kaldığı belirtilmiştir.

Hayvan refahı ve sağlığı açısından önemli risk doğuran, belediyelerin bakımevi kurma sorumluluğunu devralarak sürekli ve uzun vadeli popülasyon kontrolü yapılmasına engel olan, yine aynı nedenle, hayvanlara rutin sağlık hizmeti sunulamaması sonucunu doğuran mobil kısırlaştırma ünitelerinin ve buna yönelik mevzuat düzenlemesinin ivedilikle ve bütünüyle kaldırılması gerektiği belirtilmiştir.

Bir başka husus ise, hayvanlara ilişkin süreçlerin yönetimi konusunda gerek merkezi gerekse yerel yönetimlerde yeterli bütçenin bulunmaması olarak aktarılmıştır. Bu durumun personel istihdamı, altyapı ve hayvan sağlığına yönelik uygulamaları (kısırlaştırma, aşılama, diğer sağlık hizmetleri) doğrudan etkilediği ve sokak hayvanlarına yönelik artan sorunlara çözüm bulunmasını güçleştirdiği belirtilmiştir. Bu bağlamda komisyon toplantılarına katılarak görüş ve önerilerini ileten kurum, kuruluş ve kişiler, hayvanlara yönelik süreçlerin yönetilmesinde kullanılmak üzere “Hayvan Hakları Fonu” ya da başka bir ad altında bir fon oluşturulmasını önermişlerdir. Bu fonun gelirlerinin; belediyelerin aldığı emlak, çevre temizlik vergilerinden aktarılabilecek paylardan; at yarışı, milli piyango gibi şans oyunlarından aktarılabilecek paylardan, kesilen idari para cezaları ile yapılacak bağışlardan oluşabileceği; kurulacak bu fonun yine Komisyona iletilen önemli bir sorun olan usulsüz ve kayıtdışı bağış toplanmasının önüne geçebileceği ifade edilmiştir. Bu konu ile ilişkili olarak, hayvanların refahı ve korunması için işbirliği yapılmasının önemi vurgulanmış, bu doğrultuda yerel yönetimlere mali desteğin artırılması gerektiği belirtilmiştir.

Bir diğer husus, İl Hayvanları Koruma Kurullarının aktif hale getirilmesi gereğidir. Toplantıların nadiren yapılmış olması ve bazı üyelerin toplantılara hiç katılmadığı tespitinden hareketle, bu kurulların hayvanların sorunları üzerine sıklıkla toplanması önerilmiş ve komisyona barodan da katılımcı sağlanması tavsiye edilmiştir.

Komisyon sürecinde de defaatle belirttiğimiz gibi meclis çatısı altında böyle bir çalışma yapılmasına rağmen, çalışmayı göz ardı ederek, orada verilen emeği ve değeri hiçe sayarak getirilmiş olan teklif kabul edilebilir değildir. O dönem komisyon başkanı ve AKP Tekirdağ Milletvekili Mustafa Yel’in komisyon raporunda yer alan sözleri de o dönemden bugüne

çelişkili bir tutum ve tavır alındığının net bir göstergesidir. Yel'in Sunuş'ta yer alan sözleri şu şekildedir:

"Yok edilen her hayvan ve bitki türünde doğamız, telafisi mümkün olmayan kayıplarla karşı karşıya kalmaktadır. Toplumsal uzlaşmadan ahlaka, insan haklarından diğer canlıların haklarına kadar uzanan her türlü sorunun yaşama saygı duyulmadan çözümlenmesi mümkün değildir.

Geleneklerinde hayvan sevgisi olan, tarihinde hayvanların korunması için vakıflar kurmuş olan ülkemizde, hâlâ hayvanların öldürülmesini, kötü muameleye maruz kalmasını konuşmamız bizim için önemli bir mahzurdur.

Gelişmiş ülkelerde sokaklarda hiç hayvan bulunmadığı gerekçesinden yola çıkarak sokak hayvanlarının itlaf edilmesine yol açacak bir düzenleme ya da uygulama yapılması hayvanların yaşam hakkını ortadan kaldırmak demektir. İnsanın, hiçbir gerekçeyle bir türü ortadan kaldırma kararına ya da yetkisine sahip olmadığı kabul edilmelidir. Doğanın korunması hayvanların korunması hususunu da kapsamaktadır."

Ekim 2019'dan Temmuz 2024'e kadar geçen sürede AKP'nin yukarıdaki tavırdan bugünkü tavıra gelmiş olması, yürüttükleri politikalarının tutarsızlığı ile doğrudan ilişkilidir. Birbirine zıt bir şekilde geliştirilen bu politika değişikliği, AKP-MHP iktidarının önerdikleri tekliften bir çıkar elde etme çabası içinde olduklarını düşündürmektedir. Hali hazırda raporda belirtilen önerileri uygulamak, mevcut birimleri harekete geçirmek ve iyileştirmek yerine, köpeklerin toplatılmasına, olmayan barınakların inşasına, öldürmede kullanılacak olan ilaçlara kaynak harcamakta bir beis görmemeleri bu düşüncüyü güçlendiren göstergelerdir. Dolayısıyla, yaşamı, doğayı, ranta ve talana heba etmeyi ilke edinen bir geleneğin teklifi, hayvandan ve insandan yana değil sermayenin önceliği ve çıkarınadır.

2.6. KANIT YOK FAKAT GEREKÇE VAR

Kanıt olmadan gerekçe sunmak, gerçekliğin ve mantığın temel prensiplerini hiçe saymak demektir. Bu tür bir yaklaşım, halkın güvenliğini sarstığı gibi, karar alma süreçlerinin ciddiyetine de gölge düşürür. Temelsiz iddialardan hareketle şekillenen politikalar, bireylerin ve toplumun haklarını ihlal etmekle kalmaz, yönetim mekanizmasının keyfi ve güvenilir hale gelmesine sebep olur.

Söz konusu teklif, tam anlamıyla böyle bir tasvirin içini dolduracak niteliktedir. Dört sayfaya sığdırılmış gerekçeler yumağında kanıt yok, iddia çoktur. Türkiye'de veri çalışmaları, veri toplama ve yayınlama altyapısının zayıflığı, kamu şeffaflığının eksikliği, politik kısıtlamalar sebebiyle yetersizdir. Bu yetersizliğin iyileştirilmesine dönük hiçbir çalışma yürütmeden, bilimsel dayanağı olan gerekçelere yaslanmadan önümüze böyle bir çalışmanın getirilmesi eksikliklerdir.

Taslaқта da görüldüğü üzere yasanın temel amacında, sokaktaki hayvan ve özellikle köpek nüfusunu kontrol altına almak fakat köpek nüfusunu oluşturan nedenler üzerine hiçbir çalışma yapmadan ve mevcut uygulamanın değiştirilmesine dair ikna edici herhangi bir veri öne sürmeden ve öldürme yöntemiyle köpek nüfusunun kontrol altına alınabileceği iddia edilmiştir. Gerekçede ifade edilen nedenlerin kökenine inilmeden yapılacak hiçbir çalışma sonuç vermeyecektir, yapısal çözüm üretilmeyecektir. Daha öncede belirttiğimiz gibi Osmanlı ve Türkiye tarihinde de bu vahşi uygulama sonuç vermemiştir, bugün de vermeyecektir.

Gerekçede kuduz riskli temasın artmış olmasına ilişkin Sağlık Bakanlığı’ndan alındığı iddia edilen bir veri kullanılmış fakat bu veriye ilişkin herhangi bir detay verilmemiş, tatmin edici, bilimsel bir açıklama yapılmamıştır. Kuduz vakasına rastlanan türün sokakta yaşayan, evde bulunan, kedi, köpek, yarasa, yaban, besi hayvanlarından veya diğerlerinden bulaştığına dair net ve detaylı bir bilgi sunulmamıştır. Ayrıca her ısırılma ve tırmalamada kuduz riski vardır diye not düşüldüğü unutulmamalıdır. Kuduz riskli temasla hastanelere başvuranların istatistiki verilerine dayanarak çıkarımda bulunulabilmesi için aşı olan her insanın öyküsünün detaylı bir biçimde alınması gerekmektedir. Görevini yapmayan yerel yönetimlerin eksikliklerini gidermek üzere sahada adeta kamusal faaliyet gösteren hayvan hakları gönüllülerinin önlem amaçlı aşı olması sık gözlenen bir durumdur. Bu haliyle riskin arttığını iddia etmek, bu durumdan da 6. maddede yer alan modelin ilk iki ayağını uygulamayan yerel yönetimler yerine modelin kendisini sorumlu tutmak akıl tutulmasıdır. Dolayısıyla arttığı iddia edilen saldırı vakalarının mevcut kısırlaştır-aşıla-yerinde yaşat modeli nedeni ile meydana geldiğini söylemek mümkün değildir. İki husus arasında korelasyon kurulabilmesi için saldırı vakalarının şeffaf bir biçimde ortaya konması, modelin uygulandığı küpeli köpeklerin yoğunluk arz etmesi gerekmektedir. Buna rağmen kuduz temaslı grafiğinin gerekçeye eklenmiş olması, anlamsızdır, bilimsel bir çalışma izlenimi vermemektedir.

Öte yandan Türkiye’de sahipsiz köpek saldırılarından ölen kişilerin olduğu vurgulanmış fakat sayısal hiçbir veri eklenmemiştir. Sokak köpekleri “en temel insan hakkı olan yaşam hakkını dahi tehdit eder” gibi bir yargı belirtilmiş, ama bunu destekleyecek herhangi bir veri belirtilmemiştir. Sokak hayvanlarının sayısına ilişkin verilmeye çalışılan referans da veri eksikliğinin bir gerçekmiş gibi sunulmasından azade değildir. “Türkiye’de 2 milyon civarında köpek olduğu ifade edilse de...” şeklinde bir sayısal referans oluşturulmaya çalışılmış, ancak bunun kaynağı gösterilmemiştir. Ancak devamında hayvanların yıl içerisinde 1-2 defa doğum yaptığı ve her defasında ortalama 6-8 arasında yavru doğurmaları gibi bir yaklaşımla oldukça havada kalan ve bilimselliğe son derece mesafeli bir hesaplama ile köpek sayısının 4 milyon olduğu belirtilmiştir. Buradaki hatanın daha net anlaşılabilmesi için yapılan üstel hesaplamanın geriye yürütülmesi durumunda, yirmi yıl öncesine gittiğimizde Türkiye’de bir tane bile köpeğin olmaması gerekirdi. Kaldı ki her dişi köpeğin 6-8 adet yavru olması üzerinden hesap yapılması başlı başına bir sorundur. Zira her köpeğin 6-8 adet yavru oluyor olmayışı bir yana, dünyaya gelen yavruların tamamının veya birçoğunun üreme safhasına geçmeden hayatını kaybettiği nazara alınmamıştır. Bu durumun göstergesi; gerekçede her yavrunun yaşamayacağına dair düşünülen kayda rağmen üreme hızının anlaşılması olduğuna dair söylemdir. Çünkü hayatını kaybeden yavruların hâlihazırda üreme hızının oranına bir katkısı olamayacaktır. Dolayısıyla popülasyonun kontrol edilemez bir boyuta ulaştığı iddiasının gerçekten ziyade teklifi hazırlayanların ümidi olduğu, teklif edilen değişiklikten dahi anlaşılmaktadır. Milyonlarca köpeğin hayatını etkileyecek bir yasa tasarısında, temelsizliklerine dayanmamız ve güvenmemiz beklenmiştir. Kent ve kırdaki yaşayan sokak köpeklerinin sayısını açığa çıkaracak bir matematiksel model uygulamadan, farazi bir söylem üzerinden hareket etmemiz beklenmemelidir.

“Sahipsiz hayvanların saldırısı sonucunda valiliklere ve yerel yönetimlere açılmış birçok tazminat davası bulunmaktadır” bilgisi verilmiş ve yine bu iddia veri ile desteklenmemiştir. Bu iddiayı ortaya koyanların, bahsettikleri belediyelerden kaçının kısırlaştırma merkezine sahip olduğunu, kaç tane kısırlaştırma ve rehabilitasyon yapıldığını açıklamaması da manidardır. Görevlerini yerine getirmeyen yerel yönetimler kısırlaştırma uygulamasını istikrarlı bir biçimde yapmış olsalardı, bugün iddia edilen tazminattan daha ekonomik ve toplumsal bir çözüm yaratmış olacaktı. Dolayısıyla görevlerini yapmamış olmalarının bedelini tazminatla

ödemiş olmalarında bir sorun yoktur bilakis tazminatla sınırlı kalınmamalı daha etkin bir yaptırım uygulanmalıdır.

Velhasıl, milyonlara hayvanın izolasyonunu, sürgün edilmesini ve ölümünü öngören, toplumsal ve yaşamsal olumsuz birçok duruma sebebiyet verecek denli önemli bir yasa çalışması yapılırken, bilimsel verilere başvurmadan, istemin kâğıda döküldüğü dolayısıyla da kamu yararı ve ortak akıl ilkesinin gözötilmediği bir yöntemle çalışma yürütmek mümkün değildir. Hileli aklın zikriyle yasa yapılmaz, bu yasadaki yaşamı önceleyen hiçbir sonuç çıkmaz.

2.7. YASA TASARISINA KARŞI ULUSLARARASI PLATFORMLARDAN YAŞAMA VE YAŞATMAYA DESTEK

Türkiye’deki sokak hayvanları, kamusal yaşamın bir parçası oldukları için Türkiye’ye gelen birçok yabancıların ilgisini çekmekte ve olumlu karşılanmaktadır. Özellikle İstanbul, dışarıdan gelen birçok insan için kedili-köpekli kent diye tasvir edilmekte, sokak hayvanlarının insanlarla bir arada yaşama hali memnuniyetle karşılanmaktadır. Bu sebeple, mevcut yasa tasarısının hayvanları yaşam alanları olan sokaklardan söküp atmaya dönük olması, uluslararası kamuoyunda da tepkiyle karşılanmış, siviller ve kurumlar tasarıya karşı Türkiye’de mücadele yürüten kimselere dayanışma mesajlarını iletmışlerdir.

Avrupa Parlamentosu ve Hollanda Ulusal Parlamentosu üyeleri komisyonda görüşülen yasa tasarısı ile ilgili TBMM’deki vekillere bir mektup göndermişlerdir. Mektupta şu ifadeler yer almaktadır:

“Sokak hayvanlarının toplu olarak katledilmesine daha fazla olanak sağlayacak bir yasanın çıkarılmasının planlandığını öğrenmiş bulunuyoruz. Sizleri bu yasaı geçirmemeye çağırıyoruz. Hollanda’daki deneyimlerimizden, hayvanları öldürmenin ya da yakalayıp aşırı kalabalık barınaklarda kötü koşullarda tutmanın paraya mal olduğunu ancak insan sağlığını korumadığını ya da uzun vadede herhangi bir sorunu çözmediğini biliyoruz. Aksine, bu tür uygulamaların ülkelerin itibarına zarar verdiği ve toplumda daha fazla şiddete katkıda bulunduğu kanıtlanmıştır. TNVR (Yakala, Kısırlaştır, Geri Bırak) programlarına ve farkındalığa ciddi yatırım yapmanın, sokaktaki hayvan popülasyonlarını yönetmek için en etkili ve etik yöntem olduğunu deneyimlerimizden biliyoruz.

Sokak hayvanlarına insani muamelenin Türkiye’de yüzlerce yıldır iyi ve değerli bir uygulama olduğunu takdir ediyoruz ve tüm canlılara özen ve insanîyetle davranmanın Türkiye halkının hala önemli bir değeri olduğundan eminiz.

Türk hükümetinin sokak hayvanlarının daha fazla öldürülmesine olanak tanıyan yeni yasaı kabul etmemesi, hayvan refahı örgütleri ve uluslararası toplumla birlikte çalışarak TNVR’nin uygulanmasını güçlendirmesi ve toplumda farkındalık yaratması, insancıl ve hayvan dostu bir köpek ve kedi nüfusu yönetimi adına hem insanlar hem de hayvanlar için önemlidir.

Hayvanların toplu olarak öldürülmesine olanak tanıyan yasa tasarısı, sorun çözmek yerine sorun yaratacaktır ve Türkiye gibi medeni bir topluma ait değildir. Bu nedenle sizi aşağıdaki konularda uyarıyoruz:

- 1. Sokak hayvanlarının toplu olarak öldürülmesini kolaylaştıracak yeni yasaı geçirmeyin.*

2. Bunun yerine ulusal ve uluslararası hayvan refahı örgütleriyle bağlantı kurarak sokak hayvanları politikasının en etkili ve insancıl Yakala, Kısırlaştır, Geri Bırak (TNVR) yöntemlerine göre uygulanması için yatırım yapmaya başlayın. Bu, köpek ve kedilerin toplu olarak öldürülmesine şiddetle karşı çıkan ve köpek ve kedi nüfusunu kontrol altına almak için tek etkili yöntem olarak TNVR'yi işaret eden WHO (Dünya Sağlık Örgütü), FAO (Gıda ve Tarım Örgütü) ve WOA (Dünya Hayvan Sağlığı Örgütü) gibi en saygın kurumların tavsiyelerine uygun olacaktır. Olumlu adımlar atmanıza yardımcı olmak isteyen birçok kuruluş var.

Uluslararası anlaşmalara ve değerlere göre hareket etmek sizin elinizde. Hollanda, sokaktaki hayvan nüfusunu kontrol altına almanın ve herkes için kurtarıcı bir çevre yaratmanın tek yolunun hayvanları öldürmekten vazgeçmek ve TNVR programlarını yaygınlaştırmak ve insanları eğitmek için hayvan uzmanlarıyla birlikte çalışmaya başlamak olduğunu kanıtlamıştır. Türkiye'nin de sadece hayvanların değil insanların da yararına olacak bu adımları atabileceğinden eminiz.

Anja Hazekamp
Avrupa Parlamentosu Üyesi

Ines Kostić,
Hollanda Ulusal Parlamentosu Üyesi”

Bu bağlamda, İtalyan Kadın Veteriner Hekimleri Derneği (Associazione Donne Medico Veterinario), tasarıya karşı etik ve bilimsel bir duruş sergileyen veteriner hekimlerle birlikte sınırsız bir dayanışma içinde olduklarını, tasarıyı üzüntü ile karşıladıklarını yaptıkları açıklamada dile getirmişlerdir. Öte yandan, İtalyan Veteriner Hekimleri Birliği (Federazione Nazionale Ordini Veterinari Italiani) aracılığıyla Avrupa Veteriner Hekimleri Federasyonu'nun (Federation of Veterinarians of Europe) konuya dahil olması için çağrıda bulunduklarını da belirtmişlerdir.

Benzer şekilde, sokak hayvanlarının sesini dünyaya duyurmak amacıyla İngiltere Londra'da, 21 Temmuz'da, yasa tasarısına karşı olduklarını ifade etmek ve katliama dur demek için Londra'daki Türkiye Büyükelçiliği'nde bir araya gelerek tepkilerini gösterdi. Yine Almanya Münih'te Türkiye Büyükelçiliği'nde, Essen'de tren istasyonunda yurttaşlar bir araya gelmiş, Almanca, Türkçe ve İngilizce yasaya karşı olduklarını ifade eden gerekçeleri kamuoyu ile paylaşmışlardır. Türkiye'de yükselen sesin dünyada yankılanması, iktidarın yasa tasarısını hazırlarken sıklıkla dile getirdiği “referansımız Avrupa” söylemlerini boşa çıkarmış, yaşamdan yana olan herkesin tepkisini çekmiştir.

3. KENT YAŞAMINI SALT İNSAN ODAKLI ELE ALAN KAPİTALİST, TAHAKKÜMCÜ, TEKÇİ HÂKİM ANLAYIŞI REDDEDİYORUZ!

Şehirler ve kırlar; sosyal bağların, yaşam tarzlarının, kültürün, hafızanın, doğayla ve tüm canlılarla ilişkilerin iç içe olduğu alanlardır. Dolayısıyla buralarda insanın insanla, doğayla ve tüm canlılarla kurduğu ilişkiler özgür, adil, uyumlu ve demokratik değerler esas alınarak inşa edilmek zorundadır.

DEM Parti olarak, kent ve kır yaşamında insanlar kadar, bitkiye, hayvana, suya, toprağa, havaya ve tarihsel değerlere karşı da sorumlu bir yaklaşımı esas alıyoruz. Ancak hayvanların toplu bir şekilde toplatılıp hastalık yaftası ile uyutma adı altında toplu katliamını düzenleyen bu yasa

tasarısıyla birlikte ne yazık ki, iktidarın kendi sorumluluklarının üzerini örterek, gerçekleri bir kez daha çarpıtan ve manipüle eden politikalarıyla karşı karşıya olduğumuzu görüyoruz.

Büyük sermaye tekellerine, yandaşlara patronlara her türlü kaynak yaratan iktidar, yaşam alanlarının her geçen gün yok edildiği, maruz kaldığı zulüm karşısında kendini savunamayan hayvanlara her ne hikmetse kaynak yaratamıyor. Ve buldukları çözüm ise tam bir insanlık utancı. Hayvanları toplayıp hastalık yaftası ile toplu bir şekilde öldürmek... Bu kabul edilebilir bir durum değildir. 20 yıldır aşı, tedavi yapmayan, kısırlaştırma yapmayan, kaynak yaratmayan sanki kendi belediyeleri, kendi iktidarlara değilmiş gibi yaşanan olayların faturasını sokak köpeklerine kesen vicdansız bir iktidardan da katliam dışında başka bir çözüm beklenemezdi zaten.

Kısırlaştırma ve tedavi çalışmaları yapmak yerine hayvanları toplayıp ıssız arazilere bırakarak buralarda aç kalmasına, travmalar yaşamasına neden olarak hayvanlardaki agresyonu artıran, insanlara saldırmalarının nedeni sanki kendi sorumsuzlukları değilmiş gibi yandaş tv kanallarınca, özellikle sosyal medya trolleri aracılığıyla manipüle eden bu anlayış ne yazık ki sokak hayvanlarına karşı nefret ve şiddet eylemlerinin de artmasına neden olmuştur.

Oysaki insanlar olarak, doğanın efendisi değil bir parçası olduğumuz ve tüm canlılar ile birlikte zarar vermeden barış içinde yaşamak zorunda olduğumuz gerçeğini yıllardır defaatle dile getiriyoruz! Ancak her seferinde kolaya kaçan doğadan, toplumdan, emekten yana olan her çabayı, çalışmayı yük olarak gören anlayışın bu hakikate ısrarla gözünü kulağını kapattığını görmekteyiz.

3.1. ÖNERİLERİMİZ

Hayvan hakları alanında çalışma yapan birçok dernek, kurum ve kuruluşlarca, hayvanların bizzat belediyeler eliyle toplatılıp ıssız arazilere bırakıldığı yönünde binlerce vaka tespit edilmiştir. Kısırlaştırma, rehabilitasyon çalışmalarını bir maliyet, yük olarak gören anlayış, doğal yaşam alanı adı altında, köpekleri ıssız arazilerde tecrit ederek bir taraftan popülasyonun artmasına neden olmakta, bir taraftan yaban hayatını tehdit edip hastalıklara davetiye çıkarmakta, bir taraftan da agresyonu tırmandırmaktadır. Hayvanların bu şekilde kent yaşamından izole edilmesi, yaban hayatı ile kent yaşamı arasındaki bariyeri de ortadan kaldıracak, bütün ekosistemi bozacak ve aslında birçok yerde örneğini gördüğümüz gibi, yaban hayvanlarının köylere kentlere inmesine neden olacaktır. Bu durum bizlere bir kez daha yaşamı inşa ederken doğanın sınırlarını gözetmek zorunda olduğumuzu, ekolojik varlıklara ve sistemlere zarar vermememiz gerektiğini kanıtlamıştır.

Aşırı kar hırsıyla yaşam alanları yok edilen canlıların uğradıkları zulmü durdurmak için başta yerel yönetimler olmak üzere tüm yetkililere, ilgili devlet kurumlarına kimsenin zarar görmeyeceği, sokak hayvanlarının doğru şekilde ihtiyaçlarının karşılanacağı çözümler üretmeleri gerektiği konusunda çağrıda bulunarak önerilerimizi yineliyoruz.

1. Derhal, gerekli bütçe oluşturulup, mevcut barınak gerçekleri göz önünde bulundurularak tüm belediyelerin, hasta olan hayvanların refah içerisinde tedavi edilebileceği geçici hayvan bakımevlerini kurması, sokakları hayvanlar için daha yaşanılabilir hale getirmesi gerekmektedir.
2. Kısırlaştırma, bakım ve rehabilitasyon çalışmaları için yeterli sayıda veteriner istihdam edilip meseleye doğru temelde yaklaşılmalı ve yeni bir insanlık utancına imza atılmamalıdır.

3. Sahipli-sahipsiz ayırımına gitmeden etkin bir kısırlaştırma ve aşılama seferberliği başlatılmalıdır. Bu konuda partimizin de temel önerisi olan Koruyucu Veterinerlik Hekimliği uygulaması ile aşılama ve diğer önleyici uygulamalarla başta bulaşıcı hastalıklar olmak üzere birçok hastalık önlenabilir. Bunun için öncelikli olarak üreticilere eğitim ve danışmanlık hizmeti verilmeli, hastalıktan ölümlerin önlenmesi için Koruyucu Veteriner Hekimlik uygulaması başlatılmalıdır.
4. Hayvan hakları alanında çalışan en geniş kesimlerle ortaklaşarak, toplumsal bilinç ve farkındalık çalışmaları artırılmalı ve bu kapsamda kampanya çalışmaları başlatılmalıdır. Muhtarlar başta olmak üzere tüm yerel mahalli idarelere hayvan hakları eğitimi verilmelidir.
5. Bu kapsamda basın yayın kuruluşları üzerinden kamu spotları oluşturulmalı ve yaygınlaştırılmalıdır.
6. Türkiye’deki cins köpek ve kedi üretim tesisleri derhal kapatılmalı ve hayvanların para karşılığında satışı yasaklanmalı, barınak hayvanlarının sahiplenilmesi için teşvik çalışmaları yapılmalıdır.
7. Birlikte yaşadığı hayvanları terk edenlere caydırıcı cezalar verilmelidir.
8. Aynı şekilde belediyeler de ceza kapsamına alınarak bakım evlerinde hayvanları kendi kaderine terk eden, aşı, tedavi ve rehabilitasyon çalışmalarını yapmayanlara yaptırım uygulanmalıdır. Bu kapsamda bakım evlerinin kamera sistemi ile takip ve denetim çalışmaları aksatılmadan yapılmalıdır.
9. Belediyeler, hayvan hakları alanında çalışma yapan kurum, STK ve gönüllülerle birlikte çalışmalıdır. Bu kapsamda oldukça duyarlı geniş bir kesim var, bakımevleri bu kesimlerin denetimine, kontrolüne ve hatta katkısına açık olmalıdır.
10. Hayvanları nesneleştiren, mal, eşya muamelesi yapan anlayış terk edilmelidir. Hayvanlara şiddet uygulayanlar, zehirleyenler, arabayla kasıtlı olarak ezenler, cinsel istismarda bulunanlar vb şekilde eziyet edenler, yatağı olan hapis cezalarıyla yargılanmalıdır. Hayvanlara karşı işlenen bu tür suçların telafisi olmadığından iyi hal indirimi uygulanmamalıdır.
11. Ekoloji ve hayvan hakları alanı, eğitim müfredatına dâhil edilip, okul öncesinden başlayarak ilköğretime kadar zorunlu ders olarak verilmelidir.
12. Hayvan hakları alanında çalışma yapan dernek ve bireylerin faaliyetleri, hayvan hakları konusunda hâkim kimselerden oluşturulacak organlarca denetlenmeli, hayvanlar üzerinden rant sağlayan, bakımını yapmayan, ihmal edenler cezalandırılmalıdır.
13. Yasal boşluklardan, cezasızlık ve denetimsizlikten faydalanarak hayvanları istismar eden, hayvanlardan rant sağlayan tüm hayvanat bahçeleri, yunus parkları, sirkler kapatılmalıdır.

4. HAYVANLARI KORUMA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ MADDE DEĞERLENDİRMELERİ

Madde 1

Yapılan değişiklikle mevcut kanuna ‘insan ve çevre’ ibaresi de eklenmiştir. Yaşam alanları; sosyal bağların, yaşam tarzlarının, kültürün, hafızanın, doğayla ve tüm canlılarla ilişkilerin iç içe olduğu yerlerdir. İnsan doğal çevrenin bir üyesidir. Bitkiler ve hayvanlar da... Ancak bu doğal durum her seferinde insan merkezli tahrip edilmekte, tüm yaşam alanları insan merkezli bir inşayla karşı karşıya kalmaktadır. İnsan- hayvan ve insan-çevre ikilemelerinde dengenin sürekli olarak insan lehine olacak şekilde bozulduğu tarihsel tecrübelerle de sabittir. Bu nedenle yapılan değişiklik insan merkezli bir müdahaleyi ifade etmekte, mevcut yasanın

oluşturulma ruhunu bozmaktadır. Bu Kanun ana hatlarıyla hayvanları yaşam alanlarında korumaya ve rehabilite etmeye odaklanmalıdır. Mevcut yasaya kamu kurum ve kuruluşları tarafından riayet edilmesi ve denetimlerin ciddiyetle yapılması durumunda dahi insan sağlığı açısından oluşan risk faktörleri kısa vadede ortadan kalkacaktır. Yapılan değişiklikle kanun, hayvan merkezli olmaktan çıkıp, sadece insanı merkezine koyan bir okumaya ve pratiğe evrilecektir.

Madde 2

Bu madde ile Teklif, ana hatlarıyla hayvan haklarını korumaktan uzak kanun madde önerilerini içermektedir. Teklif ile 5199 sayılı yasanın 3'üncü Maddesinin (f) ve (j) bentleri değiştirilmiştir. (f) bendinde *sahipsiz hayvan* tanımı yapılmış (j) bendinde *sahipli hayvan* tanımı yapılmıştır. 5199 sayılı Kanunun 3'üncü Maddesinin (k) bendi yapılan değişiklikle *'hayvanların sahiplendirilinceye kadar barındırıldığı ve rehabilite edildiği'* şekliyle revize edilmektedir. Bu değişiklikle hayvanlar açısından iki olumsuz sonuç oluşacaktır. *Birincisi*; hayvanlar yaşam alanlarından alınarak, sürekli olarak barınaklarda yaşayamaya mahkûm bırakılacaktır. *İkincisi*; mevcut hayvan popülasyonu düşünüldüğünde, mevcut durumda dahi kötü koşullara sahip barınaklar, artacak hayvan yoğunluğu konusunda alt yapıya sahip değildir. Bu, zaten hayvan sağlığı açısından elverişsiz olan mevcut barınaklardaki olumsuz tabloyu daha çok ağırlaştıracaktır.

Madde 3

Teklif ile 5199 sayılı Kanunun 4'üncü Maddesinin (b) bendi yürürlükten kaldırılıyor. Mevcut şekliyle bent şu şekildedir:

“Evcil hayvanlar, türüne özgü hayat şartları içinde yaşama özgürlüğüne sahiptir. Sahipsiz hayvanların da, sahipli hayvanlar gibi yaşamları desteklenmelidir.” 5199 sayılı yasada yer aldığı şekliyle evcil olmayan hayvanlar da evcil hayvanlar gibi haklara sahiptir. Bendin kaldırılışı teklifin ruhunu özetleyen bir yerde durmaktadır. Sokakta yaşayan hayvanların barınaklara hapsedilmesine olanak sağlayan düzenlemeleri temellendirir niteliktedir.

Yine teklif ile, 5199 sayılı Kanun 4'üncü Maddesinin (d) bendi değiştirilerek bakım sorumluluğu, sahiplenme zorunluluğuna dönüştürülmektedir. Bu değişikle, sahiplenilmeyen hayvanlara barınak dışında bir yaşam hakkı tanınmamaktadır.

Aynı teklifte 5199 sayılı kanunun 4'üncü maddesinin (j) bendinde de değişiklik yapılmaktadır. Madde *sahipsiz ve güçten düşmüş hayvanların* barınakta sürekli yaşamasını zorunlu kılan bir düzenlemeyi içermektedir. Madde önerisi, teklifin bütününde görüldüğü gibi hayvanların barınaklara hapsedilmesini önermektedir.

Madde 4

Yapılan değişiklikle, “hayvanlara bakan veya bakmak” ibaresi *“hayvanları hayvan bakımevi kurarak sahiplenmek”* şeklinde değiştirilmiştir. Madde ile mevcut yasanın dördüncü fıkrasının son cümlesi *“Bakımevlerine alınan hayvanlar Bakanlık veri sistemine kaydedilir ve rehabilite edilen köpekler sahiplendirilinceye kadar hayvan bakımevlerinde barındırılır.”* şeklinde değiştirilmiştir.

Değişiklikle hayvanların son derece kötü koşullardaki mevcut barınaklarda tecrit edilmesi düzenlenmektedir. Komisyon görüşmelerinde, yasanın imzacıları rehabilite edilen hayvanlar ibaresinin değiştirilmesini ve köpeklerle sınırlı tutulmasını önermiştir. Bu değişikliğin

köpeklerle sınırlı tutulmuş olması, olumlu bir gösterge olarak kabul edilmemelidir. İzole etme, kötü koşullara maruz bırakma, ölümlere kapı aralama bugün köpeklerle başlayıp yarın kediler veya başka bir canlı ile devam edebilecektir. Canlı yaşamı hiçbir şekilde birbiri ile kıyaslanmamalıdır. Can candır ve meclis hiçbir canlının zarar görmemesinin sorumluluğunu taşımaktadır.

Ayrıca, hayvan bakımevlerine alınan hayvanların Bakanlık veri sistemine kaydedileceği belirtiliyor. Bu durum mevcut yasaya göre zaten yapılması gereken bir çalışmayken buradaki ihmal de bir nevi itiraf edilmiş olmaktadır.

Mevcut belediyelerin $\frac{3}{4}$ ‘ünün hâlihazırda barınağı bulunmamaktadır. Olanların da koşulları son derece kötüdür. Yapılan değişiklikle 2019’daki Meclis raporunda tespiti yapılan kısırlaştır, aşıla, yerinde yaşıat ilkesi de ihlal edilmektedir.

Madde 5

Önerilen ilk değişiklikle mevcut kanunda yer alan “*Öldürülmesi*” ibaresi hayvanlar açısından sanki çok farklıymış bir şeymiş gibi “*Ötanazisi*” şeklinde değiştirilerek manipülasyon yapılmıştır. Komisyona gelmeden önce ve komisyon süreci boyunca, bu algı manipülasyonuna karşı açığa çıkan tepki sonucunda ötanazi ibaresi kaldırılmış fakat fiiliyatta hiçbir değişikliğe tekabül etmeyen bir öneri getirilmiştir.

Ötanazi ibaresinin çıkarılmış olması ve 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu’nun 9. maddesi 3. fıkrasına atfı yapılmış olması, esasta hiçbir değişiklik yaratmamaktadır. Bu haliyle, ötanazi ibaresi kalkmış olsa da, c bendindeki “*davranışları insan ve hayvan sağlığı için tehlike teşkil eden ve olumsuz davranışları kontrol edilemeyen durumlarda*” ifadesi muğlaklık teşkil etmektedir. Yorumla açık gerekçelerle hayvanların katledileceği belirtilmiş ancak bunların hangi bilimsel etik ve ölçülere göre yapılacağına ilişkin bir hüküm belirtilmemiştir. Olumsuz davranışın ve tehlike teşkil eden durumun açıkça belirtilmemiş olması, uygulamayı yerine getirecek olan kişi ve kurumlara yorum yapma hakkını doğurmakta, dolayısıyla farklılaşmış uygulamaların açığa çıkacak olmasına sebebiyet vermektedir. Kurumlara takdir ve yorum alanı tanınmasıyla birlikte, örneğin aynı durumda olan köpekler A belediyesinde ayrı, B belediyesinde ayrı uygulama yapılabilecektir. Bu durumda hukukta aynı olayların, aynı sonuçları doğurması nazara alındığında hukuk devleti ilkesinin ihlal edildiği açıktır. Dolayısıyla maddeden ötanazi ibaresinin çıkarılması, makyajlama girişiminden ibarettir.

Öte yandan, Ev Hayvanlarının Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesi’ne atfı yapılarak, yalnızca nüfus fazlalığına dayanarak, öldürme yetkisinin tanınması talep edilmiştir. Oysaki ilgili Sözleşmenin 12. maddesi “*uygun, yasal veya idari tedbirlerin alınmasını öngörmektedir*” dolayısıyla bu tedbirlerin arasında kısırlaştırma da değerlendirilebilecekken, ilgili maddede öldürme ile ilgili bir dayanak varmış gibi yansıtılmıştır.

Madde 6

Madde ile mevcut yasada yer alan “Tıbbî” ibaresi “*Kanuni ve tıbbî*” şeklinde değiştirilmiş ve belediyeler tarafından toplanan köpeklerin bakımevi dışında bir yere terk edilmesi veya bakımevinde barındırılan köpeğin bakımevi dışında bir yere bırakılması yasaklanmıştır. Madde ile yapılan değişiklik, belediyeler tarafından toplanan köpeklerin ıssız arazilere bırakıldığını, belediyelerin mevcut sorumluluğunu yerine getirmediğini ve gerekli kontrol denetim çalışmalarının yıllardır yapılmadığını itiraf eder niteliktedir. Söz konusu

düzenleme aynı zamanda son derece kötü koşullarda olan barınakları, hayvan severlerin denetimine kapatan bir sınırlamayı da beraberinde getirmektedir.

Madde 7

Bu maddeyle yürürlükteki 5199 sayılı kanunun 16. maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Bu maddede görev ve sorumlulukları tanımlanmış olan hayvanları koruma kurullarının görev tanımları içerisinde yer alan “*İl sınırları içinde hayvanların korunmasına ilişkin sorunları belirleyip, koruma sorunlarının çözüm tekliflerini içeren yıllık, beş yıllık ve on yıllık plân ve projeler yapmak, yıllık hedef raporları hazırlayıp bakanlığın uygun görüşüne sunmak, Bakanlığın olumlu görüşünü alarak hayvanların korunması amacıyla her türlü önlemi almak*” fıkrasında hayvanların korunması amacıyla kısmi çıkarılmak istenmekte olup yerine “*insan, hayvan ve çevre sağlığına ilişkin her türlü önlemi almak*” ifadesi getirilmek istenmektedir. Böylece hayvan merkezli bir ifade yerine insanı önceleyen bir ifade getirilmektedir. Yine aynı maddenin f fıkrasında yer alan “*Yerel hayvan koruma gönüllülerinin müracaatlarını değerlendirmek*” şeklindeki görev tanımı ortadan kaldırılmak istenmektedir. Zira aynı maddeyle mahalle ve sokaklarda faaliyet yürüten yerel hayvan koruma gönüllülüğü uygulaması da kaldırılmak istenmektedir.

Madde 8

Bu maddeyle 5199 sayılı kanunun 19. maddesinde değişiklik yapılmak istenmektedir. Hâlihazırda yürürlükte olan yasanın 19. maddesi hayvanların korunması için kamu kuruluşlarının görev ve sorumluluklarını düzenleyen, söz konusu faaliyetler için mali kaynakları belirliyordu. Bu maddede yapılmak istenen değişiklikle hayvanların yaşam haklarını önceleyen ve onlara yaşama hakkı tanıyan ifadenin kaldırılmak istendiği, yerine insan, hayvan ve çevre sağlığı tanımlayan bir ibare konulması öngörülmektedir.

Madde 9

Bu maddeyle eziyete, istismara, şiddete uğrayan hayvanların sahiplerinin ellerinden alınıp korunmaları düzenleyen hâlihazırda 5199 sayılı kanunun 24. maddesi değiştirilmek isteniyor. Yürürlükteki madde şiddete uğrayan hayvanlara el konulmasının ardından sahiplendirilmesi veya koruma altına alınmasını içeriyor. Değişiklik önerisi “söz konusu hayvanlardan sahiplendirilme niteliği olanlar sahiplendirilinceye kadar hayvan bakımevinde bakılır.” şeklindedir. Buradaki en kritik ifade “sahiplendirilme niteliği olan hayvan” ifadesidir. Yoruma, keyfi uygulamalara oldukça açık olan madde uygulanırsa muhtemelen çeşitli biçimlerde şiddete uğramış ve travmatize olmuş hayvanın herhangi bir normal dışı (!) davranışını ölçüt olarak alacaktır. Böylece birçok hayvanın sahiplendirilme niteliği olmadığına kanaat getirilerek öldürülmelerinin önün açılacaktır.

Madde 13

Bu düzenleme, sokak köpeklerini bakımevi adı altında müebbet bir biçimde tutsak halde tutmaya yasal zemin hazırlanması anlamına gelmektedir. Teklifin yasalaşması durumunda yerel yönetimlerin hayvan katliamı yapmalarına olanak sağlanmış olacaktır.

Bakımevlerinde köpeklerin müebbet bir izolasyona tabi tutulması, bir canlıya hayatının geri kalanı için uygulanacak en büyük işkencedir. Nitekim şu anda var olan ve belediyelerin işlettiği İstanbul/Sarıyer/Kısırkaya, İstanbul/Beykoz, Ankara/Karataş, Konya, Gaziantep ve benzeri

birçok örnekte adı barınak, bakımevi ya da doğal yaşam alanı veya her ne olursa olsun, köpeklerin kapalı alanlarda izole edilmesinin sistematik eziyet ve ölüm anlamına geldiği bilinmektedir. Dolayısıyla bu teklif ne ahlaki ne de vicdanidir.

Madde 14

Teklifin 14. Maddesi, 5199 Sayılı Kanunun Geçici 4 üncü maddesini değiştirmeyi hedeflemektedir. Yasanın mevcut halinde Büyükşehir belediyeleri, il belediyeleri ve nüfusu yetmişbeş bini aşan belediyelerin 31/12/2022 tarihine, diğer belediyelerin de 31/12/2024 tarihine kadar hayvan bakımevleri kurmakla görevlendirilmişti. Mevcut değişiklik teklifiyle hayvan bakımevi oluşturma görevi 31/12/2028 tarihine kadar uzatılmak istenmektedir.

Yasa teklifi, 5199 sayılı yasanın verdiği görevi bugüne kadar yerine getirmemiş olan belediyelere 4 yıl daha süre vermeyi amaçlamaktadır. Bu değişiklik hem bugüne kadar yaşanan yasa tanımazlığı meşrulaştırmakta, hem de hayvan katliamı yapmak isteyenlere yeni bir gerekçe oluşturmaktadır.

Bilindiği gibi kamu kurumlarının 5199 sayılı kanun çerçevesindeki görevlerini yerine getirmesini ne kanunun varlığı ne de 2019 yılında hazırlanmış olan meclis araştırma raporu sağlayabildi. Teklifte “sahiplendirilinceye kadar” denilerek hayvan haklarının çiğnenmesi için uygun koşullar sağlanmaktadır. Bu konuda etik ve vicdani olanın 2019 yılındaki Meclis Araştırması sonucunda da ortaya konulan “hayvanları alındıkları yere bırakmak” olduğu es geçilmektedir.

Yasa teklifi bir yandan sokak köpeklerinin toplanarak bakımevlerine konulmasını istiyor, öte yandan bakımevi olmayan belediyelere 2028 sonuna kadar bakımevi yapma süresi veriyor. Bugün 1391 ilçeden 1200’ünde bakımevi yok. Olan bakımevleri ise sağlıklı olmaktan çok uzaktır. Getirilen teklifle bakımevi bulunmayan ilçelerde 2028 yılı sonuna kadar köpek popülasyonu gerekçe yapılarak sistematik bir köpek katliamı yapılmasının gerekçesi üretilmiş olacak.

Hem “köpekler bakımevine alınacak” diyen, hem de bakımevi kurma zorunluluğunu 2028 sonuna uzatan yasa teklifi köpekleri korumayı değil, bugüne kadar yasal zorunluluktan kaçan kurumların elini rahatlatmayı amaçlıyor.

Madde 15

Teklifin ilk fıkrasında önerilen düzenleme ile hayvan satışının önü alınmamaktadır. Sokakta yaşayan hayvanların sahiplenilmesi teşvik edilmelidir bunun ilk adımı kedi-köpek gibi hayvanların satışının durdurulmasına ilişkin adımlar atılmalıdır. İkinci maddenin kaldırılması hem var olan yerel hayvan koruma görevlilerini feshederek büyük bir destek gücün azalması hem de gönüllülük esasına dayalı bu görevin ortadan kaldırılması ile halkın katılımının önüne geçilmesinin yanı sıra ekonomik külfetin de artacağı anlamına geliyor.

Yürürlükten kaldırılması istenen 18. Madde, yerel hayvan koruma gönüllülerinin seçilmesini ve çalışma şeklini düzenlemektedir. Yerel hayvan koruma gönüllüleri uygulaması, devlet kurumları ile sivil toplum ve vatandaş arasındaki işbirliği ve koordinasyon sağlanabilmesinin en iyi örneklerinden biri olmuştur. Yerel hayvan koruma gönüllüleri uygulaması ile hem sorunun çözümüne yönelik ön açıcı adımların atılması hem de devlet kurumlarının yükünün azalması mümkündür. Yerel hayvan koruma gönüllüleri uygulamasına kaldırılması ile yurttaşların konuyla ilgili sürece katılmasının önüne engel çıkarılmış olacaktır.

Yasa yapıcı bu alanı düzenlerken ve yürütürken hayvan sever gönüllülerin ve örgütlerinin görüşlerini alıp onları da katacağına onları tümünden sistemin dışına itmektedir. Hayvan hakları savunucularını alandan çekilmesi bu alandaki sivil katılımın ve denetimin önünün kapatılması ve kapalı kurumlarda hayvanların katledilmesinin gizlenmesi sonucunu doğuracaktır. 5199 sayılı kanunun 18 inci maddesinin yürürlükten kaldırılması, katılımcı yönetim anlayışına da aykırı bir durum olacaktır.

Nejla Demir

Ağrı

Ferit Şenyaşar

Şanlıurfa

MUHALEFET ŞERHİ

12/07/2024 Tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına havale edilen 2/2275 esas numaralı Hayvanları Koruma Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi; 15 madde, yürürlük ve yürütme maddeleriyle birlikte toplam 17 madde olarak 17 Temmuz 2024 tarihinde Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonunda görüşülmeye başlanmış, 23/07/2024 tarihinde komisyon görüşmeleri sonlanmıştır.

Kanun Teklifi; 24/06/2004 tarihli 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu’nda değişiklik yapmaktadır.

Usul Üzerine Değerlendirme

Teklif, Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu asli, Adalet Komisyonu, Çevre Komisyonu, İçişleri Komisyonu ise tali komisyonlar olmak üzere dört farklı komisyona havale edilmiştir. Lakin teklif Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonunda görüşülmesine rağmen tali komisyonlar olan Adalet Komisyonu, Çevre Komisyonu ve İçişleri Komisyonunda görüşülmemiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü’nün 23 üncü maddesi, tekliflerin tali komisyona gönderilmesi ve ilgili komisyonların görüşlerini açıklamaları yetkisini bu komisyonlara vermektedir. Bu husus yetki olduğu gibi İçtüzüğü’nün yorumu neticesinde aynı zamanda bir görevdir. Tekliflerin, havale edildikleri Tali Komisyonlarda incelenmemesi, bu tekliflerin etkin ve verimli bir müzakere ortamında görüşülmesini engellemektedir. Nitekim kanun teklifinde belediye başkanı ve belediye yetkililerine hapis cezası içeren maddeler bulunmasına rağmen, tali komisyon olan Adalet Komisyonu toplanmamış ve görüş bildirmemiştir. İlgili teklifin Adalet Komisyonunda görüşülmemesi yasa yapma tekniğine aykırılık teşkil etmiştir. Teklif çevre güvenliğine ilişkin düzenlemeler içermesine rağmen Çevre Komisyonunda da görüşülmemiştir.

Mevcut iktidarın kendiyle özdeşleşen acele kanunlaştırma tekniği kötü bir alışkanlık olagelmıştır. Bu tekniğin adımlarından ilki de tali komisyonların devre dışı bırakılmasıdır. AK Parti bunu artık kendine adet haline getirmiş ve neredeyse tüm kanun tekliflerinde tali komisyonları teğet geçmeyi huy edinmiştir. Bu durum da doğal olarak yasama faaliyetlerinin kalitesini olumsuz etkilemektedir.

Öte yandan teklifin Meclis’e sunulduğu tarih 12 Temmuz 2024 iken, Komisyon görüşmeleri 17 Temmuz 2024 tarihinde gerçekleşmiştir. Aradaki beş günlük süre yeterli gibi

görünse de Gazi Meclisimiz bu beş günlük süreçte yoğun bir iş temposuyla meşgul olmuştur. Bu süreçte genel kurulda ve komisyonlarda birden fazla kanun teklifinin görüşmeleri yapılmıştır. Dolayısıyla milletvekillerinin ilgili kanun teklifine yeterince çalışma yapması için yeterli zaman bulunmamıştır.

AK Parti'nin görmezden geldiği bir diğer husus ise, bu teklifin komisyon görüşmelerinde etki analizinin yapılmamış olmasıdır. Kanuni bir zorunluluk olmasına rağmen, önceki birçok kanun teklifinde olduğu gibi, bu teklif için de bir etki analizi yapılmamış ve sunulmamıştır. Teklifte yer alan düzenlemelere ilişkin etki analizinin yapılmamış olması, teklifin bazı hükümlerinin tam olarak anlaşılmamasına neden olmuştur.

İlgili kanun teklifinin Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonundaki görüşmeleri 17 Temmuz 2024 tarihinde saat 14:00'da başlamış ve görüşmeler neticesinde ertesi gün, yani 18 Temmuz 2024 tarihinde saat 07:45 sularında sadece geneli üzerine görüşmeler tamamlanmış ve teklifin ilk 3 maddesi oylanarak ara vermiştir. Yani komisyon görüşmelerinin ilk günü 18 saat aralıksız çalışılmış ve sadece 3 madde oylanarak komisyondan geçirilmiştir. Komisyon görüşmelerinin ikinci toplantısı ise 22 Temmuz 2024 Pazartesi günü saat 14:00'da başlamış ve bu toplantı ise 23 Temmuz 2024 Salı günü saat 03:45 sularında sonlanmıştır. Yaklaşık 14 saat süren ikinci oturum neticesinde sadece 4 madde görüşülebilmiş yani 32 saat süren görüşmeler sonucunda sadece 7 madde üzerine görüşmeler tamamlanmıştır. 2. toplantı Saat 04:00 sularında sonlanmasına rağmen son derece olağan dışı olarak Komisyon Başkanı 3. Gün görüşmelerinin 23 Temmuz 2024 Salı günü saat 12:00 da yapılmasına karar vermiştir. Meclisin bu kadar yoğun olduğu bir dönemde saat 04:00 da ara verilen toplantının sadece 8 saat sonra devam edilmesine karar verilmesi iktidarın bu kanunu herhangi uzlaşma zeminine almadığının kanıtı niteliğindedir. 3. Toplantı ise 23 Temmuz 2024 Salı günü saat 12:00 sularında başlamış ve kanun metninin komisyon görüşmeleri 23 Temmuz 2024 Salı günü saat 22:40 sularında tamamlanarak sonlanmıştır. Yaklaşık 43 saat süren Komisyon toplantısı sadece 3 günde tamamlanmıştır. Komisyon görüşmeleri devam ederken son derece insani olarak bazı iktidar milletvekilleri bile uyuyakalmıştır. Bu kadar uzun çalışma saatlerine, doğru düzgün mola dahi verilmeden maruz kalınmasının verimlilik açısından da ciddi olumsuz etkileri olmuştur. Ayrıca, yine bu durum milletvekillerinin motivasyonunu düşürmüş ve verimliliklerini olumsuz etkilemiştir. Öyle ki komisyon çalışmaları, yasama süreçlerinde önemli bir rol oynar ve kanun tekliflerinin ayrıntılı incelenmesi için gereklidir. İnsani koşullar dışında yapılan bu komisyon toplantısı bu durumun da önüne geçmiş ve ilgili kanun teklifinin daha sağlıklı koşullarda, detaylı bir şekilde incelenmesini engellemiştir.

Ayrıca komisyon süreci boyunca kanun teklifiyle ilgili STK ve akademisyenlerin önemli bir çoğunluğunun komisyonu takip etmesi engellenmiş ve kanun teklifi hakkında görüşlerine başvurulmamıştır. Toplumun son derece derinden etkilenen hassas bir konuda olan bu kanun teklifinin komisyon görüşmeleri maalesef hayatları boyunca hayvan hakları üzerine çalışmış, çevre ve hayvan konusunda ihtisas sahibi olan kişilerin katkıları ve görüşleri alınmadan tamamlanmıştır. Komisyon toplantılarının ilk gününde komisyon salonuna alınmayan STK temsilcileri, Plan ve Bütçe Komisyonu bekleme alanındaki televizyondan komisyonu takip edebilmelerine rağmen diğer toplantılarda Komisyon Başkanının ifadesiyle” dışarıdaki düzeneğin zarar görmesi” neticesinde televizyon kaldırılmış ve STK temsilcilerinin komisyonu takip edebilmeleri engellenmiştir. Komisyonda dinlenilmesi gereken bilirkişi ve uzmanlar sadece iktidarın istediği kesimden oluşmuştur. Bu durum kanunun toplum için değil iktidar için yapıldığı hissiyatını vermektedir.

Diğer taraftan komisyon görüşmeleri sırasında salonda yeterli sükûnet sağlanamamıştır. Muhalefet vekilleri konuşurken salonda büyük bir uğultu oluşmuş komisyon başkanı buna müdahale etmemiştir. Birçok kez muhalefet vekilleri salondaki uğultuyu kendileri susturmak için uyarıda bulunmuşlardır.

İYİ Parti Grubu olarak; yukarıda belirtilen nedenlerle, bu kanun teklifini usul açısından sorunlu bulmaktayız. Teklif istişareye açık, katılımcı, toplumun sorunlarına odaklanan, çareler üreten, kalıcı, parlamentonun yasama kalitesini ve sorumluluğunu gözetken, demokratik bir yasama sürecine uygun yapıda değildir. Mamafih, teklif metninden anlaşıldığı üzere, bu teklif milletvekilleri tarafından da hazırlanmamış ve parlamento dışı unsurlarla meydana getirilmiştir. Teklif, sırf yapılmış olmak için yapılan, demokratik olmayan ve insani koşullarda gerçekleşmeyen bir komisyon toplantısı sonrası genel kurula sevk edilmek üzere vücut bulmuştur. Ek olarak, komisyon sürecinde yapıcı eleştirilerimiz dinlenmemiş ve verdiğimiz tüm önergeler reddedilmiştir. Daha yüce Meclisimize sevk edilmeden, sorunlu olarak nitelendirilen ve sevk sonrasında da eksiklikleri tamamlanmayan, hazırlanma usulü başta olmak üzere; aslında, kanun teklifi olarak dahi adlandırılmayacak bu metne, ilgili sebeplerden ötürü kanun teklifinin usul yönünü kabul etmediğimizi belirtiyoruz.

Geneli Üzerine Değerlendirmeler

5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanununda değişiklik içeren bu kanun teklifinin lafzından ve ruhundan anlaşıldığı üzere teklifin amacı hayvanları korumak değil katletmektir. Daha net bir ifadeyle hükümetin niyeti tüm sahipsiz hayvanları yok etmektir.

AK Parti hükümeti her anlamda veri üretme konusunda başarısız bir hükümdür. Verdikleri ürettikleri her veri şaibeli ve yanıltır. Enflasyondan işsizlik oranlarına; sığınmacı sayısından gelir dağılımı göstergelerine hangi veri varsa kamuoyuna sundukları yanıltır hatalıdır. Sahipsiz hayvan sayısı konusunda da aynı beceriksizlik ve belki de art niyet devam etmektedir.

Teklifin genel gerekçesinde (f) şıkında; sokaktaki sahipsiz köpek sayısı valiliklerce yapılan bildirimde göre 2 milyondur denilmiştir. Bu cümlelerin devamında ise sahipsiz köpek sayısı için 4 milyon olarak tahmin edilmektedir denilmiştir. Başka bir paragrafta ise toplam kısırlaştırılan hayvan sayısı (yani kısırlaştırılan kedi ve köpek sayısı), toplam kedi ve köpek sayısı olarak 4 milyona oranlanmıştır. Matematik ve istatistik bilimlerinin bu kanun teklifini yapanlarca tek bir kez kullanılmadığı açıktır.

Anlamsız veriler yumağı bununla kalmamış genel gerekçenin (a) şıkında hayvandan kaynaklanan kaza sayısının tamamı sokak hayvanlarından kaynaklanıyormuş gibi gösterilmiştir. Genel gerekçede 2019-2023 yılları arasında hayvana çarpma şeklinde 3.534 trafik kazası ve buna bağlı 55 ölüm ve 5.147 yaralanma meydana geldiği belirtilmiştir. Bunların ne kadarının sahipsiz köpeklerden kaynaklandığı bilinmemektedir. Ancak hayvana çarpma başlığının altında sığır, küçükbaş, eşek, at, katır, domuz, ayı, kurt, tilki, kirpi, kedi ve sahipli diğer hayvanlar olmak üzere onlarca hayvan bulunmaktadır. Bu veriyi burada bu şekilde kullanmak art niyetli bir yaklaşımdır.

2023 yılında 82.145 olan ölümlü-yaralanmalı kaza sayısının yalnızca 290'ı hayvandan kaynaklıdır. Binde 3'e tekabül eden bu oranın içinde sahipsiz köpek sayısı kaçtır? Bu verileri paylaşmayan iktidar her konuda olduğu gibi bu konuda da bilgi kirliliği yaratmayı kamuoyunu yanlış yönlendirmeyi amaçlamaktadır.

Baştan sona bilimsellikten uzak bir paragraf daha yine (f) şıkında karşımıza çıkmaktadır. Paragrafa göre iki köpek altı yıl sonunda 67.000 köpek olacaktır. Öncelikle belirtilmelidir ki sokak köpekleri beslenme koşulları yeterince iyi olmadığı için dişi köpeklerin düzenli bir şekilde östrus (kızan) haline gelmesi pek mümkün değildir. Diğer yandan bir batında 6-8 yavru doğsa dahi en fazla 1-2 tanesi hayatta kalmakta bazı durumlarda tüm yavrular ölmektedir. Doğanın dengesi bu şekildedir. Bir çift köpeğin 6 yılda 67.000 bin köpeğe çıkması için dişi köpeklerin kesinlikle 6 ayda bir doğum yapması her defasında 8 yavru doğması, her doğan yavrunun yaşaması her yaşayan yavrunun 1 yıl içinde 2 kez 8'er yavru doğurması gerekir. Bu hesabın bilimsel hiçbir yanı yoktur.

Bilimsel araştırmalara göre kısırlaştırılmış dişi sokak köpeklerinde ortalama ömür 3,8 yıldır. Kısır olmayanlarda ise ortalama ömür daha düşüktür. Diğer yandan erkek sokak köpekleri kendi aralarında mücadele ve kavga içinde oldukları için en düşük ortalama ömre sahip gruptur. Sonuç olarak bilimsel araştırmalara göre sokak köpeklerinin tamamında ortalama ömür 2 ile 3 yıl arasındadır. Bu ortalamalara yavru ölümleri dahil değildir.

Güncel bilimsel araştırmaların kısırlaştırarak yaşatmanın sokak hayvanları popülasyonu kontrolünde en etkili çözüm olduğu ortaya konmaktadır. Hatta kısırlaştırıp aynı gün salıverme yönteminin sonuçları birçok makalede ampirik olarak kanıtlanmıştır. Avrupa lkelerinde ve ABD’de on yıllar önce uygulanan ötanazi yöntemi artık terk edilmektedir. Bir zamanlar bu yöntemin uygulanma sebebi kısırlaştırma yöntemlerinin o dönemlerde henüz gelişmemiş olması, art arda dünya savaşları yaşamış devletlerin şehirlerinde hijyen ve düzen olmaması gibi sebeplerdir. Bugün ideal ve insancıl olan sahipsiz köpekleri kısırlaştırmak, sahipli köpeklerin sokağa terk edilmesini önlemektir.

zm oldua basitken iktidar çözümsüz hale getirmiştir. Dünyanın herhangi bir yerinde yıllar önce olmuş hayvan saldırılarının görüntüleri sosyal medyada sanki Türkiye’de yeni yaşanmış gibi servis edilmiş, dezenformasyon yoluyla halk kin ve nefrete sürüklenmiştir. Tabi ki yaşanan elim hadiseler mevcuttur. Bizim önceliğimiz önce insanı yaşatmaktır. Ancak insanı yaşatırken diğer her şeyi öldürmek çözüm değil şanlı Türk tarihiyle bağdaşmayan ilkel bir kabile kültürüdür.

Elim hadiselerin tekrar yaşanmaması ve hayvanlara da müreffeh bir yaşam sunulması için çözüm önerilerimiz şöyledir:

eteleşmiş, saldırgan hale gelmiş köpeklerin bulunduğu öncelikli tehlike arz eden noktalar belirlenerek bu noktalardan köpekler tespit edilmeli, kısırlaştırılmalı ve rehabilite edilmelidir. Sokak hayvanlarının ortalama ömrü oldua kısadır. Birkaç sene içinde bu köpeklerin birçoğu zaten ölecektir. Görülecektir ki saldırgan köpeklerin bulunduğu noktalar birkaç binden ibarettir ve birkaç hafta içinde tamamen zleebilecek durumdadır.

Birincil ncelikli noktalardaki köpekler ivedilikle toplandıktan sonra çember genişletilmeli ve tehlike arz etmesi muhtemel noktalara müdahale edilmelidir.

Diğer taraftan adeta mahallelinin bir sakini olmuş, hiçbir saldırgan tavır göstermeyen, tüm mahalleli tarafından sevilen sokak hayvanları yalnızla kısırlaştırılmalı ve açılmalıdır. Türk milletini temsil eden bu aziz gazi meclise yakışan budur. Türk milleti öldürmez, yaşatır.

Bizler çadırının önünde köpeğiyle, döşeğinde kedisiyle yaşayan aziz Türk milletiyiz. Bizler yaratılanı yaratandan ötürü seven bir halkız. Bu yasa bize yakışmaz, bu yasa örfümüze, dinimize yaraşmaz.

Teklifin Maddeleri Üzerine Değerlendirmelerimiz

Madde 1 ve Madde 2

Maddelerde kanunun amaç ve tanımlar maddelerinde değişiklikler öngörülmektedir. Madde 1 ile öngörülen değişiklikte “bu kanunun amacı; insan, hayvan ve çevre sağlığı gözetilmek kaydıyla hayvanların rahat yaşamlarını ve hayvanlara iyi ve uygun muamele edilmesini temin etmek, hayvanların acı, ıstırap ve eziyet çekmelerine karşı en iyi şekilde korunmalarını, her türlü mağduriyetlerinin önlenmesini sağlamaktır.” olarak revize edilmektedir. Bu madde daha genel ifadelerle genişletilmiş olsa da kanunun ruhuna aykırı olarak hayvanların korunması amacı belirsizleştirilmiştir.

Madde 2 ile sahihsiz hayvan, sahipli hayvan ve hayvan bakımevi tanımları değiştirilmektedir. Mevcut uygulamada hayvan bakımevi hayvanların rehabilite edileceği tesis olarak tanımlanmaktayken, düzenlemeyle hayvanların sahiplendirilinceye kadar barındırıldığı ve rehabilite edildiği yer olarak tanımlanmaktadır. Tanımın bu şekilde değiştirilmesiyle birlikte teklifin genelinde olduğu üzere sahiplendirilmeyen köpeklerin ne olacağına dair muğlak bir anlayış ortaya çıkmaktadır.

Madde 3

AK Parti teklifin bu maddesi ile sahihsiz ve güçten düşmüş hayvanların hayvan bakımevlerine toplanması ve buralarda rehabilite edilerek sahiplendirilinceye kadar bakılacak olması sebebiyle bakımevleri dışında bir hayvana bakmanın onun yasal sorumluluğunu alarak sahiplenilmesi suretiyle mümkün olabileceği ilkesinin kabul edilmesini amaçlamaktadır.

Öncelikle (b) bendinin yürürlükten kaldırılması sonucunda sokak hayvanlarının yaşam hakkı tamamen ortadan kaldırılmış olunacaktır. Bu ilkenin kaldırılması, sokak hayvanlarının yaşam hakkını tehlikeye atmanın ve onların öldürülmesi gibi uygulamaların hayata geçirileceğinin net itirafı niteliği taşımaktadır. Tüm hayvanların yaşam hakkına sahip olduğundan hareketle, sokak hayvanlarının temel yaşam hakkını ortadan kaldırmak çözüm olarak sunulmamalıdır. Yine ilgili düzenlemede (d) ve (j) bendinde yapılan değişiklikler ile sadece sahiplenilebilen hayvanların yaşam hakkı olduğu gibi bir kanı ortaya çıkmaktadır.

Özellikle (j) bendinde yapılan değişiklik birçok açıdan çeşitli sakıncalar içermektedir. Sahipsiz hayvanların sahiplendirilinceye kadar bakılmaları ifadesi, hayvanların sadece geçici olarak bakımevlerinde kalacakları belirsizliği içermektedir. Sahiplendirilemeyen hayvanların akıbeti belirsizdir. Bu durum, uzun vadede barınaklarda yer alan ve sahiplenilmeyen hayvanların ötanazi gibi insanlık dışı uygulamalar yoluyla hayatlarına son verilmelerinin önünü açacaktır. Bu endişeyi ortadan kaldıracak açıklamalar teklif sahibi tarafından izah edilmemiş ve komisyon üyelerinin itirazlarına rağmen net bir açıklama yapmaktan kaçınıldığı görülmüştür.

Madde 4

Maddenin dördüncü fıkrasının son cümlesinde yapılan değişiklik ile; sahipsiz veya güçten düşmüş hayvanların bakımevlerinde rehabilite edildikten sonra doğal yaşam alanlarına bırakılması uygulamasını sona erdirerek, bu hayvanların sahiplendirilinceye kadar bakımevlerinde barındırılması öngörülmektedir. Düzenleme ile ortaya çıkacak en büyük risk barınaklardaki koşulların hayvan sağlığını olumsuz etkilemesi ve bu yolla toplu hayvan ölümlerinin önünün açılması olacaktır. Mevcut barınaklar genellikle kapasite, hijyen ve personel kalitesi açısından yetersizdir. Bu durumda, barınaklarda aşırı yoğunluk, hijyen sorunları ve hayvan refahının ciddi şekilde düşmesi kaçınılmazdır. Bu tür koşullar, hayvanların stres seviyelerini artırarak salgın hastalıkların yayılma riskini de beraberinde getirecektir. Dolayısıyla salgın hastalıklar ve yetersiz bakım koşulları, hayvanlara toplu olarak ötanazi uygulanmasına yol açacaktır.

Ayrıca altıncı fıkra yapılan değişiklik sahipsiz ve güçten düşmüş hayvanlara yönelik bakım ve koruma hizmetleri için arazi ve binaların tahsis konusunu düzenlemektedir. İlk ibarede yer alan "hayvanlara bakan veya bakmak isteyen" ifadesi, hayvanları sahiplenen ve bakımını üstlenen kişileri kapsamaktayken, değiştirilen ibarede bu durum daha spesifik olarak "hayvan bakımevi kurarak sahiplenmek" şeklinde belirtilmiştir. Yeni düzenleme, sadece hayvan bakımevi kurarak sahiplenmeyi ifade eden bir tanım getirmiştir. Bu, sahipsiz hayvanlara bakmak isteyen fakat resmi bir bakımevi oluşturmayan veya işletmeyen gönüllü kişi veya kuruluşları kısıtlayacaktır. Bu düzenleme, hayvan bakımı ve koruma hizmetlerinin belirli bir model etrafında odaklanmasına ve çeşitliliği azaltmasına yol açabilecektir. Bu durum, sahipsiz hayvanlara yönelik yardım faaliyetlerini kısıtlayabilir ve etkin çözümlerin uygulanmasını zorlaştırabilir. Hayvan hakları açısından daha geniş kapsamlı ve esnek bir yaklaşımın benimsenmesi, sahipsiz hayvanların korunması ve refahlarının artırılması açısından daha faydalı olacaktır.

Madde 5

Madde ile kanuna ötanazi uygulaması getirilmektedir. Özellikle hayvanların saldırgan olması veya hastalıkları bulunması gibi durumlarda, alternatif tedavi ve rehabilitasyon yöntemleri tercih edilmeli ve bazı ülkelerdeki uygulamalarında olduğu gibi son çare olarak bu tür yöntemler denenmelidir.

Teklif maddesinin ilk halinde kanunun ilgili maddesine aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

"Bakımevine alınan hayvanlardan saldırgan olan, bulaşıcı veya tedavi edilemeyen hastalığı bulunan ya da sahiplenilmesi yasak olan hayvanlara yerel yönetimlerce ötanazi yapılır.

Sahipsiz hayvan popülasyonunun; kamu güvenliği bakımından tehlike oluşturmaya veya hayvandan hayvana ya da hayvandan insana bulaşan hastalıkların görülmesine, su kaynaklarının, yaban hayatının ve biyolojik çeşitliliğin zarara uğramasına sebebiyet vermesi halinde ilgili yerel yönetim tarafından sahipsiz hayvanlara ötanazi yapılabilir,"

Yukarıdaki düzenleme ile iktidar grubu sokak hayvanlarına sınırı belli olmayan bir usulle ötanazi uygulanabilmesini mümkün kılacaktı. Şu açık bir şekilde bilinmelidir ki; ötanazi genellikle alternatif çözümlerin yetersizliği veya uygulanmaması durumunda başvuru bir yöntemdir. Kısırlaştırma, eğitim, sahiplendirme ve barınaklarda rehabilite etme gibi insancıl ve sürdürülebilir yöntemler, sahipsiz hayvan popülasyonunun kontrol altına alınmasında daha etkili ve etik bir yaklaşımdır. Teklifin ilk halinde yer alan bu muğlak ifadeler komisyon görüşmeleri sırasında değiştirilmiş olsa dahi ötanazi uygulamasından vazgeçilmemiştir. Teklif maddesinin yeni halinde de başka bir kanuna atıf yoluyla ötanazinin uygulanabilir olması yasal zemine kavuşturulmaktadır. Teklif maddesinin çıkarılması yönünde teklif edilen önergemiz AK Parti ve MHP milletvekilleri tarafından reddedilerek kabul edilmemiştir.

Madde 6

Maddeye eklenen “kanuni” ibaresi çok sakıncalı ve tehlikeli bir sürecin önünü açacak yasal zemini hazırlamaktadır. Maddenin ilgili fıkrasında “Tıbbî gerekçeler hariç hayvanlara ya da onların ana karnındaki yavrularına veya hayyar üretimi hariç yumurtalarına zarar verebilecek sunî müdahaleler yapmak, yabancı maddeler vermek.” hükmü hayvanlarla ilgili yasaklar maddesinde düzenlenmiştir. Teklif maddesi ile “kanuni” ibaresinin kanuna eklenmesi öngörülerek “hayvanlara ya da onların ana karnındaki yavrularına veya hayyar üretimi hariç yumurtalarına zarar verebilecek sunî müdahaleler yapmak, yabancı maddeler vermek” işlemi bu teklifte düzenlenen ötanazi uygulamasını yasal zemine ulaştırmaktadır. Sokak hayvanlarının

tıbbi gerekçeler dışında kanuni atıf yoluyla ölümünü meşru kılacak olan bu düzenleme uygulamada birçok sokak hayvanının kıyımına yol açabilir endişesi güçlü bir şekilde ortaya çıkacaktır.

Ayrıca düzenleme, yerel yönetimler tarafından toplanan sahipsiz hayvanların bakımevi dışında bir yere terk edilmesini veya bakımevinde barındırılan köpeklerin bakımevi dışında bir yere bırakılmasını yasaklamayı amaçlamaktadır. Düzenleme gerekçesinde, teklif maddesi “sahipsiz hayvanların güvenli ve kontrollü ortamlarda barındırılmasını sağlamak ve onların sokaklarda başıboş bırakılmasını engellemek amacı taşımaktadır” denilse dahi pratikte ortaya çıkaracağı sorunlar mutlaka dikkatle takip edilmeli ve bu doğrultuda önlemler alınmalıdır. Bakımevlerinde uzun süre barındırılan köpekler, stres, sosyal izolasyon ve yetersiz bakım nedeniyle fiziksel ve psikolojik sorunlar yaşayacaklardır. Bu durum, köpeklerin sağlığını olumsuz etkileyecek ve salgın hastalık riski ortaya çıkaracaktır. Devamında da salgın hastalık riski toplu ölümlere ya da ötanazi uygulanması yoluyla köpeklerin toplu bir şekilde kıyımına sebep olacaktır.

Madde 7

Düzenlemede (f) bendi yürürlükten kaldırılmaktadır. Bu değişiklik ile amaçlanan açık bir şekilde hayvan haklarına gönüllü katılımın engellenmesi ve hayvan haklarına ilişkin toplumsal bilincin ortadan kaldırılmasıdır. Bu değişiklik yerel hayvan koruma gönüllülerinin katılımını ve etkisini azaltacaktır. Yerel gönüllülerin müracaatlarının değerlendirilmemesi, gönüllülerin sahadaki bilgi ve deneyimlerinin göz ardı edilmesine yol açacaktır. Bu durum, yerel düzeyde hayvan koruma çalışmalarının etkinliğini düşürecektir. Gönüllülerin ve yerel toplumun karar süreçlerine dahil edilmemesi, hayvan koruma çabalarına olan toplumsal desteği azaltacaktır. Hayvan hakları savunuculuğu, genellikle toplumsal katılım ve gönüllülük temelinde ilerler ve bu değişiklik, bu temelleri zayıflatacaktır. Komisyon görüşmeleri sırasında hayvan koruma gönüllüleri uygulamasının devam etmesi yönünde vermiş olduğumuz önerge AK Parti ve MHP milletvekilleri tarafından reddedilerek kabul edilmemiştir.

Madde 8

Bu maddede en önemli detay şüphesiz hayvanın korunması vurgusundan uzaklaşılmasıdır. Mevcut kanunda yer alan "hayvanların korunması amacıyla" ifadesi, doğrudan hayvan refahını ve haklarını vurgulamaktadır. Değişikle bu vurgu, daha genel ifadelerle genişletilmiş olsa da kanunun ruhuna aykırı olarak hayvanların korunması amacı

belirsizleştirilmiştir. Diğer taraftan mevcut kanunda aşılama ve kısırlaştırma gibi spesifik faaliyetler açıkça belirtilmişken, değişiklikte bu faaliyetlere doğrudan atıfta bulunulmamıştır. Aşılama ve kısırlaştırma, sahihsiz hayvan popülasyonunun kontrolünde ve sağlıklarının korunmasında kritik öneme sahiptir. Bu ifadelerin çıkarılması, bu önemli faaliyetlerin ihmal edilmesine yol açacaktır.

Yine ilgili değişiklikle "sahiplendirme" vurgusu artırılmıştır. Sahiplendirme, sahihsiz hayvanların bakımının sadece bir yönüdür ancak hayvanların refahını sağlamak için aşılama, kısırlaştırma, rehabilitasyon gibi diğer önemli faaliyetlerin de eşit derecede vurgulanması gerekmektedir. Sadece sahiplendirmeye odaklanmak, diğer hayati bakım ve sağlık hizmetlerinin ihmal edilmesine ve dolayısıyla hayvanların hastalanmasına neden olacaktır. Teklif maddesinin çıkarılması yönünde teklif edilen önergemiz AK Parti ve MHP milletvekilleri tarafından reddedilerek kabul edilmemiştir.

Madde 9

Düzenlemenin gerekçesinde; “sahipsiz hayvanlardan sahiplendirilme niteliği olanların sahiplendirilinceye kadar hayvan bakımevinde barındırılmasına ilişkin değişikliğe ve bu kanunla sahihsiz hayvanların popülasyon yönetimine dair getirilen yeni yaklaşıma uyum sağlanması amaçlanmaktadır.” denilmektedir. Ancak teklifin diğer maddelerinde de görüldüğü üzere bu maddeye de “sahiplendirilinceye kadar” ibaresinin eklenmiş olması kanunun asıl amacının ne olduğunu gözler önüne sermektedir. Sahiplendirilinceye kadar bakımevinde bakılacak olması ibaresi sahiplendirilmeyen hayvanlara ne olacağını belirsiz kılmaktadır.

Madde 10

Düzenlemeyle, caydırıcılığın sağlanması amacıyla sahipli hayvanın sahibi tarafından terk edilmesi kabahatine ilişkin idari para cezası artırılmakta ve yerel yönetimler adına toplanan sahihsiz hayvanları bakımevi dışında bir yere terk etmek veya bakımevinde barındırılan köpekleri bakımevi dışında bir yere bırakmak fiili kabahat olarak düzenlenerek ilk kez idari yaptırıma tabi tutulmaktadır. Komisyon görüşmeleri sırasında grubumuz tarafından ceza miktarlarının artırılması yönünde önerge teklif edilmiştir ancak önergemiz AK Parti ve MHP milletvekilleri tarafından reddedilerek kabul edilmemiştir.

Madde 11

Madde adli cezaların kanun teklifi çerçevesinde düzenlenmesini içermektedir. Ötanazinin yasallaşması halinde kanunun öngördüğü hallerde ötanazi yapan idarenin adli

sorumluluğu ortadan kaldırılmaktadır. Tedavisi mümkün olmayan hastalık veya bulaşıcı salgın dışında yetkili kurulların bilimsel görüşü haricinde öldürme işlemi asla kabul edilmemelidir. Ayrıca madde ile teklifin 15 inci maddesinde de görüleceği üzere hayvan koruma gönüllüsü kurumunun ilga edilmesine ilişkin düzenleme yapılmaktadır.

Komisyon görüşmeleri sırasında grubumuz tarafından hayvanlara karşı işlenen işkence, öldürme, tecavüz vb gibi suçlara ilişkin iyi hal indirimi ya da adli para cezasına çevrilme uygulamalarına son verilerek suçlunun ıslahı için hapis yatmasını zorunlu kılacak bir düzenleme yapılması teklif edilmiştir. Ayrıca önergede bu suçları işleyenlerin eğitim ve sağlık kuruluşlarında da çalışmalarını önleyecek tedbir alınması gerektiği düzenlenmiştir. Önerge teklifimiz AK Parti ve MHP milletvekilleri tarafından reddedilerek kabul edilmemiştir.

Madde 13

Madde ile bakımevi açma zorunluğu getirilen belediyelerin tanımı yeniden düzenlenmekte ve ayrıca belediye bütçesinden kaynak ayrımı zorunlu hale getirilerek kaynağın amacı dışında kullanılması engellenmektedir. Yaptırım olarak ise sorumlular hakkında hapis cezası getirilmektedir. Bu sorunun çözümünü öncelikle ilgili Bakanlık ve sonrasında belediyelerin yükümlülüklerini yerine getirmelerinde görmekteyiz. Bakanlığın ve yerel yönetimlerin etkin, planlı ve sorumluluk bilinciyle hareket ederek yürüteceği süreçler doğru şekilde ilerlemiş olsaydı bugün bu sorunla karşı karşıya kalmayacağımız görülmüş olunacaktı.

Komisyon görüşmeleri sırasında grubumuz tarafından teklif edilen önerge ile bakımevlerini belirlenen takvime bağlı kalarak zamanında yapamayan belediyelerin yapmakla yükümlü oldukları bakımevlerinin bakanlık tarafından yapılabilmesi ve bedelinin belediyenin ilgili bütçesinden mahsup edilmesine yönelik ilave bir düzenleme yapılması önerilmiştir. Teklifimiz AK Parti ve MHP milletvekilleri tarafından reddedilerek kabul edilmemiştir.

Madde 15

Madde ile 5199 sayılı kanunun 5 inci ve 17 nci maddelerinde yer alan bazı ibareler metinden çıkarılmaktadır. Ve yine düzenlemeyle yerel hayvan koruma görevlilerinin sorumluluklarını tanımlayan 18 inci madde tamamen yürürlükten kaldırılmaktadır. Hayvan koruma gönüllüsü; hayvan severler arasından İl Koruma Kurullarınca bir yıl süreli seçilen kişiler olup bir anlamda müfettiş gibi sokak hayvanlarına yönelik yapılan işlemleri yerel yönetimlerle eşgüdüm halinde yapan takip eden kişilerdir. Bu açıdan bakıldığında bu ibarenin kanun metninden çıkartılması son derece yanlıştır.

Teklifin bu maddesi; sahipsiz hayvanların alındığı ortama bırakılması yerine hayvan bakımevlerine toplanması ve rehabilite edilen hayvanların sahiplendirilinceye kadar bu yerlerde barındırılması, “ve muhtemelen sahiplendirilmeyen hayvanlara ötanazi uygulanması” yönteminin kabul edileceği gibi bir risk barındırmaktadır. Bu yolla sokakta sahipsiz hayvan bulunmaması amaçlanacağından yerel hayvan koruma görevlilerine ilişkin hükümlerin düzenlendiği Kanunun 18 inci maddesi yürürlükten kaldırılmaktadır. Hayvan koruma gönüllülerinin yalnızca köpek değil diğer tüm sahipsiz hayvanlarla ilgilendiği göz önüne alındığında teklifin iktidarın hayvan severlere olan tahammülsüzlüğünü de açıkça dışa vurduğu görülmektedir.

Diğer taraftan hayvan koruma gönüllüsü ifadeleri kanun metninden tamamen çıkarılmış iken 5199 Sayılı Kanun’un ikinci bölümünün altında yer alan Denetim ve Hayvan Koruma Gönüllüleri başlığındaki ilgili kısmın metinden çıkarılması atlanmıştır. Bu durumun AK Parti iktidarının kanun yapma konusundaki ciddiyetsizliğine açık bir örnektir.

Sonuç olarak; 2/2275 esas numaralı Hayvanları Koruma Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifinin kapsamını dar bulmakla beraber, teklifi eksik ve mevcut sorunları çözebilecek yeterlilikte görmüyoruz. Yukarıda dile getirdiğimiz gerekçeler doğrultusunda teklife karşı oy kullanacağımızı kamuoyunun dikkatine sunarız.

Turan Yaldır
Aksaray

MUHALEFET ŞERHİ

Maalesef günümüzde sokak köpekleri sorunu ülkemizde gittikçe büyüyen ve derinleşen bir kriz haline gelmiştir. Özellikle son yıllarda artan sokak köpeği saldırıları, halkımızda ciddi bir güvenlik kaygısı ve mağduriyet duygusu oluşturmuş, zaman zaman da yürekleri sızlatan olayların yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Kamu güvenliği sorunu haline gelen bu durum, yerel yönetimlerin ve merkezi otoritenin sorumluluklarını yerine getirmekte yetersiz kaldığının açık bir göstergesidir. Hem hayvan haklarını gözeten hem de vatandaşlarımızın güvenliğini sağlayan kapsamlı ve insancıl çözümler üretilmesi artık ertelenemez bir zorunluluk haline gelmiştir. Sokak hayvanlarının rehabilitasyonu, güvenli barınma koşullarının sağlanması ve saldırganlık eğilimlerinin önlenmesi gibi konular, bilimsel ve etik temellere dayalı politikalarla ele alınmalıdır. Bu mesele, yalnızca bir güvenlik sorunu değil, aynı zamanda toplumun vicdanını ve sorumluluk bilincini test eden önemli bir kamusal meseledir.

Özellikle geçtiğimiz son 10 yılda, sokak köpeği nüfusunun hızla artması, toplumda ciddi bir endişe kaynağı haline gelmiş ve hayvanların refahı açısından da birçok olumsuzluğu beraberinde getirmiştir. Vatandaşlarımız, yaşadıkları mağduriyetleri ve endişeleri ilgili belediyelere bildirmiş olsa da belediyeler yasal yükümlülüklerini yerine getirme konusunda yetersiz kalmaktadır. Özellikle çocukların maruz kaldığı köpek saldırılarındaki artış, konunun kamuoyunda daha ciddi bir biçimde tartışılmasına neden olmuştur. Ancak, bu tartışmaların somut politikalar ve çözümlerle desteklenmediği açıktır. Çok değil daha yakın geçmişte **Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın belediyelere yaptığı sorunun ivedilikle çözülmesine yönelik çağrı hem iktidar partisi hem de diğer partilere bağlı belediyeler tarafından gereken ciddiyetle ele alınmamıştır.** Tüm bunlar, sorun çözme konusundaki irade eksikliğini ve yerel yönetimlerin sorumluluklarını yerine getirme konusundaki yetersizliğini açıkça göstermektedir. 31 Mart Yerel Seçimleri'nden önce konuyla ilgili somut adım atmayan hükümetin ve Sayın Cumhurbaşkanı'nın "tutturmuşlar sokak karabaşlarını toplayın..." diyerek sokak köpeklerinin toplatılmasına yönelik tutumunun seçimlerden sonra değişmesi, iktidarın niyetini sorgulamamıza neden olmaktadır.

Bu konunun temelinde yatan problem, yerel yönetimlerin ve hükümetin sorunu çözme konusundaki yetersizliği ve isteksizliği olagelmıştır. Değiştirilmekte olan **5199 sayılı kanunun 6. maddesi**, belediyelere sokak köpeklerini gözlem altına alarak sahiplendirmeyi ya da barınaklarda tutmayı zorunlu kılmaktadır. Ancak, belediyeler kısırlaştırma yükümlülüğünü yerine getirmek

yerine, gözlem altına aldıkları köpekleri yeniden sokaklara bırakmaktadır. Yıllardır süregelen bu durum, sorunun çözümü bir yana daha da büyümesine neden olmuştur. Kanunun zorunlu kıldığı kısırlaştırma işlemlerinin de yeterince uygulanmadığı açıktır. Mevzuatın eksiklikleri ve yanlış yorumlanması, sokak hayvanları sorununun çözümünde ciddi engeller oluşturmakta ve bu durum toplumda giderek artan bir huzursuzluğa yol açmıştır.

Sorunun temelindeki bir diğer büyük etken, Türkiye'deki **hayvan üretiminin ve satışının** yeterince denetlenmemesi ve kontrol altına alınmamasıdır. Bu denetimsizlik, sokak hayvanlarının sayısının hızla artmasına ve bazı çıkar gruplarının bu durumu kötüye kullanmasına yol açmıştır. Sokak hayvanları, ne yazık ki rant peşinde koşanlar tarafından istismar edilmiş ve bu durum sorunun çözümsüz hale gelmesine neden olmuştur. Hayvanların, giderek büyüyen bir sektörün kurbanı haline gelmesi, kabul edilemez bir durumdur. Ekonomik çıkarların olduğu her yerde, fırsatçılar tarafından yaratılan istismar, güvenlik sorunlarına ve toplumu kışkırtıcı olaylara neden olmaktadır. Bu nedenle, öncelikle insanların ve hayvanların can güvenliği ve haklarının korunması için etkili yasaların uygulanması şarttır. Aksi takdirde sokak hayvanları üzerinden kazanç sağlamaya çalışan bu kesimler hem insanların güvenliğini tehlikeye atacak hem de hayvanların yaşam koşullarını daha da kötüleştirecektir. Bu sebeple, **hayvan üretimi ve izinsiz hayvan satışı** sıkı denetim altına alınmalı, sahipsiz hayvanlarla ilgilenen dernekler ve kuruluşlar etkin bir şekilde denetlenmelidir. Hükümetin kanun teklifinde yer vermediği bu adımlar atılmadıkça, toplum hem insan hem de hayvan refahı açısından büyük bir tehdit altında kalmaya devam edecektir.

Cumhuriyet'in ilanından hemen sonra, 1928 yılında çıkarılan Hayvan Hakları Kanunu ve 1931'de yürürlüğe giren yönetmelik, Türkiye'de hayvan hakları konusunda yapılan ilk düzenlemeleri oluşturmuştur. Ancak, aradan geçen onca yıla rağmen bu kanunlar güncellenmemiş ve hayvan hakları alanındaki eksiklikler kronik bir sorun haline gelmiştir. 1999 yılında Strazburg'da imzalanan Ev Hayvanlarının Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesi, 2003'te Türkiye tarafından kabul edilmiş ve takip eden yıl 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu yürürlüğe girmiştir. Ne yazık ki, bu kanun başlangıçta umut verici görünmesine rağmen, zamanla Kabahatler Kanunu gibi görülerek işlevini kaybetmiş ve beklenen etkiyi oluşturamamıştır. 24. Dönemde, hayvan hakları konusunda kapsamlı bir tasarı Meclisimize sunulmuştur. Bu tasarı üzerinde, iki buçuk ay boyunca iktidar ve muhalefetin kıymetli vekilleri başta olmak üzere, 250'den fazla dernek, vakıf ve platformla iş birliği yapılarak detaylı bir çalışma yürütülmüştür. Bununla birlikte, 2019 yılında

Meclis Araştırma Komisyonu bilim insanları, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, sağlık kuruluşları, hayvan severler başta olmak üzere toplumun tüm kesimlerinin görüşleri alınarak “Hayvanların Haklarının Korunması ile Hayvanlara Eziyet ve Kötü Muamelelerin Önlenmesi için Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi” konulu bir rapor kaleme alınmış ve bu raporda sorunlar tespit edilerek çözüm önerileri ortaya konulmuştur. Ortaya konulan meclis araştırma komisyonunun raporunda belirlenen çözüm önerileri incelendiğinde; belediyelerin nüfuslarına göre belirli oranda inşa edip etmediğinin denetlenmediği ve bununla ilgilide herhangi bir cezai müeyyide uygulanıp uygulanmadığı, hayvanların şimdiye kadar kısırlaştırılması ile ilgili detaylı bir çalışma yürütülmediği, mevcut barınakların standart ve modern hale getirilmediği ile ilgili bir bilgi bulunmamaktadır. Dolayısıyla meclis araştırma komisyonunun raporunun dikkate alınmadığı açıkça görülmektedir. **Bu noktada Tarım ve Orman Bakanlığı ve belediyelerin üzerine düşeni yapmadıkları aşıkardır. Tüm bu çabalara ve kapsamlı çalışmalara rağmen, kadük kalan tasarı, 2019 yılında ortaya konulan rapor ve 2021 yılında 5199 sayılı kanunda yapılan değişiklikler işin sonunda iktidarın aslında kamu güvenliği açısından büyük bir tehdit olan sahipsiz sokak hayvanları sorununu çözüme kavuşturmakta ne kadar samimiyetsiz olduğunun apaçık bir göstergesidir.**

Hal böyleyken, AK Parti hükümeti 17 Temmuz 2024 tarihinde Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonuna getirdiği 2/2275 esas numaralı “Hayvan Haklarını Koruma Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” ile yıllardır kamusal güvenliği tehdit eden bu sorunu çözebileceğini düşünmesinin samimi olduğu kabul edilemez. Özellikle, yanlışları doğrusundan fazla olan bu kanun teklifinin iktidar tarafından sihirli bir değnek muamelesi görmesi bu sorunu çözmedeki ciddiyetsizliğini ortaya koymaktadır. 22 yıllık AK Parti iktidarı boyunca, sokak hayvanları sorununa kalıcı ve etkili çözümler üretilenmiş; uygulanan yöntemler yetersiz kalmıştır. Yeterli düzeyde kısırlaştırma yapılmaması nedeniyle köpek popülasyonu kontrol altına alınamamış, bu durum sorunun daha da büyümesine yol açmıştır. Hükümetin bazı önerileri doğru yönde olsa da bu adımların samimi ve etkili bir şekilde uygulanması büyük önem taşımaktadır. Çünkü bu sorunların çözümü için atılacak adımların yalnızca sözde kalmaması, somut ve sürdürülebilir politikalarla desteklenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, bugüne kadar yaşanan ihmal ve duyarsızlık, toplumun güvenini ve hayvan haklarını koruma yönündeki iradeyi zayıflatmaya devam edecektir.

Getirilen kanun teklifinin 5. maddesi, 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nun 13. maddesinde ötanazi kavramının yer almasını önererek tartışmalı bir değişiklik getirmiştir. İlk başta ötanazinin yasaya dahil edilmesi, hayvan hakları savunucuları ve geniş bir kesim tarafından ciddi eleştiriler almıştır. Bu eleştiriler, teklifin yeniden gözden geçirilmesine ve düzenlemelerin yeniden şekillendirilmesine neden olmuştur. Sonuç olarak, teklifin revize edilen versiyonunda, 13. maddenin birinci fıkrasından önce eklenen yeni fıkralar ile Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu'nun 9. maddesinin üçüncü fıkrasına atıfta bulunarak veteriner hekim tarafından ötanazi yapılmasına karar verilebileceği belirtilmiştir. SAADET Partisi olarak milyonda bir ihtimal dahi olsa ötanazi yerine **yaşatmayı** öncelediğimizi net olarak söylemek istiyoruz. Bizler, **öncelikle saldırgan, çeteleşmiş, yasak ırk ve bulaşıcı hastalığı olan sahipsiz hayvanları toplayıp, içerisinde bakım evlerinin ve tam teşekküllü barınakların da olduğu yaşam alanlarında yaşatma politikasının** en doğru ve insani çözüm olduğuna inanıyoruz.

Bu yöntemi uygularken de elbette mahalle halkının ve esnafımızın arkadaşı olan zararsız, tehlike arz etmeyen canların bulunduğu ortamlardan ayırılmamasına yönelik politikalar üretecek çalışmalar yapılması gerektiğini düşünüyoruz. Çünkü tüm hayvanların şehirlerden toplatılmasının ardından geride kalan boşluğun çok daha hızlı ve artan sayıda hayvanla dolduğu çeşitli ülke örneklerinde görülmüş ve vakum etkisi olarak da literatürde yer almıştır.

Bu izlenecek olan politikalar, hem sokak hayvanlarının kontrolsüz üremesini engelleyecek hem de onların yaşam alanlarında huzur içinde yaşamalarını sağlayacaktır. Bu yöntem, dünya genelinde pek çok ülkede başarıyla uygulanmakta ve hayvan nüfusunu kontrol altına almak için en etkili yöntem olarak kabul edilmektedir.

Kanun teklifinin 6.maddesine göre, kanunun 14.maddesine “Yerel yönetimler adına toplanan sahipsiz hayvanları bakımevi dışında bir yere terk etmek veya bakımevinde barındırılan hayvanları bakımevi dışında bir yere bırakmak.” şeklinde (o) bendi eklenmiştir. Bu maddede yerel yönetimlerin var olan kanunun uygulanması için yükümlülükleri, bu yükümlülüklerin yerine getirilme durumunun nasıl denetleneceği ve cezai müeyyidelerinin neler olacağı/artırılacağı konuşulması gerekirken, **yerel yönetimler adına başkalarına yetki verileceği** konuşulmaktadır. Bu maddede yer alan “yerel yönetimler adına” toplama konusunda; kimin toplayacağı, nasıl toplayacağı, kime lisans verileceği, ihale şeklinde mi yapılacağı konusu muğlaktır.

2004 yılında çıkan bu kanuna göre 15.maddesinde “Kurul en geç üç ayda bir başkanın çağrısı üzerine toplanır.” denilmektedir. Buna göre 2004 yılından bugüne kadar en az 80 kez toplanması gereken bu kurullar toplanıp toplanmadığı, toplanıldı ise hangi kararların alındığı konusunda kimse bilgi sahibi değildir. **Benzer şekilde teklifin 8.maddesi**, kanunun 19.maddesine göre “İnsan, hayvan ve çevre sağlığının korunması amacıyla bakımevleri, hastaneler ve ameliyathaneler kurmak, bunlara ilişkin ilaç, alet ve ekipmanları temin etmek ile bakımevlerinde bakım, rehabilitasyon ve sahiplendirme gibi faaliyetleri yürütmek için, başta yerel yönetimler olmak üzere diğer ilgili kurum ve kuruluşlara teşvik veya Bakanlıkça uygun görülen miktarlarda mali destek sağlanır.” şeklinde bir madde eklenmiştir. Bu madde de yer alan ve bakanlık tarafından uygun miktarlarda sağlanacağı ifade edilen bütçe için bakanlık bütçesinde herhangi bir kalemden ödenek ayrılmış mıdır, ayrıldıysa ne kadar ayrılmış ve bundan önceki dönemlerde bu ödenekler nasıl kullanılmıştır sorusunun cevaplanması gerekmektedir.

Yine getirilen kanun teklifinin bir diğer eksikliği de sahipsiz sokak hayvanlarının toplandıktan sonra barınaklarda tutulmak istenmesi ancak barınaklarla ilgili iyileştirici hükümler bulunmamasıdır. Ülkemizde yaklaşık 1300 belediyenin yine yaklaşık olarak 1200’ünün kanunda belirtilen yükümlülükler doğrultusunda bir girişimde bulunmadığı, geçici bakım evi açmadığı, açanların da çoğunun hayvanlara uygun ortam sunamadığı açıkça bilinmektedir. Yerel yönetimler barınaklar ve bakım evleri açmak için ödenek almanın yanı sıra sokak hayvanlarının rehabilitasyonunda kullanılmak üzere alınan bir AB fonundan da yararlanabilmektedirler. Ancak tüm bunlara rağmen hedeflenen kısırlaştırma ve barınak çalışmasının düşük seviyede kaldığı görülmektedir.

İktidar partisinin “**yakala-kısırlaştır-tut**” politikasının daha sağlıklı ve kamu vicdanını tatmin edecek şekilde yürütülebilmesine imkan tanıyacak hükümlerden yoksun olması bizler açısından büyük bir eksikliklerdir.

Kanun Teklifinde Olmayanlar ve Olması Gerekenler

Getirilen kanun teklifinin samimiyet testinden geçememesindeki en önemli neden; bu teklifte tartışmalı maddelere yer verilmesi olduğu kadar tartışmaya mahal bırakmayacak konuların yer bulmamış olmasıdır.

Bizce bu kanun teklifi, getirdiği yeni hükümlerden çok getirmedeği çözümler nedeniyle sorunludur.

Barınak/Yaşam Alanı Şartları: Bu teklifin en tartışmalı maddelerinde sokak hayvanlarının barınaklarda tutulmasını zorunlu kılınca da barınaklarla ilgili iyileştirici tek bir hüküm bulunmaması teklifin çözüm getirmekten çok sorunu başkalarının kucağına bırakma niyeti taşıdığını göstermektedir.

Bu nedenle Saadet Partisi olarak daha önce konuyla ilgili verdiğimiz kanun teklifinde “İl ve ilçe merkezleri dışında, Bakanlık tarafından belirlenen, sahihsiz ve güçten düşmüş hayvanların yaşaması için tahsis edilen, etrafı çevrili açık alanlar” olarak tarif ettiğimiz yaşam alanları kurulmasını teklif ediyoruz. Yaşam alanları; etrafı çit veya duvarlarla çevrili, içerisinde hayvanların barınabileceği uygun alanlar, beslenme noktaları ve sağlık hizmetleri için gerekli altyapı bulunan, hayvanların doğal yaşamlarını sürdürebilecekleri kadar geniş ve uygun şartlarda olan, gönüllülerin talep etmeleri durumunda ve kurulacak kamera sistemleri ile 7/24 izlenebilecek alanlardır. Barınaklarla karşılaştırıldığında yaşam alanları hayvanlar için daha büyük bir alanda yaşama imkânı sunacak ve bu duruma hızlı bir şekilde cevap verebilecek nitelikte olmasının yanında, maliyet olarak da toplatılıp uyutulmasına oranla daha avantajlı olarak görülmektedir. Dolayısıyla yaşam alanlarının oluşturulması, hem hayvan refahının ve toplum güvenliğinin sağlanması hem de ekosistemin bozulmaması için en önemli çözüm yollarından biri olarak görülmektedir.

Yaşam alanlarının hayvan refahına uygun, hassasiyet sahibi kesimlerin tatmin olacağı düzeye getirilmesi için Saadet Partisi olarak verdiğimiz önergeler ne yazık ki reddedilmiştir. Bu düzenlemeler kapsamında önerimizi tekrar hatırlatmak gerekirse;

- Tam teşekküllü bakımevleri ve barınakları içinde bulunduran **yaşam alanları** inşa edilmelidir.
- Yaşam alanları **7/24** esasıyla kesintisiz şekilde canlı izlenebilmelidir.
- Yaşam alanlarında çalışan personele **eğitim** zorunluluğu getirilmelidir.

-Gönüllülerin, yaşam alanları görev alması ve yaşam alanlarını ziyaret etmesi kolaylaştırılmalıdır.

Hayvansever Dernekler: Kanunların öngördüğü politikalar bu noktada yalnızca yerel yönetimlere sorumluluk yükleyerek sorunun tüm sosyal maliyetini de yerel yönetimlere ödetmektedir. Oysa sorunların yalnızca kamu eliyle çözülmesi ne gerçekçi ne de yeterlidir. Öte yandan hayvanlar üzerinden çıkar sağlayan grupların varlığı da bugüne kadar sorunun sağlıklı bir zeminde tartışılmasına engel olmuştur. Teklifin gerekçe metninde de yer verilen bu hususta tek bir cümle bile olmaması hem şaşırtıcı hem de tutarsız olmuştur.

Saadet Partisi olarak daha önce konuyla ilgili verdiğimiz kanun teklifinde ve komisyon sürecindeki önergelerde dikkat çektiğimiz bu husus, benzer uygulamalarını Almanya ve Fransa gibi ülkelerde de gördüğümüz bir uygulamadır. Bazı Avrupa ülkelerinde sokak hayvanlarının misafir edildiği barınakların finansmanı %70-80 oranında sivil toplum eliyle sağlanırken ülkemizde bunun tüm yükünün yerel yönetimlere bırakılması doğru değildir. Bizce olması gereken bağış toplama hakkına sahip kuruluşların da barınak kurma yükümlülüğünün olmasıdır. Bu sayede hem kamunun eksiklikleri üzerinden çözümsüzlüğe neden olan tartışmalar ciddi ölçüde azalacak, hem hayvanlar üzerinden çıkar sağlamak isteyenler daha kolay denetlenebilecek hem de hayvanların yararı hassasiyet sahibi kesimlerin katkısıyla daha kısa sürede sağlanmış olacaktır.

Veteriner Hekimler: Teklifin 5'inci maddesiyle hem vicdani hem de sosyal bir baskıyla karşı karşıya kalan veteriner hekimlerin sürece daha fazla dahil edilmesiyle ilgili de eksiklikler bulunmaktadır. Kanun teklifinin 14. maddesinde yer verilen dijital kimliklendirme süreçlerinin daha hızlı ve ulaşılabilir olması için serbest veteriner hekimlerin de kimliklendirme yapabilmesinin önü açılmalıdır.

Caydırıcı Cezalar: Teklifteki en önemli eksikliklerden biri de cezaların caydırıcılığı ile ilgili nitelikli bir adım atılmamış olmasıdır. Her ne kadar bazı para cezaları artırılmış olsa da adli cezalarla ilgili bir düzenleme bulunmaması en büyük eksiklik olmuştur. Hayvanlara yönelik kötü muamele, satış, üretim, yasaklı ırkların üretimi ve reklamı gibi konularda hem para hem de adli cezaların "fahiş" oranda artırılması gerekmektedir. Saadet Partisi olarak verdiğimiz bu önergeler de reddedilmiştir.

Evcil Hayvanların Satışı: Mevcut kanunda bununla ilgili düzenlemeler yapılmış olsa da özellikle internet satışlarının önüne geçilememektedir. Kedi köpek gibi hayvanların internetten satışını engelleyecek bir düzenleme mutlaka yer almalıdır.

Yasaklı Irklar: Başta dövüş olmak üzere çeşitli nedenlerle üretimi yapılan ve son derece tehlikeli olan bazı ırkların bu kanun teklifinde özellikle yer bulması gerekirken hiç söz edilmemesi de bir başka eksikliktir. Kamuya açık alanlarda ağızlıksız dolaştırılan hayvanlar için cezaların caydırıcı şekilde artırılması, bu hayvanların kapsamının genişletilmesi, bu hayvanları besleyen, üreten ve reklamını yapanlarla ilgili düzenlemeler bu kanunun diğer eksiklikleridir. Ayrıca Saadet Partisi olarak verdiğimiz kanun teklifinde yer aldığı gibi bu hayvanların saldırılarından sahiplerinin sorumluluğu tutulması da caydırıcı olacaktır.

Sorumluluk Paylaşımı: Bu kanun teklifinde sorumlulukların tamamının yerel yönetimlere bırakıldığı görülmektedir. Fakat biz Saadet Partisi olarak daha önce konuyla ilgili verdiğimiz kanun teklifinde de sorunun kökten çözülebilmesi için ilgili tarafların tamamına sorumluluk yükleyen bütüncül bir anlayışla hareket etmekteyiz. Buna göre sorunun çözümünü merkezi yönetim, yerel yönetim, hayvan sever dernekler ve veterinerler olmak üzere dört sacayağı üzerine inşa etmek mecburiyetindeyiz. Bu dört taraf senkronize bir şekilde, sorumlulukları net, bir bütün olarak ele almadığı takdirde sorunun çözüleceğine inancımız maalesef tam değildir.

Köpek sorununa dair ortaya konulan bütün çözümlerin kabul edilebilir tarafları olduğu kadar gerçekçi olmayan yönleri de vardır. Bütün çözüm önerilerine çeşitli yönlerden itirazlar olduğu kadar bu çözüm önerilerini uygulanabilir kabul edenler de vardır. Önemli olan en kısa sürede en geniş yararı sağlayacak, bu yararı sağlarken de en geniş toplum kesimini memnun edecek ve sorunu hızlı bir şekilde çözecek en az maliyetli olan yöntemi belirlemektedir.

İnsan olarak en büyük ahlaki sınavlarımızdan biri hayvanlara karşı sergilediğimiz davranışlardır. Bu müstesna sınav, inancımızda da tekrar tekrar vurgulanmıştır ve ilk peygamber Hz. Adem'den bu yana, her peygamber hayvanlara merhamet göstermemizi öğütlemiştir. Hayvanlara şefkatle yaklaşmak, sadece bir öğüt değil, insan olmanın gereğidir. Onlarla kurduğumuz bağ, aslında doğayla ve kendimizle kurduğumuz bağın bir yansımasıdır. Tarih boyunca hak, adalet ve vicdanıyla dünyaya damga vuran bu milletin liderleri ve alimleri, hayvan haklarına büyük önem vermiş ve onları korumuştur. Örneğin, 1300'lü yıllardan 1900'lü yıllara kadar yaklaşık 600 yıl boyunca adaletle dünyaya liderlik eden Osmanlı İmparatorluğu, sokak hayvanlarına yiyecek ve su

sağlamak amacıyla vakıflar kurmuş ve yasal düzenlemeler yapmıştır. Miladî 1778 yılında sokak hayvanlarına eklemek üzere kurulmuş olan Hacı Mustafa Oğlu Vakfı ve İstanbul'da her kış kuşlar için özel olarak yapılan kuş evleri, bu merhametin en güzel örneklerinden biridir. Bu örnekler, tarihten günümüze kadar uzanan derin bir şefkat ve merhamet geleneğinin göstergesidir. Osmanlı döneminde kurulan hayvan vakıfları, toplumun hayvanlara duyduğu saygı ve sevgiyi yansıtmaktadır. Kuş evleri, sadece kuşlara barınak sağlamakla kalmamış, aynı zamanda insanlığın doğayla kurduğu derin bağın simgesi olmuştur. Bu bağ, geçmişten bugüne, medeniyetimizin temel taşlarından biri olarak varlığını sürdürmektedir.

Özetle, hayvanlara karşı olan tutumumuz, toplumumuzun medeniyet seviyesini ve vicdani olgunluğunu gösteren en önemli ölçütlerden biridir. Geçmişteki zengin şefkat ve merhamet mirasımızı günümüzde devam ettirmek, yalnızca ahlaki bir zorunluluk değil, aynı zamanda toplumsal huzurun ve güvenliğin teminatıdır. Mevcut hükümetin, 22 yıllık iktidarı boyunca hayvan haklarına dair yasaları etkin bir şekilde uygulamaması, bugün karşı karşıya olduğumuz sorunların temelinde yatmaktadır. Hayvan hakları alanındaki mevcut eksiklikler ve merkezi ve yerel yönetimlerin sorumluluklarını yerine getirmemesi, kamu güvenliği ve toplumsal huzur açısından ciddi endişeler doğurmuştur. Ne yazık ki hükümet tarafından getirilen son kanun teklifi de, sorunları çözmekten ziyade muğlak ve yetersiz nitelikte olup, samimiyetten uzaktır. Saadet Partisi olarak, insanı merkeze alan bir yaklaşım benimsemekte ve hayvan haklarının korunmasını bu çerçevede değerlendirmekteyiz. Hayvanların refahını sağlamak, toplumun genel huzurunu korumakla eşdeğer bir önem taşır. Bu bağlamda, Saadet Partisi'nin getirdiği kanun teklifi, daha kapsamlı ve makul çözümler sunmaktadır. Teklifimiz, hayvanların korunması, refahlarının artırılması ve bu süreçte toplumun güvenliğinin sağlanması adına somut adımlar içermektedir. İnanıyoruz ki hayvan haklarına duyarlı bir yaklaşım ve insan onuruna saygı çerçevesinde şekillenen politikalar, toplumumuzun daha adil ve huzurlu bir yapıya kavuşmasını sağlayacaktır.

Şerafettin Kılıç

Antalya

RİZE MİLLETVEKİLİ HARUN MERTOĞLU
VE 71 MİLLETVEKİLİNİN TEKLİFİ

**HAYVANLARI KORUMA KANUNUNDA
DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR
KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- 24/6/2004 tarihli ve 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanununun 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Kanunun amacı;” ibaresinden sonra gelmek üzere “insan, hayvan ve çevre sağlığı gözetilmek kaydıyla” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 2- 5199 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (f) ve (j) bentleri aşağıdaki şekilde ve (k) bendinde yer alan “ve hayvanların rehabilite edileceği” ibaresi “, hayvanların sahiplendirilinceye kadar barındırıldığı ve rehabilite edildiği” şeklinde değiştirilmiştir.

“f) Sahipsiz hayvan: Sahipli hayvanlar dışında kalan evcil hayvanları,

j) Sahipli hayvan: Bir kişi, kuruluş, kurum ya da tüzel kişilik tarafından sahiplenilen, bakımı, aşıları, periyodik sağlık kontrolleri yapılan ve Bakanlık veri tabanına kaydedilen ev hayvanlarını,”

MADDE 3- 5199 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi yürürlükten kaldırılmış, (d) bendinde yer alan “hayvanlara bakan veya bakmak” ibaresi “hayvanları sahiplenmek” şeklinde ve (j) bendinde yer alan “ve güçten düşmüş hayvanların korunması” ibaresi “hayvanların sahiplendirilinceye kadar bakılmaları” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 4- 5199 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “, 3285 sayılı Hayvan Sağlığı Zabıtası Kanununda öngörülen durumlar dışında” ibaresi “kanuni istisnalar hariç” şeklinde, üçüncü fıkrasında yer alan “çevreye olabilecek” ibaresi “insan ve çevre sağlığı için oluşabilecek” şeklinde ve “Çevre ve Şehircilik Bakanlığı” ibaresi “Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı” şeklinde, dördüncü fıkrasının son cümlesi aşağıdaki şekilde ve altıncı

TARIM, ORMAN VE KÖYİŞLERİ
KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

**HAYVANLARI KORUMA KANUNUNDA
DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR
KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- 24/6/2004 tarihli ve 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanununun 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Kanunun amacı;” ibaresinden sonra gelmek üzere “insan, hayvan ve çevre sağlığı gözetilmek kaydıyla” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 2- 5199 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (f) ve (j) bentleri aşağıdaki şekilde ve (k) bendinde yer alan “ve hayvanların rehabilite edileceği” ibaresi “, hayvanların sahiplendirilinceye kadar barındırıldığı ve rehabilite edildiği” şeklinde değiştirilmiştir.

“f) Sahipsiz hayvan: Sahipli hayvanlar dışında kalan evcil hayvanları,”

“j) Sahipli hayvan: Bir kişi, kuruluş, kurum ya da tüzel kişilik tarafından sahiplenilen, bakımı, aşıları, periyodik sağlık kontrolleri yapılan ve Bakanlık veri tabanına kaydedilen ev hayvanlarını,”

MADDE 3- 5199 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi yürürlükten kaldırılmış, (d) bendinde yer alan “hayvanlara bakan veya bakmak” ibaresi “hayvanları sahiplenmek” şeklinde ve (j) bendinde yer alan “ve güçten düşmüş hayvanların korunması” ibaresi “hayvanların sahiplendirilinceye kadar bakılmaları” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 4- 5199 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “, 3285 sayılı Hayvan Sağlığı Zabıtası Kanununda öngörülen durumlar dışında” ibaresi “kanuni istisnalar hariç” şeklinde, üçüncü fıkrasında yer alan “çevreye olabilecek” ibaresi “insan ve çevre sağlığı için oluşabilecek” şeklinde ve “Çevre ve Şehircilik Bakanlığı” ibaresi “Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı” şeklinde, dördüncü fıkrasının son cümlesi aşağıdaki şekilde ve altıncı

(Rize Milletvekili Harun Mertoğlu ve
71 Milletvekilinin Teklifi)

(Tarım, Orman ve Köyişleri
Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

fıkrasında yer alan “hayvanlara bakan veya bakmak” ibaresi “hayvanları hayvan bakımevi kurarak sahiplenmek” şeklinde değiştirilmiştir. “Bakımevlerine alınan hayvanlar Bakanlık veri sistemine kaydedilir ve rehabilite edilenler, sahiplendirilinceye kadar hayvan bakımevlerinde barındırılır.”

MADDE 5- 5199 sayılı Kanunun İkinci Kısım Dördüncü Bölüm başlığında yer alan “Öldürülmesi” ibaresi “Ötanazisi” şeklinde ve 13 üncü maddesinin başlığı “Hayvanların ötanazisi” şeklinde değiştirilmiş, maddeye birinci fıkradan önce gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiş ve mevcut ikinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan “Öldürme esas ve usulleri” ibaresi “Öldürme ve ötanazi işlemine ilişkin esas ve usuller” şeklinde değiştirilmiştir.

“Bakımevine alınan hayvanlardan saldırgan olan, bulaşıcı veya tedavi edilemeyen hastalığı bulunan ya da sahiplenilmesi yasak olan hayvanlara yerel yönetimlerce ötanazi yapılır.

Sahipsiz hayvan popülasyonunun; kamu güvenliği bakımından tehlike oluşturmaya veya hayvandan hayvana ya da hayvandan insana bulaşan hastalıkların görülmesine, su kaynaklarının, yaban hayatının ve biyolojik çeşitliliğin zarara uğramasına sebebiyet vermesi halinde ilgili yerel yönetim tarafından sahipsiz hayvanlara ötanazi yapılabilir.”

MADDE 6- 5199 sayılı Kanunun 14 üncü maddesinin birinci fıkrasının (h) bendinde yer alan “Tıbbî” ibaresi “Kanuni ve tıbbî” şeklinde değiştirilmiş ve fıkra aşağıdaki bent eklenmiştir.

“o) Yerel yönetimler adına toplanan sahipsiz hayvanları bakımevi dışında bir yere terk etmek veya bakımevinde barındırılan hayvanı bakımevi dışında bir yere bırakmak.”

fıkrasında yer alan “hayvanlara bakan veya bakmak” ibaresi “hayvanları hayvan bakımevi kurarak sahiplenmek” şeklinde değiştirilmiştir. “Bakımevlerine alınan hayvanlar Bakanlık veri sistemine kaydedilir ve rehabilite edilen köpekler, sahiplendirilinceye kadar hayvan bakımevlerinde barındırılır.”

MADDE 5- 5199 sayılı Kanunun İkinci Kısım Dördüncü Bölüm başlığında yer alan “Öldürülmesi” ibaresi “Ötanazisi” şeklinde ve 13 üncü maddesinin başlığı “Hayvanların ötanazisi” şeklinde değiştirilmiş, maddeye birinci fıkrasından önce gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiş ve mevcut ikinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan “Öldürme esas ve usulleri” ibaresi “Öldürme ve ötanazi işlemine ilişkin esas ve usuller” şeklinde değiştirilmiştir.

“Bakımevine alınan köpeklerden; insan ve hayvanların hayatı ve sağlığı için tehlike teşkil eden ve olumsuz davranışları kontrol edilemeyen, bulaşıcı veya tedavi edilemeyen hastalığı bulunan ya da sahiplenilmesi yasak olanlara 11/6/2010 tarihli ve 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununun 9 uncu maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen tedbir uygulanır.

Yerel yönetimler sahipsiz köpeklerle ilişkin yürüttüğü iş ve işlemlerde Bakanlar Kurulunun 28/8/2003 tarihli ve 2003/6168 sayılı Kararı ile onaylanan Ev Hayvanlarının Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesi kapsamında gerekli idari tedbirleri almaya yetkilidir.”

MADDE 6- 5199 sayılı Kanunun 14 üncü maddesinin birinci fıkrasının (h) bendinde yer alan “Tıbbî” ibaresi “Kanuni ve tıbbî” şeklinde değiştirilmiş ve fıkra aşağıdaki bent eklenmiştir.

“o) Yerel yönetimler adına toplanan sahipsiz hayvanları bakımevi dışında bir yere terk etmek veya bakımevinde barındırılan köpekleri bakımevi dışında bir yere bırakmak.”

(Rize Milletvekili Harun Mertoğlu ve
71 Milletvekilinin Teklifi)

(Tarım, Orman ve Köyişleri
Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 7- 5199 sayılı Kanunun 16 ncı maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve (f) bendi yürürlükten kaldırılmıştır.

“b) İl sınırları içinde hayvanların korunmasına ilişkin ve sahipsiz hayvanlardan kaynaklı sorunları belirleyip, sorunların çözüm tekliflerini içeren yıllık, beş yıllık ve on yıllık plan ve projeler yapmak, yıllık hedef raporları hazırlayıp Bakanlığın uygun görüşüne sunmak, Bakanlığın olumlu görüşünü alarak insan, hayvan ve çevre sağlığına ilişkin her türlü önlemi almak,”

MADDE 8- 5199 sayılı Kanunun 19 uncu maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“İnsan, hayvan ve çevre sağlığının korunması amacıyla bakımevleri, hastaneler ve ameliyathaneler kurmak, bunlara ilişkin ilaç, alet ve ekipmanları temin etmek ile bakımevlerinde bakım, rehabilitasyon ve sahiplendirme gibi faaliyetleri yürütmek için, başta yerel yönetimler olmak üzere diğer ilgili kurum ve kuruluşlara teşvik veya Bakanlıkça uygun görülen miktarlarda mali destek sağlanır.”

MADDE 9- 5199 sayılı Kanunun 24 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “ve bu suretle bulundurduğu” ibaresi “veya sahiplendiği” şeklinde ve fıkranın son cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Söz konusu hayvanlardan sahiplendirilme niteliği olanlar sahiplendirilinceye kadar hayvan bakımevinde barındırılır.”

MADDE 10- 5199 sayılı Kanunun 28 inci maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde yer alan “ikinci” ibaresi “dördüncü” şeklinde, (j) bendinde yer alan “hayvan başına iki bin” ibaresi “hayvan başına altmış bin” şeklinde ve aynı bentte yer alan “ıdarî para cezası.” ibaresi “; (o) bendine aykırı davranışlara hayvan başına elli bin Türk lirası ıdarî para cezası.” şeklinde değiştirilmiş, ikinci fıkrada yer alan “hayvan koruma gönüllüsü,” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 7- 5199 sayılı Kanunun 16 ncı maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve (f) bendi yürürlükten kaldırılmıştır.

“b) İl sınırları içinde hayvanların korunmasına ilişkin ve sahipsiz hayvanlardan kaynaklı sorunları belirleyip, sorunların çözüm tekliflerini içeren yıllık, beş yıllık ve on yıllık plan ve projeler yapmak, yıllık hedef raporları hazırlayıp Bakanlığın uygun görüşüne sunmak, Bakanlığın olumlu görüşünü alarak insan, hayvan ve çevre sağlığına ilişkin her türlü önlemi almak,”

MADDE 8- 5199 sayılı Kanunun 19 uncu maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“İnsan, hayvan ve çevre sağlığının korunması amacıyla bakımevleri, hastaneler ve ameliyathaneler kurmak, bunlara ilişkin ilaç, alet ve ekipmanları temin etmek ile bakımevlerinde bakım, rehabilitasyon ve sahiplendirme gibi faaliyetleri yürütmek için, başta yerel yönetimler olmak üzere diğer ilgili kurum ve kuruluşlara teşvik veya Bakanlıkça uygun görülen miktarlarda mali destek sağlanır.”

MADDE 9- 5199 sayılı Kanunun 24 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “ve bu suretle bulundurduğu” ibaresi “veya sahiplendiği” şeklinde ve fıkranın son cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Söz konusu hayvanlardan sahiplendirilme niteliği olanlar sahiplendirilinceye kadar hayvan bakımevinde barındırılır.”

MADDE 10- 5199 sayılı Kanunun 28 inci maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde yer alan “ikinci” ibaresi “dördüncü” şeklinde, (j) bendinde yer alan “hayvan başına iki bin” ibaresi “hayvan başına altmış bin” şeklinde ve aynı bentte yer alan “ıdarî para cezası.” ibaresi “; (o) bendine aykırı davranışlara hayvan başına elli bin Türk lirası ıdarî para cezası.” şeklinde değiştirilmiş, ikinci fıkrasında yer alan “hayvan koruma gönüllüsü,” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

(Rize Milletvekili Harun Mertoğlu ve
71 Milletvekilinin Teklifi)

(Tarım, Orman ve Köyişleri
Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 11- 5199 sayılı Kanunun 28/A maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “birinci” ibaresinden sonra gelmek üzere “, ikinci ve üçüncü” ibaresi eklenmiş ve yedinci fıkrasında yer alan “hayvan koruma gönüllüsü,” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 12- 5199 sayılı Kanunun 31 inci maddesinde yer alan “3285 sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanunu, 4631 sayılı Hayvan Islahı Kanunu” ibaresi “5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 13- 5199 sayılı Kanunun ek 1 inci maddesinin başlığı “Yerel yönetimlerin sorumluluğu” şeklinde değiştirilmiş, birinci fıkrasında yer alan “büyükşehir ilçe belediyeleri ile diğer” ibaresi madde metninden çıkarılmış, fıkra “korunması ve” ibaresinden sonra gelmek üzere “sahiplendirilinceye kadar” ibaresi, ikinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan “olmayan belediyeler” ibaresinden sonra gelmek üzere “ile il özel idareleri” ibaresi eklenmiş ve fıkranın üçüncü ve dördüncü cümleleri ile üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. “Bakımevlerine alınan hayvanlar Bakanlık veri sistemine kaydedilir. Rehabilit edilenler, sahiplendirilinceye kadar hayvan bakımevlerinde barındırılır.”

“Büyükşehir belediyeleri, il belediyeleri ve nüfusu yirmi beş bini aşan belediyeler bakımından, geçici 4 üncü maddenin ikinci fıkrasında belirtilen kaynağı ayırmayan belediye başkanı ve meclis üyeleri ile ayrılan kaynağı hayvan bakımevi kurmak, sahipsiz hayvanları toplamak, rehabilite etmek veya sahiplendirilinceye kadar bakmak için sarf etmeyen ya da bu kaynağı başka amaçlar için sarf eden belediye başkanı ve belediye yetkililerine altı aydan iki yıla kadar hapis cezası verilir.”

MADDE 14- 5199 sayılı Kanunun geçici 4 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

MADDE 11- 5199 sayılı Kanunun 28/A maddesinin ikinci fıkrasına “birinci” ibaresinden sonra gelmek üzere “, ikinci ve üçüncü” ibaresi eklenmiş ve yedinci fıkrasında yer alan “hayvan koruma gönüllüsü,” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 12- 5199 sayılı Kanunun 31 inci maddesinde yer alan “3285 sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanunu, 4631 sayılı Hayvan Islahı Kanunu” ibaresi “5996 sayılı Kanun” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 13- 5199 sayılı Kanunun ek 1 inci maddesinin başlığı “Yerel yönetimlerin sorumluluğu” şeklinde değiştirilmiş, birinci fıkrasında yer alan “büyükşehir ilçe belediyeleri ile diğer” ibaresi madde metninden çıkarılmış, fıkra “korunması ve” ibaresinden sonra gelmek üzere “sahiplendirilinceye kadar” ibaresi, ikinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan “olmayan belediyeler” ibaresinden sonra gelmek üzere “ile il özel idareleri” ibaresi eklenmiş ve fıkranın üçüncü ve dördüncü cümleleri ile üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Bakımevlerine alınan hayvanlar Bakanlık veri sistemine kaydedilir. Rehabilit edilen köpekler, sahiplendirilinceye kadar hayvan bakımevlerinde barındırılır.”

“Büyükşehir belediyeleri, il belediyeleri ve nüfusu yirmi beş bini aşan belediyeler bakımından, geçici 4 üncü maddenin ikinci fıkrasında belirtilen kaynağı ayırmayan belediye başkanı ve meclis üyeleri ile ayrılan kaynağı hayvan bakımevi kurmak, sahipsiz hayvanları toplamak, rehabilite etmek veya sahiplendirilinceye kadar bakmak için sarf etmeyen ya da bu kaynağı başka amaçlar için sarf eden belediye başkanı ve belediye yetkililerine altı aydan iki yıla kadar hapis cezası verilir.”

MADDE 14- 5199 sayılı Kanunun geçici 4 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

(Rize Milletvekili Harun Mertoğlu ve
71 Milletvekilinin Teklifi)

(Tarım, Orman ve Köyişleri
Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

“GEÇİCİ MADDE 4- Büyükşehir belediyeleri, il belediyeleri ve nüfusu yirmi beş bini aşan belediyeler 31/12/2028 tarihine kadar ek 1 inci maddenin birinci fıkrasında belirtilen hayvan bakımevlerini kurmakla ve mevcut bakımevlerinin koşullarını iyileştirmekle yükümlüdür.

Belediyeler 31/12/2028 tarihine kadar birinci fıkra gereğince hayvan bakımevleri kurmak, rehabilitasyon işlemlerini gerçekleştirmek ve sahipsiz hayvanlara sahiplendirilinceye kadar bakmak için kesinleşmiş en son bütçe gelirlerinin binde beşi oranında kaynak ayırır. Bu oran büyükşehir belediyelerinde binde üç olarak uygulanır. Bu fıkra uyarınca ayrılan ödenekler başka bir amaç için kullanılamaz.

Kedi ve köpek sahipleri, hayvanlarını en geç 31/12/2025 tarihine kadar dijital kimliklendirme yöntemleriyle kayıt altına aldırarak zorundadır.”

MADDE 15- 5199 sayılı Kanunun;

a) 5 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “veya ona bakan” ibaresi, dördüncü fıkrasında yer alan “ve kontrollü hayvanları bulundurma ve” ibaresi ile 17 nci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “ev hayvanları ile” ibaresi metinden çıkarılmış,

b) 18 inci maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 16- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 17- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

“GEÇİCİ MADDE 4- Büyükşehir belediyeleri, il belediyeleri ve nüfusu yirmi beş bini aşan belediyeler 31/12/2028 tarihine kadar ek 1 inci maddenin birinci fıkrasında belirtilen hayvan bakımevlerini kurmakla ve mevcut bakımevlerinin koşullarını iyileştirmekle yükümlüdür.

Belediyeler 31/12/2028 tarihine kadar birinci fıkra gereğince hayvan bakımevleri kurmak, rehabilitasyon işlemlerini gerçekleştirmek ve sahipsiz hayvanlara sahiplendirilinceye kadar bakmak için kesinleşmiş en son bütçe gelirlerinin binde beşi oranında kaynak ayırır. Bu oran büyükşehir belediyelerinde binde üç olarak uygulanır. Bu fıkra uyarınca ayrılan ödenekler başka bir amaç için kullanılamaz.

Kedi ve köpek sahipleri, hayvanlarını en geç 31/12/2025 tarihine kadar dijital kimliklendirme yöntemleriyle kayıt altına aldırarak zorundadır.”

MADDE 15- 5199 sayılı Kanunun;

a) 5 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “veya ona bakan” ibaresi, dördüncü fıkrasında yer alan “ve kontrollü hayvanları bulundurma ve” ibaresi ile 17 nci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “ev hayvanları ile” ibaresi metinden çıkarılmış,

b) Üçüncü Kısım İkinci Bölüm başlığında yer alan “ve Hayvan Koruma Gönüllüleri” ibaresi kanun metninden çıkarılmış ve 18 inci maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 16- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 17- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.